SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUEJOHTO JA KANSALAISSOTA

KIRJOITTANUT

E. HUTTUNEN

OSAKEYHTIÖ KANSANVALTA

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUEJOHTO JA KANSALAISSOTA

KIRJOITTANUT

E. HUTTUNEN

HELSINKI
OSAKEYHTIÖ KANSANVALTA

Helsinki 1918, Työväen kirjapaino.

Lukijalle.

Kun allekirjoittanut oli julkaissut »Suomen Sosialidemokraatti»-nimisen sanomalehden n:ssa 4—31 kuluvana vuonna sarjan kirjoituksia otsikkeella **„Sosialidemokratinen puolue ja kapina“**, *lausuttiin useilta tahoilta toivomuksia, että kirjoitukseni julkaistaisiin lentokirjasena, koska ne sisältävät joukon sellaisia tietoja, joita ei ole vielä saatettu julkisuuteen ja koska niillä on sekä periaatteellista että käytännöllistä merkitystä niihin nähden, jotka tahtovat lähemmin tutustua sosialidemokraattisen puolueen menettelytapoihin ennen kapinaa. Niin hyvin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsenet vastaisuudessa kuin myöskin ne puoluetoverit, jotka ryhtyvät elvyttämään jälleen keskeytyksissä ollutta sosialidemokraattisen puolueen toimintaa, tahtonevat tutustua puolueen taktillisiin virheisiin kuluneena aikana, jotta sitä helpommin voisivat menestyksellisesti suunnitella puolueen vastaisia tehtäviä ja välttää kokemuksen osoittamia virheitä.*

Tämän lisäksi on kirjoituksieni julkaisemiseen tällaisena lentokirjasena kehoittanut minua se arvostelu, joka kirjoituksieni osaksi on tullut kohta niitten ilmestyttyä. Eräät työläislukijat, joitten mielipiteelle panen suurta painoa, ovat huomauttaneet, että kirjoitukseni ovat yksipuo-

liset, sillä niissä kosketellaan ainoastaan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän, puolueneuvoston ja puolueen virallisen johdon tekemiä virheitä, mutta ei lainkaan selosteta, mikä osuus porvaristolla on ollut kapinaliikkeeseen ja mitä osaa kapinan aiheuttajina ovat näytelleet sellaiset tekijät kuin elintarvekurjuus, vallassaolevien luokkien itsepäisyys uudistuksien toimeenpanossa j.n.e. Niille, jotka ovat esittäneet näitä väitteitä, tahdon vain lyhyesti huomauttaa, etten koskaan ole kieltänyt mainittujen tekijäin merkitystä ja vaikutusta kapinaliikkeen syntyyn; olenhan niihin sitäpaitsi viitannut näitten kirjoituksieni alussa. En kuitenkaan ole tahtonut omistaa niille tässä yhteydessä erikoista huomiota, ensiksi sen vuoksi, että mainittuja puolia asiassa olivat jo koskettelleet julkaisemissaan kirjasissa tohtori Hannes Ryömä, maisteri Väinö Merivirta y.m. ja toiseksi sen vuoksi, että olin rajoittanutkin aineeni, kuten nimestäkin näkyy, käsittelemään **vain** *sosialidemokraattisen puolueen suhdetta kapinaan. Jos olisin laajentanut aineeni, mikä ei suinkaan ollut tällä kertaa tarkoitukseni, koskettelemaan myöskin kaikkia niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet vuosien kuluessa kansalaissotaan, olisi siitä paisunut kokonainen teos, jonka paikka ei olisi ollut sanomalehden ahtailla palstoilla.*

Vielä eräs seikka, johon on syytä kajota, ennen kuin lopetan tämän esittelyni. Muutamat, niinikään työläispiireihin kuuluvat lukijat ovat lausuneet ehdottomana käsityksenään, ettei kysymyksessä olevia kirjoituksia olisi pitänyt lainkaan julkaista, koska ei ole soveliasta, että vedetään päivänvaloon oman puolueen ja sen toimihenkilöitten tekemiä virheitä. Olen havainnut, että täten ajattelevat kuuluvat niihin »vasemmistososialistisiin» ainek-

siin, jotka ovat omistaneet jonkinlaisen »kommunistisen» maailmankatsomuksen, sellaisena kuin sitä salaisissa lentokirjasissa rajan takaa tänne levitetään ja jotka, hyväksyen kaiken sen mitä diktatuurin johtohenkilöt täällä tekivät ja toimittivat, orjallisesti alistuvat vieläkin rajantakaisten johtajien ohjattavaksi. En voi yhtyä tällaisiin sosialisteihin, jos he sen nimen lainkaan ansaitsevat, sillä olen sitä mieltä, että tehdyistä virheistä on ehdottomasti puhuttava ja ne on vedettävä päivänvaloon, sillä muuten emme pääse koskaan selville vesille. Siinä vilpittömässä tarkoituksessa tarjotaan kysymyksessä olevat kirjoitukset, eräiltä osilta täydennettyinä, lentokirjasena lukijoille.

Helsingissä marraskuun 22 päivänä 1918.

Tekijä.

Arvostelun välttämättömyys.

Suomen työväestön epätoivoinen kapina, joka viime huhtikuun lopulla päättyi työväestön täydelliseen tappioon, on antanut kynäilijöille aihetta monessa yhteydessä lausua sen syistä sekä sen vaiheista mielipiteensä ja arvostelunsa. Mutta vaikkakin siitä on julkisuudessa niin hyvin sanomalehdistössä kuin kirjallisuudessakin runsaasti puhuttu, ei se vielä läheskään ole tapahtunut niin tyhjentävästi, että asia olisi tullut sen kautta loppuun käsitellyksi. Tämä maamme historiassa verisimmäksi muodostunut joukkoliike laajuuteensa sekä kauvas kantaviin vaikutuksiinsa nähden, on oleva historioitsijoille ja kirjailijoille vielä pitkiin aikoihin suurena tutkimusaiheena. Kun nyt olemme vielä liian lähellä tapauksia, eikä edes riittävää ainehistoakaan ole käsiteltävänämme, ei sen tarkka selostaminen tätä nykyä läheskään saata tulla kysymykseen. Kajotessamme nyt siihen, olemmekin aikoneet esittää vain eräitä seikkoja, jotka valaisevat — ei niin paljon kapinan yhteiskunnallisia, taloudellisia ja valtiollisia syitä, sillä niistä on julkisuudessa jo verrattain runsaasti kirjoitettu, — kuin erityisesti sosialidemokraattisen *puolueen, puolueneuvoston* ja sosialidemokraattisen *eduskuntaryhmän* suhdetta siihen, johon kirjoittajat tähän saakka — suureksi osaksi puuttuvan aine-

histon vuoksi — ovat olleet tilaisuudessa tuskin lainkaan tai vain hyvin vähäisessä määrässä kajoamaan. Puolestansa tämäkään selostus ei pyydä olla mikään tyhjentävä tässä suhteessa, sillä melkoisen osan ainehistoa kapinahallituksen palveluksessa olleet lienevät joko hävittäneet, peittäneet tai kuljettaneet mukanansa, mutta sikäli kuin se käsillä olevien tietojen mukaan saattaa olla mahdollista, koetamme siihen tutustuttaa lukijoita ja heistä ennen kaikkea niitä sosialidemokraattisia aineksia, jotka ovat vapaana ja joille on tärkeätäkin, varustautuessaan elvyttämään sosialidemokraattisen puolueen toimintaa uudelleen nykyisestä alennustilastaan, tietää, millä tavalla kapinaliike kehittyi puolueen keskuudessa ja millaisia menettelytapoja tulisi välttää, jos mieli laskea puolueen toiminta vastaisuudessa terveelle ja tuloksia tuottavalle tosiolojen tarpeita ja vaatimuksia vastaavalle pohjalle. Niille, jotka kenties arvelevat, ettei nyt ole aika kajota menettelytapakysymyksiin kapinan edelliseltä ja aikuiselta kaudelta, koska sieltä saattaa tulla esiin sangen ikäviä seikkoja, huomautettakoon, ettei se saa peloittaa niitä, jotka tahtovat vastaisessa toiminnassa välttää tehtyjä erehdyksiä, sillä ei mikään olisi alkavalle toiminnallemme vaarallisempaa ja turmiollisempaa kuin yritys »painaa villasella» sellaisia tapauksia, joitten vetäminen päivänvaloon saattaa tosin olla kenties hyvinkin epämieluista puolueemme eräitten entisten johtajien arvovallalle, mutta joka kuitenkin kaikessa tapauksessa on *välttämätöntä* asian itsensä ja — ennen kaikkea, puolueen menestyksen vuoksi.

Muuan pahimpia kompastuskiviä puolueessamme oli ennen, ettei sen edustavimpien henkilöitten toimintaa ja

menettelytapoja kaikitellen uskallettu joukkojen keskuudessa arvostella, minkä kautta kasvatettiinkin sitten johtajissa erehtymättömyyden ajatusta. Mutta nyt täytyy siinäkin suhteessa tapahtua uudistus ja arvostelun puolueen keskuudessa tulee olla avointa ja rehellistä, siitäkin huolimatta, että se voisi tehdä kipeää yksityiselle itserakkaudelle, kunnianhimolle ja erehtymättömyyden tunnolle. Sellainen *nalkuttaminen*, mikä ennen puolueen keskuudessa niin suuressa määrässä näytteli osaansa, jääköön nyt menneisyyteen, mutta sen sijaan pikkumaisuudesta vapaa *arvostelu,* mikäli sen tarkoituksena on puolueen hyöty ja menestys, olkoon sallittua. Se on terveelle kehitykselle ei ainoastaan tarpeellinen, vaan myöskin välttämätön. Siinä mielessä tällä kirjoituksella on tarkoitus lukijaa tutustuttaa niihin ilmiöihin puolueen keskuudessa, jotka olivat yhteydessä kapinaliikkeen kehityksen kanssa ja osoittavat, tavallaan, miten tilanne puolueen sisällä ja sen vaikutuksesta ulospäin kehittyi kumoukselliseksi, sekä mitä osaa siinä näytteli johtavien puoluehenkilöitten kumouksellinen ja työväen diktaturia tavoitteleva politiikka.

Kumouksellisia ilmiöitä ennen vallankumousta.

Suomen sosialidemokraattisen puolueen menettelytapaa arvostellessa on pantava merkille, ettei se kumouksellisuus, mikä puolueen johdon sekä joukot tempasi mukaansa viime talvena, suinkaan ollut ominaista yksinomaan tälle levottomalle ajanjaksolle. Jos jätämme huomioonottamatta sen, että puolueen periaatteellisessa oh-

jelmassa puhutaan vallankumouksesta *yhteiskunnallisena* vallankumouksena, mikä kaikkien maitten sosialidemokraattisille puolueille on ominaista, on puolueemme keskuudessa painostettu aika ajoin muutakin vallankumouksellista toimintaa. Puoluekokousten päätöslauselmissa on teroitettu vallankumouksen oikeutta, mutta mikäli sellaisesta oli puhe tsaarivallan aikana, niin edellytti se, tavallansa, porvarillisen vallankumouksen aikaansaamista. Kun esim. Oulun puoluekokouksessa laadittiin käytännöllinen ohjelma, johon sisällytettiin mitä kansanvaltaisin hallitusmuotoajatus kansan täydellä itsemääräämisoikeudella verojen myöntämisasioissa, perustuslakikysymyksissä j.n.e., niin tapahtui tämä edellyttäen *valtiollista* vallankumousta, vaikkakaan sitä ei silloin vallitsevien vaikeitten valtiollisten olojen vuoksi ohjelmassa suoraan sanottu. Puoluekokoukset muuten eivät millään tavalla koskaan olleet hyväksyneet sellaista päätöslauselmaa, jossa olisi lausuttu vallankumouksen oikeutus kansanvaltaisesti muodostettua ja valittua eduskuntaa vastaan. Tosin erinäisissä puoluekokouksissa esiintyi voimakastakin kumouksellista virtausta, kuten Oulun kokouksessa v. 1906 punaisia kaarteja koskevan asian käsittelyn yhteydessä sekä Kotkan kokouksessa v. 1909, jolloin muutamat puhujat, menettelytapakysymyksen yhteydessä, julistivat, että he »eivät usko liikoja yleiseen äänioikeuteen», moittien puolueen johtoa ja eduskuntaryhmää siitä, että se on, väheksymällä kumouksellisen toiminnan tarjoomia etuja, liiaksi painostanut äänioikeuden merkitystä ja parlamenttaarista toimintaa. Mutta nämä käsitykset eivät kuitenkaan saaneet suurempaa kannatusta puoluekokousten taholta. Johtavimmat ainekset asettuivat jyr-

kästi kumouksellista touhua vastaan viitaten niihin vaaroihin, joita se toisi mukanansa. Jo Oulun puoluekokouksessa lausui sangen sattuvasti Esa Paavo-Kallio, että »niiden keskuudessa, jotka kuuluvat sosialidemokraattiseen leiriin, saattaa kyllä syntyä salaisia pyrkimyksiä väkivaltaiseen toimintaan, mutta niin kipeää kuin se onkin, niin puolueen aina täytyy eroittaa itsensä niistä. Jollei sitä oikeutta käytetä, että sellaiset ainekset eroitetaan, niin saattaa tulla hetki, jolloin ne sanovat: me eroitamme teidät.»

Tämä varovainen käsityskanta käy myöhemminkin ilmi. Niinpä Kotkan puoluekokouksessa v. 1909 hyväksytyssä päätöslauselmassa eduskuntaryhmän toiminnasta lausutaan, että »katsoen siihen merkitykseen, mikä oli Suomen köyhälistön ponnistuksilla yleisen äänioikeuden ja uuden eduskunnan aikaansaamiseksi ja tunnustaen eduskunnallisesta toiminnasta koituvan hyödyn, selittää puoluekokous vaalitaistelun ja eduskunnallisen toiminnan halveksumisen *työväen taistelulle turmiolliseksi* ja katsoo, että puolueen on näitä täydellä tarmolla Suomen köyhälistön hyväksi käytettävä ja niiden rajoittamis- sekä riistämispyrkimyksiä voimakkaasti vastustettava». Sittemmin pidetyssä Helsingin kokouksessa v. 1911 lausuttiin nimenomaan, että »sen suuntaiset käsitykset ja uskottelut, että vaalitaisteluun ja eduskuntatyöhön osaaottaminen taikka köyhälistön kaipaamain yhteiskunnallisten uudistusten puolesta taisteleminen eduskunnassa olisivat nykyoloissa Suomen työväelle toisarvoisia asioita, selittää kokous työväen taistelulle turmiolliseksi sekä päinvastoin katsoo, että puolueen jäsenten on tarmokkaasti puolustettava saavutettuja eduskunnallisia oikeuk-

sia, yhä pyrittävä niiden laajentamiseen ynnä entistä pontevammin otettava osaa vaalitaisteluun». Tämä kanta oli epäilemättä selvä. Sitä selvensi lausunnossan kysymyksen alustaja Kuusinen, joka huomautti, että »meillä on niitä, jotka sanovat, että eduskuntataistelu ei ole tarpeeksi jyrkkä keino. Sillä ei saada tarpeeksi aikaan, jotakin tehokkaampaa ja parempaa tarvitaan. Niitä hyviä tehokkaampia keinoja ei tiedetä esittää, mutta *jo se, että niiden tarvetta painostetaan, jo se voi olla vahingollista.*» Niin puhui Kuusinen eduskunnallisen taistelun merkityksestä vielä vuonna 1911, mutta se ei estänyt samaa henkilöä viime talvena mitä kiihkeimmin ajamasta eduskunnallista toimintaa väheksyvää kumouksellisuutta sekä puolueessa että eduskuntaryhmässä, — kuten myöhemmin tulemme havaitsemaan.

Uudet olot, mutta vanhat menettelytavat.

Mutta jos tsaarivallan aikana voitiinkin pitää yllä vallankumouksellista ajatusta, niin olisi vallankumouksen jälkeen siinä suhteessa pitänyt tapahtua täydellinen muutos. Olihan Venäjän vallankumous siinä määrässä muuttanut olojamme valtiollisessa suhteessa, että vallankumouksellisen propagandan täällä olisi pitänyt ilman muuta lakata ja puolueen toiminnan sekä agitatsioonin suuntautua käytännölliselle alalle. Ennen kaikkea olisi pitänyt kiinnittää huomiota saavutetun vapauden lujittamiseen, sekä siinä suhteessa ryhtyä yhteistoimintaan sellaisten porvarillisten ainesten kanssa, jotka olisivat osoittautuneet pyrinnöiltään kansanvaltaisimmiksi. Tuo

»irti porvareista» taktiikka olisi pitänyt ottaa tarkistettavaksi ja osoittaa joukoille, etteivät vanhat menettelytavat uusissa oloissa ole paikallaan. Erittäinkin olisi tämä seikka pitänyt ottaa varteen eduskunnallisessa toiminnassa, jossa aina on mahdollisuuksia, puoluerajoista huolimatta, saavuttaa sovitteluilla ja neuvotteluilla käytännöllisiä tuloksia. Mutta niin ei tehty. Puolueen johdon taholta saarnattiin edelleenkin käsitystä siitä, että porvaristoa on pidettävä kokonaisuudessaan samana taantumuksellisena massana, jonka kanssa sosialidemokraateilla ei ole, eikä *voi* olla mitään yhteistä. Siitä oli seurauksena sitten sellainen itseensä sulkeutuneisuus ja salaperäisyys, jota ryhmän toiminta, esim. valtalain käsittelyn eri vaiheissa, osoitti. Ryhmän suuren osan jäsenten keskuudessa pidettiinkin neuvottelujen ja sovittelujen ajatusta jonakin työväenliikettä loukkaavana ja vahingoittavana. Teroitettiin uudelleen ja uudelleen mieleen, että sovittelut ovat omansa »sotkemaan» luokkarajoja ja »himmentämään» luokkavaistoa. Siitä myöskin johtui, että monet lienevät asettaneet suuremmaksi pyrinnökseen eristäytymisen taidon — joka oli olevinaan todellisen sosialidemokraattisuuden tunnusmerkki, kuin itse työväen asian edistämisen, vaikka tuolla eristäytymisellä — väärin kyllä, oltiin juuri palvelevinaan työväen asiaa.

Jos vallankumouksen jälkeen olisi tahdottu saavuttaa mahdollisimman suuria tuloksia, olisi kumouksellisen toiminnan asemasta pitänyt parlamenttariselle toiminnalle panna suurempaa painoa. Erittäinkin olisi sitä täytynyt painostaa joukkojen keskuudessa, jonne oli jo juurtunut parlamenttarismia väheksyviä mielipiteitä. Yhdeltä puolen oli siihen syynä Venäjältä päin tulevat vaikutuk-

set ja toiselta puolen kokemukset eduskunnalliselta toiminta-ajalta aikaisempina vuosina. Se seikka, että tsaarivalta jarrutti lainsäädäntötyötä tuhoten säännöllisesti vähänkin kansanvaltaisemmat eduskunnalliset saavutukset, oli omansa synnyttämään sellaisia mielipiteitä, ettei eduskunta saakaan mitään aikaan, vaan kaikki suuremmat voitot, jotka työväkeä voisivat hyödyttää, olisivat saavutettavissa ulkonaisen toiminnan ja painostuksen kautta. Vallankumouksen jälkeen asema oli muuttunut. Menestyksellisen eduskunnallisen toiminnan tulokset olivat nyt kokonaan toiset kuin aikaisemmin. Mutta sitä eivät, valitettavasti kyllä, kaikkialla joukot tajunneet. Ja mitä taas johtaviin aineksiin puolueessa tulee, ne kyllä sen ymmärsivät, mutta ollen liian suuressa määrässä venäläisen bolshevismin vaikutuksen alaisia ja luottaen liiaksi »suoran toiminnan» etuihin, eivät painostaneet sitä tarpeeksi joukkojen keskuudessa. Vastoin vuosia sitten painostamaansa parlamenttarista toimintaa, puoluejohto ja ne johtavat ainekset, joitten sanoilla oli kantavuutta, nyt kiihoittivat kumouksellista intoa jo muutenkin kiihtyneissä joukoissa.

Vasemmalle.

Tämä kumouksellisuus näkyvämmin kävi puolueen keskuudessa ilmi puoluekokouksessa kesällä 1917. Siellä herätettiin kysymys puolueen liittymisestä Zimmervaldin Internationaleen, jonka olivat perustaneet länsivaltojen kiihkoisimmat sosialistiryhmät, kuten Saksan liebknechtiläiset, Ruotsin nuorsosialistit ja Sveitsissä oleskelevat bolshevikit. Nämä saarnasivat jyrkkää luokkataistelua,

joukkojen aseellista kapinaa hallituksia vastaan sotatilankin vallitessa, kaikkien suhteitten katkaisemista porvarillisiin radikalisiin ja kansanvaltaisimpiinkin puolueisiin, työväenmiesten ehdotonta kieltäytymistä hallituksesta, verojen kieltoa j.n.e. Sanalla sanoen: *yhteiskunnallisen kansalaisrauhan asemasta kansalaissotaa.* Vanha internationale, joka oli tavallaan jatkoa Marxin perustamalle internationalelle, ja joka oli kongresseissaan omaksunut verrattain kumouksellisen kannan, ei vielä lakannut olemasta, eikä ollut hajoitettu. Ainoastaan sodan aiheuttamat vaikeat olosuhteet estivät sitä toimimasta ja kokoamasta hajaantuneita työväenjoukkoja yhteiseen kansainväliseen rintamaan. Niiden kesken, jotka sodan herättämistä kysymyksistä huolimatta olivat pysyneet uskollisina kansainvälisen sosialidemokratian ohjelmalle, ei suinkaan oltu luovuttu ajatuksesta koota hajaantuneet työväenjoukot jälleen kansainväliseen rintamaan vanhassa internationalessa. Ajankohtaa vain ei pidetty siihen vielä kyllin sopivana, vaikka toivottiin sen ennenpitkää koittavan.

Mutta tämä käsitys ei kuitenkaan ollut yksimielinen internationalen keskuudessa. Äärimmäiset anarkososialistiset, syndikalistiset ja muut kumouksellisimmat ainekset eivät enää pitäneet vanhaa internationalea kelvollisena kokoomaan eri maiden työväen joukkoja yhteen. He olivat jo aikaisemmin pyrkineet hajoittamaan yhteistä rintamaa ja eristäytymään parlamenttarisista sosialisteista, mutta eivät olleet onnistuneet hajoittamaan kuitenkaan vielä internationalea. Vasta sota antoi heille siihen oivallisen tilaisuuden ja niin syntyi ylempänä mainittujen työväenliikkeen erinäisten ryhmien toimesta uusi internationale Zimmervaldissa.

Tämä zimmervaldilaisuus kohtasi suotuisaa vastakaikua Suomenkin työväestön taholta. Täällä oli aikaisemmin oltu — joskaan ei teossa, niin kuitenkin sanoissa, sangen »kumouksellisia». Nyt tuntui myöskin monesta erittäin mukavalta ja mairittelevalta näytellä kumouksellisuutta ja sen vuoksi mainitussa puoluekokouksessa varsin useat puhujat kannattivat liittymistä Zimmervaldin internationaleen, kun se tuntui kumoukselliselta järjestöltä, vaikkeivät heistä monetkaan tienneet *mitä* Zimmervaldin internationalen *ohjelma* kaikessa laajuudessaan sisälsi. Tämä tietämättömyys ohjelmasta kävi ilmi m.m. siinä, että useatkin zimmervaldilaiset — eli »zimmerbolttilaiset» — kuten muuan puoluetoveri heistä eduskuntaryhmässä lausui, hyväksyivät sosialistien menon porvarilliseen hallitukseen, vaikka zimmervaldilaisuus jyrkästi hylkää tuon kannan. Katsoen siihen, että zimmervaldilainen internationale oli vielä hyvin vähän tunnettu, ehdotti menettelytapavaliokunta, ettei nyt vielä siihen liityttäisi, mutta sen sijaan asetettaisiin komitea, joka seuraavaan puoluekokoukseen mennessä tutkisi asiaa lähemmin ja laatisi siitä perustellun ehdotuksen. M.m. Kuusinen kannatti tätä varovaisuutta.

Kokouksen enemmistöön ei tämä kuitenkaan pystynyt. Se tahtoi osoittaa kumouksellisuuttaan ja *heti* liittyä mainittuun internationaleen — kuten tapahtuikin. Tuohon päätökseen, joka tiesi, ainakin periaatteessa, kumouksen tielle astumista, hyvin suuressa määrässä vaikuttivat kiihoituspuheineen venäläisten bolshevikkien edustajat rva Kollontay ja hra Rahja — viimeksimainittu tunnettu sittemmin Suomen »kenraalikuvernöörinä», aseitten kuljettajana ja Kansanvaltuuskunnan lähimpänä luottamushenkilönä.

Kiihoitusta ja levottomuuksia.

Niin alkoi tilanne kehittyä kumouksellisemmaksi. »Zimmervaldilaisuus» sellaisena kuin sen valistumattomat joukot useassakin tapauksessa käsittivät, pyrki suoraksi toiminnaksi ja kävi ennen kaikkea ilmi väkivaltaisuuksina kaupunkien valtuustoja vastaan sekä puoleksi anarkistisena lakkoliikkeenä eri osissa maata. Lakot riehuivat etupäässä maaseuduilla, mutta ulottuivat silloin tällöin kaupunkeihinkin. Kuvaavana niistä Helsingissä syntynyt voilakko, jonka toimeenpani kunnallisjärjestö. Se tuli yllätyksenä kunnallisjärjestön toimitsijoille sekä puolueen johtaville piireille, jotka — vainuten siitä kenties koituvaa suurempaakin vaaraa, ryhtyivät pian toimiin sen tukahduttamiseksi. Ammattijärjestön toimikunta 14 p:ltä elokuuta päätti lausua, että »järjestöjen on ehdottomasti sekaannuttava lakkoasiaan ja koetettava saada se loppumaan mahdollisimman pian. Jos se saa jatkua, on lähitulevaisuudessa odotettavissa uusia samanlaisia vallattomuuksia». Tuloksena oli, että tämä helsinkiläisten »korpilakko» saatiin Ammattijärjestön ja liittojen toimikuntien yhteisin voimainponnistuksin loppumaan. Kun senaattori Tokoi lakon lopettamiseksi oli virkakumppaneitaan kuulematta tehnyt lakkolaisten yleiselle kokoukselle, joka oli verrattain kirjavista aineksista kokoonpantu, laajalle tähtääviä lupauksia elintarveasian järjestämiseksi, joita hän ei pystynytkään toteuttamaan, oli hän pakoitettu jättämään hallituksen. Myöhemmin seurasivat häntä toisetkin sosialistisenaattorit.

Tästä toimenpiteestä oli vakavia seurauksia. Ei voi kieltää, että sen arvovallan, jota senaatti maan vähävarai-

sen asujamiston keskuudessa nautti, menetti se nyt kokonaan sosialistien sieltä poistumisen kautta. Maassa kasvoi yleinen elintarveanarkia ja sekasorto. Väkivaltaisuudet lisääntyivät, johtaen paikkapaikoin, mielettömien aseetsintöjen nimellä, murhiinkin. Kuvaavana esimerkkinä näistä voidaan mainita erään Kaljusen Viipurissa venäläisten avulla asestama punakaartilaissakki, johon kuului kaupungin levottomimpia ja järjestymättömimpiä, osaksi patteritöissä kouliintuneita aineksia. Tämä joukue lähti ominpäinsä kiertelemään Karjalan eri pitäjiin, pannen toimeen etsintöjä, vangitsemisia ja kenttätuomioistuimiaan herättäen siten kauhua ja levottomuutta laajalla alalla. Samanlainen oli muuan Aaltosen joukkue, joka Kyminlaaksosta käsin kävi Viipurissa, Lahdessa y.m. paikoin »rauhoitusretkillä». Viipurin kaupunki esim. oli mainitun joukkueen siellä oleskellessa aivan kuin sotatilassa. Joukkue oli toimeenpanevinaan järjestystä, mutta sai aikaan kurittomuutta ja epäjärjestystä, joka oli omansa kiihoittamaan porvariston asestautumista. [1])

Tällaisen asiaintilan vallitessa olisi puolueen keskusjohdon taholta tarvittu tarmokkaita toimenpiteitä, jos

[1]) Minkälaisia aineksia kaarteihin oli päässyt liittymään, siitä sopinee kuvaavana esimerkkinä mainita vain se seikka, että eräälläkin paikkakunnalla oli kaartin paikallisesikunnassa 1905 marraskuun suurlakon aikaisiin Toijkanderin ryöstöihin Viipurissa osaa ottaneita, jotka olivat aikoinaan kärsineet jo kuritushuonerangaistuksensa, mutta anarkististen ja terroristisen taipumuksiensa vuoksi liittyivät nyt kaarteihin ja pääsivät kohta ken entisen maineensa, ken minkin »ansion» perusteella huomattaviin luottamustoimiin. Levottomuuksien alkuaikoina jo marras- ja joulukuulla 1917 mainitut ainekset ottivat paikkakunnillaan ylimmän työväenliikkeen johdon käsiinsä.

mieli pelastaa asema ja välttää maan joutumista anarkiaan. Mutta sitä ei tehty. Yrityksiä tosin silloin tällöin siihen suuntaan ei puuttunut, mutta ne olivat niin heikkoja, niin *kaksimielisiä*, että niiden vaikutus oli aivan mitätön. »Työmies», joka näytteli puolueen pää-äänenkannattajan osaa, täytti erittäin huonosti velvollisuutensa mainittuna aikana. Kuvaavana siitä tavasta, miten lehti, jolla lähinnä oli suurin vaikutusvalta joukkoihin, suhtautui vallattomuuksiin, oli lehden 319 numerossa 1917 johtavan kirjoituksen yhteydessä ollut lausunto, joka oli omistettu nimenomaan samaan aikaan tapahtuneille murhille. Kun porvarilehdistö osoitti kiihtymystä murhien johdosta, vastasi »Työmies» niille lausuen: »luuletteko te, että kansa antaa arvoa teidän krokodiilin kyyneleillenne, taikka työväki todellakin uskoo teidän keinotekoiseen suruunne».

Niin, sellainen oli puolueen pää-äänenkannattajan tapa siihen aikaan rauhoittaa joukkoja. Sen parempi ei liioin ollut puoluetoimikunnankaan. Toimikunnan julistukset yleisen tilanteen johdosta räikeydessään kilpailivat keskenään. Tuntui melkein siltä, kuin jotakin sairaloista olisi ollut siinä miehessä, jonka kynästä ne olivat lähteneet. Kerran tämän kirjoittaja kääntyi puoluetoimikunnan erään maltillisemman jäsenen puoleen kysyen: »kuinka sinä voit olla laatimassa tällaisia julistuksia, joissa sen sijaan, että pitäisi rauhoittaa joukkoja ja osoittaa »suoran toiminnan» vaaroja, päinvastoin kiihoitetaan mitä räikeämmin ja siten annetaan vain uutta virikettä levottomuuksille?» Puhuteltu vastasi: »Jaa, muuta ei voida, se on ainoa tapa vaikuttaa villiintyneisiin kaartilaisiin!» Mainittu henkilö ja kenties moni muu hänen

kerallaan, olivat sen harhaluulon vallassa, että räikeillä paperijulistuksilla voitaisiin *tyydyttää* kaartilaisten sekä muitten levottomien ainesten kiihtyneitä mieliä ja toimintahalua. Kenties luultiin, että puoluejohto siten säilyttää auktoriteetin joukkojen silmissä ja kiihtymys alkaa palautua vähitellen rauhalliseen uomaansa. Miten lyhytnäköinen tuollainen politiikka oli, tunnetaan hyvin seurauksista. Puoluejohdon maltillisen ryhmän taholla ei jaksettu käsittää, että sellaisella menettelytavalla on *rajansa*, että joukkoja *ei voi* ajanpitkään tyydyttää pelkillä porvaristoon tähdätyillä uhkauksilla, vaan että johdon, joka *sellaisella* tavalla oli ottanut hallitakseen joukkoja, oli viimeinkin pakko ryhtyä myöskin *käytännössä* toteuttamaan uhkaansa, tai astua sivuun ja jättää johto toisiin käsiin.

Pääkaupunkilainen terrori.

Mutta jos jo yleinen tilanne maassa oli levoton, niin sitä pahensi pääkaupungista käsin harjoitettu painostus. Puoluetoimikunta ja keskusjärjestöt olivat helsinkiläisten terroriseeraamia. Helsingin sos.-dem. kunnallisjärjestön painostus asiain kulussa yleensä oli sangen voimakas. Jopa pyrki mainittu kunnallisjärjestö aika ajoin sanelemaan puoluekokoustenkin päätöksiä. Tärkeimmissä — kuten esim. menettelytapakysymyksissä — esiintyi H:gin kunnallisjärjestö erikoisilla päätöslauselmaehdotuksillaan, joita ajettiin suurella voimalla ja väellä puoluekokouksien päätöksiksi. Kuri oli tavallisesti niin ankara, että nekin Uudenmaan vaalipiirin edustajista, jotka olisivat olleet toisella kannalla — kuten esim. kysymyksessä

»Työmiehen» ottamisesta puolueen pää-äänenkannattajaksi, pakoitettiin vaikenemaan ja seuraamaan tahdottomasti niiden mukana, joille muutamien auktoriteettien — useinkin itsekkäistä personallisista vaikuttimista aiheutunut kanta oli kaikki kaikessa. Tämä nurkkapolitiikka meni usein niin pitkälle, että takateitä koetettiin maaseutujärjestötkin saada kannattamaan pääkaupunkilaisten pyrkimyksiä. Kuvaavana siitä tavasta, miten Helsingistä käsin muokattiin puolueen yleistä mielipidettä, mainittakoon vain esimerkkinä, että kun viime vuoden lopulla muutamat henkilöt puoluejohdossa ja eduskuntaryhmässä koettivat tavoittelemaansa diktatuuria saada »laillisella» tavalla muodostetuksi, ajoivat he itsepäisesti — vastoin eduskuntaryhmän kantaa ja ilman, että puoluekokouskaan oli asiasta mitään päättänyt, vaatimusta »Mannerin eduskunnan» koolle kutsumisesta, jonka turvissa eduskunnan vähemmistö olisi voinut tehdä melkeinpä mitä tahansa. Kun samaan aikaan eduskunta oli koolla ja toiseltapuolen pelättiin omin päin ryhtyä sellaiseen seikkailuun, jota Mannerin eduskunnan koolle kutsuminen olisi tiennyt, haettiin yritykselle joukkojen kannatusta sillä tavoin, että puoluesihteerin toimesta vartavasten »tilattiin» maaseutujärjestöistä sellaisia päätöksiä, joilla »Mannerin eduskuntaa» vaadittiin koolle. Sellainen tilaus oli tehty m.m. Viipurin kaupungin kunnallisjärjestölle, jossa ei tuolla suunnitelmalla ollut juuri lainkaan kannatusta. Ainakaan aikaisemmin ei siitä kuulunut minkäänlaisia ääniä, mutta niin pian kuin tilaus oli tehty puoluetoimikunnasta, hyväksyi järjestö sen sekä lähetti päätöksestään sähkösanoman eduskunnan puhemiehelle. Päätös saattoi syntyä mainitussa järjestössä vain sen

vuoksi, ettei yhtään vaalipiirin edustajaa ollut kokouksessa selostamassa asian toista puolta ja kokouksessa ollut vaalipiirisihteeri — uskollisena puoluekurille ja johdon määräyksille, ajoi päätökseksi kysymyksessä olevan vaatimuksen. Kun samanlaisia vaatimuksia saapui eduskunnan puhemiehelle samaan aikaan useimmista järjestöistä, todistaa se vain, miten laajalti ja miten hyvin diktatuuria tavoittelevat olivat järjestäneet agitatsioninsa.

Miten päätökset syntyvät.

Tosin ei sovi unhoittaa, että puoluetoimikunnan ja ryhmän yläpuolella oli *puolueneuvosto,* joka puoluekokousten väliajoilla käytteli ylintä valtaa puolueessa. Mutta nimestään huolimatta oli neuvosto nolla, yksinomainen välikappale johtavien helsinkiläisten käsissä. Puolueneuvosto oli kokoonpantu suurelta osalta sellaisista maaseutujäsenistä, jotka hyvin pintapuolisesti tunsivat puolueen periaatteita ja menettelytapoja, jotka sangen heikosti pystyivät arvostelemaan yleistä tilannetta ja sen vaatimuksia ja jotka, korvatakseen kaikkia noita puutteita, sokeasti luottivat siihen, mitä johdon taholta esitettiin. Asiain näin ollen saneli puolueneuvoston päätökset pari kolme helsinkiläistä johtohenkilöä, joita oli totuttu pitämään miltei erehtymättöminä. Suurimmat kiistat puolueneuvostossa eivät koskeneet menettelytapakysymyksiä, vaan aivan toisarvoisia asioita — kuten työväen kalenterin voittovarojen jakoa vaalipiirien kesken jäsenveroa, tilityksiä j.n.e.

Eduskuntaryhmään nähden oli asianlaita jotenkin samalla tavalla. Siellä samat henkilöt. jotka kuuluiva

puolueen johtoon ja toimikuntaan, verrattain itsevaltaisesti määräsivät menettelytavasta. Ja milloin ryhmän enemmistö asettui toiselle kannalle, panivat johtomiehet oman personansa vaakalaudalle koettaen siten pakoittaa ryhmän alistumaan heidän johtoonsa — useinkin hyvällä menestyksellä. Sama piirre oli puolueessa yleensä vallalla. Monet intelligenttihenkilöt karkoitettiin epälojaalisen arvostelun kautta puolueesta, jonka henkinen taso ei suinkaan ollut oikeassa suhteessa puolueen suureen jäsenmäärään ja ulkonaiseen vaikutusvaltaan ja joka ei suinkaan sellaisia »suoneniskuja» olisi sietänyt. Arvostelu tapettiin julistamalla jokainen sellainen yritys kerettiläiseksi. Siitä kuvaavana esimerkkinä Mäkelinin Oikeuslehtipuuhat, Murros-jutut, Kurikka ja Kari-rettelöt j.n.e. En mainitse näitä nimiä siinä mielessä, että tahtoisin hyväksyä heidän menettelynsä kaikissa suhteissa. Siitä ei ole tässä ollenkaan kysymys, sillä se vaatisi aivan erikoisen tutkimuksen. Olen vain tahtonut osoittaa, mitenkä mainittujen nimien yhteydessä aikanaan käytettiin sellaista arvostelutapaa puolueen johdon, pää-äänenkannattajan ja puolueen arvohenkilöitten taholta, ettei se suinkaan ollut omansa antamaan hyvää käsitystä arvostelun asiallisesta laadusta. Milloin taas joku maaseutulehti, poiketen tavanomaisesta pääkaupunkilaisjäljittelystä, uskalsi esittää Helsingissä vallalla olevasta suunnasta eriävän mielipiteensä, käytiin sen kimppuun pääkortteerin kaikella voimalla. Väittely useinkin meni ulkopuolelle kaiken arvostelun ja käytettiin siinä tapaa leimata maaseutulainen oppositsioni revisionismiksi, jolla joukkojen keskuudessa oli paha kaiku ja jonka arveltiin sisältävän jotakin pahaa ja työväenliikkeelle vaarallista. Usein var-

sin omituinen, jopa naurettava oli tapa todistella, mitenkä Helsingissä vallitsee työväen keskuudessa oikea »marxilainen», mutta jossain maaseutukaupungissa sen sijaan »revisionistinen» menettelytapa. Oikeaan sofistiseen tapaan todistettiin m.m. että esim. Tampere kuuluu revisionismin pesäpaikkoihin, vaikka kaupunki on suurimpia teollisuusseutujamme, jonka materialistisen historian käsityksen ja »puhtaan marxismin» mukaan pitäisi olla juuri *marxilaisuuden* pesäpaikkoja. [1])

Että puoluejohdon menettely tukahduttaa puolueessa arvostelu, vaikutti turmiollisella tavalla puolueen kehitykseen, on seikka, jota ei suinkaan voida kieltää. Se kasvatti joukoissa vaarallista auktoriteettiuskoa, esti itsenäisen ajattelun hedelmällisen kehityksen ja horjutti persoonallisuuden tuntoa ja vastuunalaisuutta. Ennen säännöllisissä oloissa ollen eivät mainitusta menettelytavasta johtuvat vaarat olleet niin huomattavia kuin myöhemmin Venäjän vallankumouksen jälkeen, jolloin joukkojen keskuudessa oli vallalla voimakasta toimintahalua ja jolloin, jos koskaan, olisi kaivattu perinpohjaista arvostelua

---

1) Se useastikin sangen ala-arvoinen kirjoitustapa, jota »Työmies»-lehti noudatti, vaikutti vuosien kuluessa myrkyn tavoin joukkoihin. Ne tottuivat siihen ja alkoivat *kaivata* sitä. Se kävi maaseudulla toisinaan varsin kuvaavasti ilmi. Tämän kirjoittaja muistaa kymmenvuotisen sanomalehtimiestoimintansa ajalta, kuinka esim. »Työ»-lehden osuuskunnan kokouksissa usein lehteä arvosteltaessa viitattiin nimenomaan siihen, ettei lehti käytä sellaista woimakasta kieltä kuin »Työmies». Olen kuullut, että useitten toistenkin puolueemme lehtien osuuskuntien kokouksissa oli heitetty samallainen syyte niitä maaseutulehtiä vastaan, jotka käyttivät hillitympää kirjoitustapaa.

sekä itsenäistä ajattelua. Sitä ei ollut — pieniä poikkeuksia lukuunottamatta ja seuraukset olivatkin sitten sellaisia. Ei voi kieltää, että juuri arvostelun tukahduttaminen oli omansa vaikuttamaan siihen, että varoittavat äänet ennen kapinaa kaikuivat kuuroille korville ja puolue sokeasti syöksyi vihdoin onnettomuuteen.

Eduskuntaryhmän sisäinen kunto.

Ylempänä on jo tullut mainituksi, että puolueen henkiset voimat eivät olleet oikeassa suhteessa sen laajuuteen ja ulkonaiseen vaikutusvaltaan. Mutta sitä pahempi, että puolueen kunto, sen sijaan, että se olisi kohonnut rinnan puolueen ulkonaisen kasvun kanssa, päinvastoin laski. Koko eduskuntaryhmän viimevuotinen toiminta antoi pienoiskoossa siitä oivallisen kuvan. Sen rappeutuminen oli siksi silmiinpistävä, että se herätti surullisia mietteitä, jopa sääliä jokaisessa, joka tahtoi hartaasti edistää työväen asiaa parlamenttarisen toiminnan kautta, mutta näki, miten ryhmän toimintaa ohjattiin tuntemattomille, vaarallisille poluille ja mitenkä ryhmä yhä tahdottomammin luisui sellaisiin menettelytapoihin, jotka johtivat parlamenttariseen kriisiin ja sen kautta edistivät anarkososialistista liikettä työväendiktatuuriin.

Kun tuon kehityksen paljastaminen voi helpottaa sitä arvostelua, joka on tuleva aikanaan onnettoman kapinaliikkeen osaksi ja koska se voi toiselta puolen olla myöskin hyödyksi ryhmän toimintaa vastaisuudessa suunnitellessa, niin koetamme esittää lukijalle tärkeimpiä niistä taktillisista virheistä, mitkä eduskuntaryhmän toiminnalle kummallakin istuntokaudella vuonna 1917 antoivat

leimansa. Kenties tämä esitys myös samalla täyttää sen aukon, mikä johtuu siitä, ettei nyt ryhmä — vastoin aikaisempaa tapaansa, voi laatia valitsijoille kertomusta toiminnastaan.

Hutiloimista eduskuntatyössä.

Niiltä puoluetovereilta, jotka ovat arvostellen seuranneet ryhmän toimintaa, ei liene suinkaan jäänyt huomaamatta, miten ryhmän toiminta useinkin oli mitä suurinta hosumista ja uhkapeliä. Jos sellaista jotenkin voi vielä ymmärtää siellä, missä ryhmä on mitättömänä vähemmistönä, jolloin se ei voi ratkaisevasti vaikuttaa tapausten kulkuun, niin on se aivan sietämätöntä ja mahdotonta siellä, missä ryhmällä on vastuunalainen asema edustajamääräänsä nähden. Ja näin on ollut asianlaita kaikilla yksikamarisen eduskuntamme istuntokausilla, mutta viime vuoden istuntokausilla erittäin. Enemmistöasemastaan huolimatta ryhmä viime vuonna menetteli useinkin tavalla, joka länsimaiden parlamenttarisissa oloissa olisi ollut skandaali — niin ikävää ja tuskallista kuin tätä onkin sanoa omasta eduskuntaryhmästä. Että näin oli asianlaita, se näkyy myöhemmin.

Mitä vuoden 1917 valtiopäiviin tulee, antoi niiden työlle tärkeimmän leimansa kysymys valtiollisen itsemääräämisoikeutemme toteuttamisesta. Sen ohella oli merkille pantava laaja yhteiskunnallinen lainsäädäntö, johon kuului ensisijalla torpparilaki, kunnallislait ja 8-tunnin työpäivälait. Ryhmän kunniaksi on kyllä mainittava, että se esitti nämä laajakantoiset alotteet, mutta millä t a v a l l a se niitä ajoi eteenpäin, se oli kaikkea muuta kuin kehuttavaa. Alotteitten vika oli se, että ne

olivat sangen heikosti kokoonpantuja. Mainitaksemme vain esimerkkinä yhden seikan, viittaamme työväenasiainvaliokunnan monivuotisen jäsenen, edustaja Hilja Pärssisen lausuntoon puoluekokouksessa kesällä 1917 maalaistyöväen 8-tuntisesta työpäivälaista. »Tämä asetus» — lausui hän, — »on tehty siten, että teollisuustyöväen lakiesityksestä on *leikelty* kappaleita, kuten sunnuntailevosta, ammattitarkastuksesta, rangaistuksista y.m. Sillä tavalla, hyvin pientä vaivaa käyttämällä, *saksien avulla*, ja lisäämällä 1 :sen pykälän, joka määrittelee sen, että lain alle kuuluu maalaistyöväki, saatiin muutamassa tunnissa tämä lakiesitys.»

Tämä arvostelu ei suinkaan anna kovin lohdullista kuvaa ryhmän alotteiden pätevyydestä ja perinpohjaisuudesta. Sama oli asianlaita kunnallislakialotteisiinkin nähden. Ne olivat tietysti omansa asettamaan valiokuntien sosialistiset jäsenet sangen kiusalliseen asemaan. Jos näiden alotteitten heikkous olisi ryhmän keskuudessa tunnustettu, olisi sillä voitettu jo paljon. Ryhmän menettelytapa ulospäin niitten käsittelyssä olisi saanut ehkä useastikin toisen luonteen. Mutta näin ei tapahtunut. Monetkaan ryhmän jäsenet eivät alotteitten puutteista olleet tietääkseenkään. Harvinaisella itsepäisyydellä pidettiin niistä kiinni semmoisinaan ja asetuttiin vastustajien kompromissiehdotuksien suhteen jyrkästi tinkimättömälle kannalle.

Niin menetteli ryhmä ilmeisesti sen vuoksi, että se pelkäsi jokaisen porvariston taholta tulevan muutosehdotuksen esityksiinsä sisältävän moitteen ryhmälle. Kunniasyyt useinkin vaikuttivat, ettei se tahtonut antaa perää sellaisissakaan kohdissa, jotka toisella taholla osoitettiin

mahdottomiksi. Pälkähästä koetettiin suoriutua vain luulottelulla, etteivät porvarit tee ehdotuksiaan vakavassa vilpittömässä mielessä, vaan on niissä »koira haudattuna». Kun ryhmä sitten teki verrattain ylimalkaisen käsittelyn jälkeen kiinteitä ennakkopäätöksiä asioissa, joita se ei riittävästi tuntenut tai käsitti vain hyvin pintapuolisesti, vaikeutti se sen kautta suuressa määrässä lakien käsittelyä valiokunnissa, joissa, jos missä, kaivattiin verrattain vapaita käsiä. Kaikkea muuta kuin edukseen esiintyi ryhmä esim. kunnallislakien käsittelyn yhteydessä täysiistunnoissa. Miten paljon tuhlattiinkaan aikaa puolustamalla »hullujen» äänioikeuspykälää ja muita aivan toisarvoisia kohtia, jotka ilman muuta olisi voitu jättää lakitekstistä pois! Yhtä suurella itsepäisyydellä puolusti ryhmä 8-tuntisessakin laissa sellaisia alotteeseen sisältyviä kohtia, jotka olivat joko ristiriitaisia lain muun tekstin kanssa tai osoittautuivat mahdottomiksi soveltaa käytäntöön. Sitä tahdittomampaa oli, että kysymyksessä olevien lakien erinäiset kohdat esitettiin puoluekokoukselle, jossa määrättiin kiinteästi niiden sisältö. Sillä tavalla painostettiin »jyrkimpien» taholta ryhmää ja sidottiin sen kädet. Tämän kautta kärjistyi asema eduskunnassa ja oli saattaa vaaraan lakien lopullisen hyväksymisen. Peljäten, etteivät ne ehkä tulisikaan hyväksytyiksi, turvautui puolueen johto »painostukseen» eduskuntaa vastaan. Toimeenpantiin mielenosoitus, jonne kutsuttiin, paitsi suomalaista työväkeä, myöskin venäläistä sotaväkeä, jonka käytös kävi varsin uhkaavaksi [1]), mutta joka tarmokkain toi-

---

[1]) Kunnallislakien ja 8 tunnin työaikalain käsittelyn ajoilta tulkoon kerrotuksi seuraava episoodi ajan kuvauksena. Kun

menpitein onnistuttiin pysyttämään siivouden rajoissa. Mainittua puoluejohdon menettelyä paheksuttiin ryhmän jäsenten taholla, mutta se ei enää ollut autettavissa, sillä siinä, niinkuin monissa muissakin asioissa, ei ryhmän mieltä kysytty.

Mitä taas valtiollisiin kysymyksiin tulee, niin ei voi kieltää, että valtalain säätäminen tiesi suurta askelta itsemääräämisoikeuteemme ja epäilemättä sen alotteessa tulee paljon ryhmän ansiopuolelle. Mutta se tapa, millä ryhmän taholta valtalakia käsiteltiin, oli monessa suhteessa moitittava. Ryhmä esiintyi siinä asiassa aivan kuin ei eduskunnassa muita edustajia, paitsi sosialidemokraatteja, olisi ollut olemassakaan, vaikka kysymys itsestään koski mitä suurimmassa määrässä koko maan tulevaisuutta ja yhtäläisesti kaikkia yhteiskuntaluokkia. Mitä suurimmalla salaperäisyydellä valmisteltiin ryhmässä tämän lain kä-

---

eduskunta oli heinäkuun 18 päivänä käsitellyt ja hyväksynyt kunnallislait ja otti pienen loma-ajan ennen kuin ryhtyi ratkaisemaan kunnallislakien kohtaloa, saapui eduskuntatalolle venäläisten matruusien lähetystö, jonka torikokous oli valinnut ja ilmoitti juhlallisesti puhemiehen huoneessa läsnäolleille eduskunnan jäsenille, että ulkona olevat joukot saattavat tehdä mitä tahansa, jollei eduskunnassa 8 tunnin lakia saada hyväksyttyä. Lähetystö oli niin raivoisalla tuulella, että se häthätää saatiin jättämään eduskuntatalo. Aikaisemmin metallityöläisten lakon aikana olivat niinikään merimiehet esiintyneet perin uhkaavasti. Aikoivat näet saapua eduskuntaan ja *asevoimalla* pakoittaa päättämään *heti* 8 tunnin työaikalain. Kiihkoilijat saatiin silläkin kertaa luopumaan mielettömyyksistään, selittämällä heille, ettei eduskunnassa, ottaen huomioon valtiopäiväjärjestyksen säädökset, niin nopea asiain käsittely voi tulla kysymykseen. Kun venäläiset saivat kuulla, että ryhmä hoitaa itse asian, niin menivät he vihdoinkin matkoihinsa.

sittelyä ja esiinnyttiin sen kanssa ulospäin tavalla, joka osoitti pikemmin poikamaista ylvästelyä kuin arvokasta ja tietoista vastuuntunnetta. Surullisena näytteenä siitä oli se kohtelu, jonka sai osakseen Venäjän sosialidemokraattinen lähetystö, joka heinäkuun alkupuolella tuli sekä puolueensa että kaiken todennäköisyyden mukaan myös hallituksensa valtuuttamana neuvottelemaan syntyneen ristiriidan rauhallisella tavalla ratkaisemisesta. Kun ryhmä oli itsepäisellä ja hurjastelevalla menettelyllä ajanut asian umpikujaan, eikä pystynyt sitä siitä pelastamaan, niin esiintyi se yhtäkaikki sovittelulähetystöä vastaan mitä kylmäkiskoisimmin ja uhkamielisimmin. [1]) Näytti siltä, että yhtävähän kuin ryhmä tahtoi sovitella porvarillisten ryhmien keralla, yhtä vähän tahtoi se tietää mitään neu-

---

1) Lähetystöön kuului Venäjän sotilas- ja työväenneuvostojen edustajakokouksen puheenjohtaja ja kansalliskokouksen jäsen Tsheidsche, Sos.-dem. puoluetoimikunnan puheenjohtaja Lieber, saman puoluetoimikunnan jäsen ja puolueen pää-äänenkannattaja »Rabotshaja Gasetan» toimittaja Dann, sekä talonpoikaisliiton puheenjohtaja sittemmin väliaikaisen hallituksen jäsen Avksentjev. Lähetystö ehdotti, kuten tunnettua, että ryhmä valtuuttaisi edustajia neuvottelemaan Venäjän hallituksen kanssa sellaisen manifestin julkaisemisesta, jonka kautta Venäjän hallitus olisi »laillisella» tavalla luovuttanut valtansa Suomen eduskunnalle ja hyväksynyt periaatteessa saman ohjelman kuin mikä sisältyi valtalakiin. Venäläiset tahtoivat välttää asian sellaista yksipuolista ratkaisua, jota eduskuntaryhmämme oli suunnitellut, vaan olisi heidän mielestään, asian silloisessa asteessa ollen pitänyt kuulla myöskin väliaikaisen hallituksen mielipidettä. Masentuneena lähetystön osaksi tulleesta kohtelusta ja ottaen huomioon sosialidemokraattisen ryhmän omituisen menettelytavan, lausui Tsheidsche viimeksi pääkaupungista lähtiessään: Finljandija katitsa v propast (Suomi vierii perikatoonsa).

votteluista venäläisten sosialistien kanssa. Ryhmällä oli nähtävästi se käsitys, että Venäjän silloinen hallitus lankeaa polvilleen eteemme, tunnustaa syntinsä ja tekee niin kuin käskemme.

Niin ei kylläkään — kuten tunnettua, tapahtunut. Ei edes sittemmin laadittu adressi, enempää kuin kumarruksetkaan Pietarin puoleen, vaikuttaneet enää mitään. Venäjän hallitus vastasi ryhmän uhmailuun eduskunnan hajoittamisella ja uusien vaalien määräämisellä.

Mutta tämä ei vielä säikäyttänyt ryhmän seikkailupolitikoitsijoita. Ennenkuin uusiin vaaleihin lähdettiin, tahtoi ryhmä vielä näytellä seikkailuhaluaan. Huolimatta siitä, että hajoituksen jälkeen pidetyssä edustajain yksityisessä neuvottelussa säätytalolla porvarillisten ryhmien taholta oli ilmoitettu, etteivät he pidä hajoitettua eduskuntaa enää pätevänä kokoontumaan, eivätkä tule sen istuntoihin, jos se kutsuttaisiinkin koolle, ajoivat puoluetoimikunnan eräät jäsenet, jotka myös kuuluivat ryhmään, tarmokkaasti eduskunnan koolle kutsumista syyskuun viimeiseksi päiväksi. Puoluetoimikunnan ja ryhmän väliaikaisen toimikunnan kokouksessa, jossa mainittu asia oli esillä, huomautti tämän kirjoittaja, että kysymyksessä oleva istunto tulee muodostumaan vähemmistön kokoukseksi, koska sieltä jäävät pois porvarilliset, jopa osa sosialistisiakin edustajia. Istunnolla, joka niin ollen muodostuu ilveilyksi ja jolla ryhmä vain nolaa itsensä, ei tule olemaan mitään käytännöllistä merkitystä, koska siellä tehtäville päätöksille hallitus ja porvarilliset puolueet eivät anna eduskuntapäätösten arvoa. Jos on pelättävissä, että puolue saa vaalitappion, niin laeilla, jotka suunniteltiin mainitussa istunnossa vahvistettavaksi, ei

tule myöskään olemaan käytännöllistä arvoa, eikä se estäisi vaaleissa ehkä enemmistöksi joutuvia porvarillisia tekemästä niitä mitättömiksi. Jos taas saataisiin vaalivoitto, niin silloin kysymyksessä olleitten lakien voimaan saattaminen olisi muutenkin turvattu ja siinä tapauksessa kävisi »Mannerin eduskunnan» koolle kutsuminen aivan tarpeettomaksi. Näillä perusteilla vastustettiin istuntojen pitämistä. Se ei auttanut kuitenkaan mitään, sillä Kuusinen, Manner ja Turkia pitivät jyrkästi kiinni kokoontumisajatuksesta, viimemainittu antaen ymmärtää, että asia on jo oikeastaan päätetty. Ryhmälle ei kokoonkutsumishommasta ilmoitettu mitään, eikä sen mieltä kuultu. Mainitun toimikunnan nimissä pari kolme henkilöä päätti asian ja niin kutsuttiin sitten eduskunta koolle, jonka istunto muodostui, kuten arvata sopi, suureksi nolaukseksi ryhmälle, jonka jäsenistä melkoinen osa moitiskeli johtomiesten moista hosumista, mutta alistui kuitenkin tosiasian edessä, mikä jo oli tapahtunut. Mitään muita käytännöllisiä tuloksia mainitusta istunnosta ei ollut kuin se, että sinettien rikkominen, joka osoitti melkoisessa määrin poikamaista urhoollisuutta, toi vaaleissa Mannerille lisää muutaman tuhannen ääntä. Tapaus osoitti tavallaan, millä valistustasolla melkoinen osa puolueemme valitsijoista oli ja miten niihin pystyi mitä pintapuolisin demagogia.

Ristiriita kärjistyy.

Ryhmän tällainen menettely ärsytti vastustuspuolueita ja kärjisti asemaa. Kutsumalla koolle eduskunnan mainittuun istuntoon ja vahvistamalla siellä erinäiset lait,

jotka oli hyväksytty sosialistisen enemmistön painostuksella, puoluejohto tavallaan sitoi ryhmän kädet jo seuraavaan istuntokauteen nähden. Kun porvarillisten taholla päätökset heti julistettiin mitättömiksi, niinkuin arvata sopikin, ja puolueen taholla taas pidettiin niitä laillisina ja pätevinä, oli arveluttava ristiriita syntynyt, jonka ratkaisu ei ennustanut hyvää.

Tilanne kehittyi sikäli yhä vaikeammaksi, ettei puoluejohto nähnyt siitä muuta ulospääsyn mahdollisuutta kuin julistaa vaalit »vallankumouksellisiksi». Sen kautta koetettiin varata tilaisuus ryhmälle ja puoluejohdolle, aina asianhaarain mukaan, menetellä valtiopäiväjärjestyksestä poikkeavalla tavalla. Vaalivaltteina oli vaatimuksia torpparien vapauttamisesta sellaisessa laajuudessa, mikä tiesi kumouksellista ratkaisua, kansalliskokouksesta, josta niinikään voitiin arvata, etteivät siihen porvarilliset mitenkään tulisi suostumaan, ainakaan siinä tapauksessa, jos sosialisteille olisi tullut eduskuntaan enemmistö, ja määräenemmistö pykälien poistamisesta valtiopäiväjärjestyksestä.

Vastoin puoluejohdon suuria toiveita, vaaleissa tulikin tappio. Mutta se ei suinkaan ollut omansa jäähdyttämään johdon kumouksellista intoa. Käsittäen mitä vaaroja maan rauhalliselle kehitykselle kumouksellinen kiihoitus tulisi ehkä tuomaan mukanansa, jos se saisi vapaasti jatkua, varoittivat muutamat puoluetoverit siitä jo hyvissä ajoin. M.m. tämän kirjoittaja kajosi julkisesti asiaan ja lausui kirjoituksessa »Vaalien tuloksia odotellessa», Työlehdessä (lokak. 3 p:nä 1917) seuraavaa: »Kun nyt vaalitaistelu on päättynyt ja »kansalaisrauha» jälleen saavutettu, niin jäämme tyynesti odottamaan vaalien tuloksia,

joitten laskeminen kestänee runsaasti viikon päivät. Mielipiteemme jo nyt kuitenkin on se, että mitkä tulokset lienevätkin, mille puolelle voitto kallistuneekin, on se tunnustettava *kansan enemmistön mielipiteeksi tässä maassa ja siihen taivuttava.* Tulevan eduskunnan, millaiseksi se muodostuneekin puoluekokoomukseensa nähden, päätökset *täytyvät* olla sitovia, joita jokaisen kansalaisen tulee kunnioittaa ja pitää voimassa siksi, kunnes ne jälleen eduskuntapäätöksellä muutetaan. Tämän säännön katsomme sitovan puoluettamme, vaikka enemmistö tulisi *meille* epämieluinen, mutta vaadimme, että porvaristoon nähden on sama sääntö voimassa, jos vaalien tulokset ovat toisenlaiset kuin mitä *he* ovat voineet odottaa. Sillä ilman tätä sääntöä, ilman tätä velvoitusta molemmin puolin, parlamenttarinen toiminta tässä maassa on mahdoton.»

Mutta näistä varoittavista äänistä huolimatta puoluejohto harjoitti kumouksellista propagandaa, valmistaen maaperää väkivaltaiselle toiminnalle. Kiihoittajat eivät kärsineet lainkaan vetoamista parlamenttariseen toimintaan ja niinpä on ymmärrettävissä, että puolueneuvoston muuan jäsen lausui tämän kirjoittajalle paheksumisensa kirjoituksen johdosta, josta ylläoleva kappale on lainattu. Kun valaisin hänelle vaaroja, joita kumouksellisesta toiminnasta meidän oloissamme saattaisi olla seurauksena ja puolustin eduskunnallista menettelytapaa edullisempana, lausui hän vihdoin olevansa samaa mieltä, mutta lisäsi, että »sitä ei ole sanottava joukoille». Toisin sanoen, että joukkoja oli petettävä ja kiihoitettava kumoustoimintaan siinä onnettomassa harhaluulossa, että joukot eivät mene sanoja ja uhkauksia pitemmälle ja että toiselta puo-

len porvarillisilta saadaan sen kautta »kiristettyä» enemmän kuin muuten ehkä olisi mahdollista. Niin ala-arvoista ja edesvastuutonta kuin tuollainen menettelytapa lieneekin, oli se kuitenkin vallalla suurimmassa osassa puoluejohdon keskuudessa.

„Me vaadimme".

Tuollaisessa porvarien kiristämistarkoituksessa oli myöskin laadittu »Me vaadimme»-julistus. Julkisuudessa on näkynyt väitteitä, joitten mukaan vastuu julistuksen laatimisesta olisi eduskuntaryhmän. Niin ei kuitenkaan ole asianlaita. Muodollisesti tosin julistus esitettiin ryhmässäkin, mutta asiallisesti oli se jo laadittu ja hyväksytty puolueneuvostossa. Millä tavalla siellä valmistettiin huomattavimmat lausunnot ja millä tavalla siellä päätökset syntyivät, siitä on jo edellä esitetty eräitä näkökohtia, jotka täysin pitävät paikkansa myöskin usein mainittuun ohjelmajulistukseen nähden. Puolueneuvoston jäsenille kunniaksi olkoon mainittu, etteivät he *tällä* kertaa antaneet itseään johtaa aivan mielinmäärin, vaan siistivät ohjelmaa runsaasti siitä, millainen se alkuperäisenä puoluetoimikunnan laatimana ja esittämänä oli. Alkuperäisessä kappaleessa etusijalla oli esim. vaatimus kansalliskokouksesta, joka olisi tiennyt heti kumoustielle astumista. Neuvoston maalaisjäsenet vaativat sen poistamista kokonaan julistuksesta, mutta kun johdon taholta terästettiin vaatimuksen tärkeyttä, viittaamalla siihen, että puolue oli jo vaaleihin lähtenyt kumouksellisissa merkeissä, niin sovittelujen kautta lienee tultu sellaiseen lopputulokseen, että kansalliskokousvaatimus muutettiin

julistukseen viimeiseksi ja samalla lievennettiin sen sisältöä siten, että se saattaisi tulla kysymykseen vasta *siinä* tapauksessa, jos julistuksessa esitettyjä *muita* vaatimuksia ei saataisi toteutetuksi.

Kuitenkaan ei voida kieltää, etteikö julistus semmoisenaankin, millaiseksi se lopullisesti muodostui, sisältynyt kumouksellisia vaatimuksia ja tiennyt eräiltä osiltaan — kuten esim. porvariston aseista riisumiskysymyksessä, julkista haastetta kansalaissotaan. Mutta alunpitäen eivät itse julistuksen luojatkaan liene sitä juuri sellaiseksi tarkoittaneet.

Kun ryhmä syysistuntokaudella vaalien jälkeen kokoontui, esitettiin julistus siellä ja mainittiin johtajien taholla olevan tarkoituksena saada se eduskunnassa esitettyä *pohjaksi tilannekeskustelulle*. Tuollaista tilannekeskustelua tahtoi ryhmä aikaan saada valtakirjain tarkastuskysymyksen yhteydessä, ja kun se epäonnistui, puhemiehen valtaistuinpuheen tarkastuksen yhteydessä. Sittemmin se oli suunniteltu esitettäväksi sopivalla tavalla juhlallisissa avajaisissa, mutta yhtä huonolla menestyksellä kuin aikaisemminkin. Tilanne näytti menevän kokonaan ohi sen esittämiselle. Tämä harmitti henkilöitä, jotka sitä ajoivat esille kaikella tarmolla. Jopa valitettiin sitäkin, että julistus oli ennättänyt tulla julkaistuksi lehdissä, minkä kautta se menetti osan agitatoorisesta merkityksestään. Kuitenkaan ei sen esittämisyrityksistä luovuttu. Sellainen tilaisuus tulikin sittemmin valtionhoitajakunnan vaalia koskevan asian yhteydessä, jolloin ryhmä »Me vaadimme» ohjelmineen teki yhden suurimmista virheistään, mitä se koskaan yksikamarisen eduskunnan aikana lienee tehnyt. Koska tällä kysymyksellä on suurempaakin mer-

kitystä ja koska siinä tehty virhe tuli vaikuttamaan monella tavalla vallitsevaan tilanteeseenkin maassa, niin lienee aihetta selostaa asiaa hieman lähemmin.

Marraskuun 9 päivän istunnossa piti tulla ratkaistavaksi kysymys hallitsijavallan siirtämisestä kolmimiehiselle valtionhoitajakunnalle, kuten puhemiesneuvosto oli ehdottanut. Eduskuntaryhmässä edellisenä päivänä tuli tämä asia valmisteltavasti käsiteltäväksi. Oli päätettävä miten ryhmän mainitussa tilaisuudessa tuli menetellä. Tehtiin useampia ehdotuksia. Kumouksellisen suunnan kannattajat katsoivat nyt tulleen sopivan tilaisuuden »Me vaadimme» ohjelman esittämiseen. Asiata oli valmisteltu kaikessa salaisuudessa ryhmän tietämättä. Oli toimeenpantu ammattijärjestön ja puoluetoimikunnan eräitten luotettujen jäsenten kokous, jonne oli kutsuttu myöskin ryhmän valmistavan valiokunnan jäseniä neuvottelemaan tilanteesta. Mainitussa kokouksessa — sen mukaan kuin siellä ollut ryhmän puheenjohtaja Mäki ryhmälle sittemmin esitti, oli päätetty[1]), että ryhmä eduskunnassa vastaehdotukseksi puhemiesneuvoston ehdotukselle esittää hy-

---

1) Sen johdosta, että muutamat ammattijärjestön toimikunnan jäsenet tämän kirjoittajalle ovat huomauttaneet, ettei moniakaan niistä ammattijärjestön toimikunnan kokouksista, joissa erinäisiä julistuksia oli päätetty hyväksyä, lainkaan oltu pidetty tai etteivät toimikunnan kaikki jäsenet niistä olleet tietoisia, on syytä mainita, että ammattijärjestön toimikunnan muutamat johtavat henkilöt verrattain itsevaltaisesti toimikuntiensa nimissä päättelivät asioista. Ja kun muistutuksia heidän menettelyään vastaan ei sanottavasti tuotu ilmi, oli seurauksena, että he katsoivat saaneensa menettelylleen toimikuntansa taholta moraalisen hyväksymisen. Samoin lienevät, monista seikoista päättäen, menetelleet eräitten toistenkin toimikuntien vaikutusvaltaiset jäsenet.

väksyttäväksi »Me vaadimme» ohjelman. Ehdotuksen johdosta syntyi ryhmässä erimielisyyttä. Maltillisempien jäsenten taholla pidettiin sellaista menettelyä aivan mahdottomana ja katsottiin voitavan pitää jo etukäteen varmana, etteivät porvarilliset ryhmät tulisi sitä missään tapauksessa hyväksymään, eikä sille saataisi edes niukkaa enemmistöä, koska maalaisliittokaan ei tulisi asettumaan sen taakse.

Minkä vuoksi niin olisi laita? Useista syistä. Ensiksikin julistukseen on sotkettu suuri joukko mitä erilaisimpia asioita, joista päättäminen samalla kertaa olisi mahdoton. Toiseksi siinä mainittuja moniakaan asioita ei ole edes alustavasti valmistettu. Niin on laita m.m. vanhuuden vakuutuskysymyksen, josta ei ole vielä ryhmän esitystä laiksi, mutta julistuksessa mainitaan, että vakuutusmaksuja kuitenkin on ryhdyttävä suorittamaan jo vuoden 1918 alusta! Sellainen menettely parlamenttariselta kannalta on ennen kuulumaton. Eikä vaatimusta sellaisessa muodossa missään muualla kuin Suomessa, voitaisi edes esittääkään. Edelleen sisälsi ohjelma muutamia muita senlaatuisia kohtia, jotka sopivat kyllä jonkinlaiseen agitatooriseen julistukseen, mutteivät mitenkään saattaneet tulla eduskunnan päätöksiksi. Kaikin puolin olisi siis ollut sopimatonta tuossa yhteydessä esittää julistusta eduskunnalle, jos sen esittäminen sille lainkaan oli välttämätöntä.

Miten valtalaki ajetaan karille.

Paitsi mainittua ehdotusta, tehtiin ryhmässä vielä pari muutakin ehdotusta. Huttunen ehdotti, että vastaehdo-

tukseksi puhemiehistön ehdotukselle esitettäisiin valtalaki hyväksyttäväksi ja vahvistettavaksi ja kun se on tullut hyväksytyksi, kunnallislait ja 8 tunnin työpäivälaki. Murto ehdotti jotenkin samaa, mutta sillä lisäyksellä, että esitettäisiin myöskin hyväksyttäväksi ammattijärjestön valtuuston päätös elintarveasiasta. Viimemainitun ottamista ohjelmaan tällä kertaa pitivät useat sopimattomana, syystä, että ammattijärjestön valtuuston vaatimukset eivät tässä suhteessa olleet lainkaan sellaisella tavalla valmistettuja, eipä edes sellaisessa muodossakaan, että ne olisi voitu ilman muuta nuijia eduskunnan päätöksiksi. Sen vuoksi olisi rajoituttava vain jo mainittujen muiden lakien esittämiseen.

Mutta nämä ehdotukset eivät saaneet ryhmässä kannatusta. Enemmistö oli vannoutunut kulkemaan puoluetoimikunnan ja ryhmän muutamien jäsenten talutusnuorassa, eivätkä tahtoneet tietää mitään niistä vaikeuksista, joihin jouduttaisiin, jos »Me vaadimme» ohjelma esitettäisiin hyväksyttäväksi. Tämä »selvä kanta» kävi ilmi äänestyksessä, jossa Murron ja Huttusen ehdotusten välillä Murron ehdotus voitti 26 äänellä 20 ääntä vastaan Huttusen ehdotuksen ja lopullisessa äänestyksessä »jyrkkien» ehdotus 41 äänellä 16 vastaan Murron ehdotuksen. Täten oli ryhmä itse tehnyt sellaisen laajakantoisen päätöksen, jonka vaikutukset tulivat ennen pitkää näkyviin.

Mutta ennenkuin asia tuli ratkaistuksi eduskunnassa, koetti maalaisliiton ryhmä toimia »välimiehen» tehtävissä. Mainittu ryhmä oli vielä sillä kannalla, että valtalaki olisi saatettava voimaan Suomen kansanvallan perustuslakina. Kun maalaisliittolaiset saivat tietää, että sosialistien taholta tullaan esittämään noin muodoton ehdotus, joka

tietäisi myöskin valtalain hylkäämistä, koska valtalaki oli sidottu »Me vaadimme»-ohjelmaan yhtenä sen kohtana, niin koettivat he pelastaa aseman tekemällä hekin puolestaan vastaehdotuksen puhemiehistön ehdotukselle. Heidän ehdotuksensa kuului seuraavasti:

»1:ksi. Sitten kun keisarin ja suuriruhtinaan valta on kukistunut, katsoo eduskunta, että suuriruhtinaan valta on siirtynyt Suomen eduskunnalle.

2:ksi. Eduskunta päättää julistaa lain heinäkuun 18 päivältä 1917 korkeimman valtiovallan käyttämisestä Suomessa tänään voimaanastuvaksi ja noudatettavaksi.»

Niille, jotka lähemmin seurasivat asian kulkua ja jotka pitivät parlamenttaarisista menettelytavoista kiinni, oli päivän selvää, että maalaisliittolaisten ehdotus tiesi valtalain voimaansaattamista, eli juuri samaa, jonka puolesta eduskuntaryhmä koko edellisen istuntokauden oli työskennellyt, mutta »Me vaadimme» ohjelmasta kiinni pitäminen sen tappamista, koska oli varmaa, että porvarilliset ryhmät sen tulevat lopullisessa äänestyksessä hylkäämään. Ennenkuin äänestykseen oli ryhdytty, oli ryhmän jäsenillä vielä neuvottelu, jossa huomautettiin odotettavissa olevista vaaroista ja ehdotettiin, että ryhmän olisi, joko luovuttava entisestä päätöksestään ja yhdyttävä kannattamaan maalaisliittolaisten ehdotusta, tai esitettävä omana ehdotuksenaan ainoastaan valtalain vahvistamista. Mutta nämä mielipiteet eivät saaneet nytkään kannatusta. Niin suuressa määrässä olivat ryhmän johtavat miehet kumouksellisen innon valtaamia, niin suuressa määrässä luottivat he ulkopuolisiin voimiin, että pitivät jyrkästi kiinni ennen tehdystä päätöksestä. Miten sitten kävi, on hyvin tunnettua. Oikeisto äänesti ensimäisessä

äänestyksessä taktillisista syistä sosialistien kanssa voitolle »Me vaadimme» ohjelman. Maalaisliittolaiset, joitten ehdotus oli tullut hyljätyksi, olivat nyt pakoitettuja äänestämään puhemiesneuvoston ehdotuksen puolesta, koska oli selvää, etteivät he voineet äänestää »Me vaadimme» julistusta, josta eivät olleet edes sosialistitkaan yksimielisiä. Näin tuli vihdoinkin »Me vaadimme»-ohjelma hyljätyksi.

Tämän päätöksen johdosta syntyi sittemmin ryhmässä kiivas ottelu, jossa tuomittiin johdon vehkeily sen oikealla nimellä. Monet niistäkin, jotka aikaisemmin olivat äänestäneet »kumouksellisten» kanssa, havaitsivat nyt, että heitä oli petetty ja ettei johtohenkilöillä ollutkaan tarkoituksena saada valtalaki voimaan, mutta koettaa sen sijaan luoda, vaikkapa keinotekoisesti, tilanne, jonka nojalla kumoukselliset voimat pääsisivät määräämään. Ryhmän pöytäkirjaan liitettiin johtajien menettelyn vuoksi vastalause, jossa lausuttiin m.m. seuraavaa: »Valtalaki on nyt ajettu taitamattoman menettelyn vuoksi karille, koska sitä ei suostuttu esittelemään erillisenä »Me vaadimme» ohjelmasta. Muutamat ryhmän toimitsijat ovat sanoneet, että porvarit on pakoitettava, ne on saatettava sellaiseen tilaan, etteivät ne voi hyväksyä ohjelmavaatimustamme. Siten aivan kuin *tarkoituksella* koetettiin saada aikaan ristiriita, jonka seuraukset voivat käydä uhkaaviksi. Samalla on tuollaisella menettelyllä saatettu ehkä vaaraan viime eduskunnan päättämiä muitakin lakeja. Merkiten tyytymättömyytemme ryhmän menettelyyn, katsomme, että vastuu päätöksen aiheuttamista seurauksista lankeaa niille puoluetovereille, jotka ryhmässä ovat vaikuttaneet siihen, että valtalakia ei suos-

tuttu esittelemään erillisenä, kuten ryhmän kokouksessa oli ehdotettu, sillä tämän jälkeen käynee vaikeaksi saada valtalakia jälleen esille kun sen kohtalo nyt maalaisliittolaisten ehdotuksen hylkäämisen kautta on tullut ratkaistuksi.»

Ryhmän johtavat ainekset kyllä myöhemmin koettivat monessa eri yhteydessä saada valtalakia voimaan, mutta onnistumatta. Silloin kuin se olisi maalaisliittolaisten avulla saatu läpi, ei sitä tahdottu, vaan ajettiin tahallaan asia karille, kuten ylläolevasta selostuksesta näkyy. Suurimpana syynä siihen oli se, että vasemmistolaiset ryhmässä pitivät kiinni »Mannerin eduskunnasta», eivätkä suostuneet sellaiseen tulkintaan, että valtalaki astuisi voimaan siitä päivästä alkaen kuin sen eduskunta vahvistaisi ja määräisi julkaistavaksi, sillä »vasemmistolaiset» katsoivat, että eduskunta oli sen jo kerran »Mannerin istunnossa» syyskuun lopulla hyväksynyt voimaansaatettavaksi.

Mutta tässä ei ollut kysymyksessä ainoastaan mainittu »lainopillinen» ristiriita, vaan myöskin tarkoituksenmukaisuussyyt. Ryhmän vasemmisto, huolimatta siitä, että tilanne kehittyi eduskunnan oikeistolle yhä suotuisammaksi, ei luopunut ajatuksesta »Mannerin eduskunnan» koollekutsumisesta, niin mieletön kuin puuha olikin silloin kuin uudet vaalit kerran olivat jo toimitetut, puolue niihin ottanut osaa, edustajat antaneet tarkastuttaa valtakirjansa ja tulleet uuteen eduskuntaan.

Maalaisliittolaiset ja valtalaki.

Vielä senkin jälkeen kun Valtalaki marraskuun 9 päivän istunnossa oli tullut »Me vaadimme» ohjelman mukana haudatuksi, koettivat maalaisliittolaiset saada sen ajetuksi läpi ja tarjosivat siinä suhteessa ryhmälle apuaan. He ehdottivat, että ryhmä ottaisi osaa puolestaan valtionhoitajien vaaliin, joista yksi tulisi sosialisteille, yksi maalaisliittolaisille ja yksi oikeistolle. Maalaisliittolaiset antaisivat vakuuden siitä, että heidän edustajansa valtionhoitajakunnassa tulisi kannattamaan sosialistien kanssa valtalain julkaisemista, joka voitaisiin suorittaa niin pian kuin vaalit olisivat toimitetut. Kun valtalaki olisi julkaistu, ilmoittaisi valtionhoitajakunta eduskunnalle, että se luopuu valtuuksistaan, koska voimaansaatetun valtalain mukaan ei valtionhoitajakunnalla tulisi olemaan tehtäviä, vaan olisi eduskunnan uudestaan järjestettävä toimeenpanevan vallan käyttö.

Tätäkään ehdotusta ei ryhmä ottanut huomioonsa. Se piti kiinni periaatteesta, ettei se voi »kuninkaitten» vaaliin ottaa osaa, saavutettiinpa sillä sitten mitä etuja tahansa.

Vielä toisenkin kerran tarjosi maalaisliitto tilaisuutta sopimuksen aikaansamiseen. Kun asema oli kärjistynyt verrattain vakavaksi, lähetti se ryhmälle seuraavan kirjelmän:

»Koska maalaisliiton eduskuntaryhmä on ehdottomasti sillä kannalla, että valtalain julkaiseminen nyt merkitsee sitä, että se astuu voimaan ja vaikutukseen vasta *julkaisemispäivästä*, kysytään, suostuuko sosialidemokratinen ryhmä tähän selitykseen, jos valtalaki tulee voi-

maansaatetuksi? Maalaisliiton eduskuntaryhmä on edelleen kokonaisuudessaan sitä mieltä, että valtalaki olisi voimaan saatettava, mutta koska oikeiston taholta on ilmoitettu, ettei siellä haluta olla mukana sen jälkeen hallituksen muodostamisessa, kysytään, suostuuko sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä heti olemaan mukana maalaisliittolaisten ja mahdollisesti radikalisten itsenäisyysmiesten kanssa muodostamassa hallitusta *valtalain* periaatteitten mukaan?»

Kun tämä kirjelmä saapui ryhmään, vaati kumouksellinen aines sen lähettämistä lausunnon saamista varten »vallankumoukselliselle neuvostolle». Ryhmä suostui ehdotukseen. Mitä neuvostoon tulee, oli se kumouksellisen innon elähyttämänä laatinut selityksen, joka ei lainkaan sisältänyt suoraa vastausta tehtyihin kysymyksiin. Neuvoston vastaus, joka esitettiin ryhmälle hyväksyttäväksi, kuului seuraavasti:

»Ryhmän olisi syytä ilmoittaa, että kun ryhmän alotteet ja vaatimukset (»Me vaadimme») eivät ole johtaneet mihinkään tulokseen, on Suomen työväki ottanut ne *itse* ajaakseen. Sellaisia vaatimuksia ovat: 1) elintarvekysymys ja työttömyyden vastustaminen ovat järjestettävä tehokkaalla tavalla huomioon ottamalla ammattijärjestön valtuuston esitykset ja järjestyneen työväen vaatimukset, 2) eduskunnan säätämä kansanvapauden perustuslaki on julkaistava noudatettavaksi ja maan asiain hoito oikaistava sen mukaiselle kannalle, 3) kaikki muutkin eduskunnan viime kesänä hyväksymät lait on saatettava voimaan, ennen kaikkea kunnallislait ja 8 tunnin työpäivälaki, 4) on saatava varmat takeet siitä, että vanhuusvakuutus, suurten tulojen ja kapitalistien sotavoittojen

veroittaminen saadaan toteutetuksi ja että vihdoinkin pannaan alkuun rehellinen torpparivapautus sekä että valtiollinen äänioikeus laajennetaan kaikille 20 vuotta täyttäneille kansalaisille. Varmimpana takeena näitten vaatimusten toteuttamiselle pidämme ja vaadimme perustavan kansalliskokouksen kokoonkutsumista. Kuten näistä vaatimuksista näkyy, on niissä etusijalla elintarvekysymyksen tyydyttävä järjestäminen. Minkälaisia takeita muissa kohdissa mainituista asioista voisi eduskuntaryhmänne ja hallituksen puolelta tulla kysymykseen, siitä olisi porvarien annettava tieto.

Muista asioista, jotka eivät edellämainittuihin vaatimuksiin sisälly, ovat sosialidemokraatit valmiit kuulemaan porvariryhmien ehdotuksia, jos nämä suostuvat asettumaan *edellä* mainittujen vaatimusten kannalle.»

Kuten helposti huomaa, sisältää kirjelmäehdotus pääkohdissaan kaiken sen, mikä kuului ohjelmaan »Me vaadimme». Siinä oli asetettu maalaisliittolaisille sellainen paljous vaatimuksia, että niiden täyttäminen oli mahdotonta. Jos kirjelmä olisi tullut sisältönsä puolesta toteutetuksi, olisi se toisen kohdan suhteen tiennyt, kaiken muun ohella, eduskunnan hajoittamista ja Mannerin eduskunnan kokoonkutsumista sekä *kaikkien* niitten toimenpiteitten *peruuttamista,* joihin maassa hallituksen toimesta lienee ryhdytty heinäkuun 18 päivän jälkeen. Oli selvää, ettei yksikään porvarillinen puolue olisi sellaiseen suostunut ja niin maalaisliittolaisten sovitteluyritys oli jo etukäteen *tälläkin* kertaa tuomittu tapettavaksi. Ryhmän »vasemmistolaiset» lienevät olleet vakuutettuja, että maalaisliitto viimeinkin saadaan luopumaan sovitteluyrityksistään ja menemään oikeiston syliin.

Epätoivoisia yrityksiä.

Kun vallankumouksellisen neuvoston ehdotus vastaukseksi maalaisliiton eduskuntaryhmän viimeiseen kirjelmään, koskeva valtalain voimaansaattamista, oli saapunut ryhmään, esitti tämän kirjoittaja sille vastaehdotukseksi, että ryhmä suostuisi maalaisliittolaisten ehtoihin ja ryhtyisi siitä aiheutuviin käytännöllisiin toimenpiteisiin. Tällä ehdotuksella ei kuitenkaan enää ollut merkitystä, sillä kumoukselliset hylkäsivät sen, tahtoen joka tapauksessa saada maalaisliiton eduskuntaryhmän siirtymään oikeistoon ja syntymään täydellisen repeämisen eduskunnassa keskustan ja vasemmiston välillä.

Näin myöskin tapahtui. Maalaisliiton eduskuntaryhmä siirtyi oikealle. Sen jälkeen kuin sosialidemokraattisen ryhmän taholta oli hyljätty uudistuneet maalaisliittolaisten ehdotukset, ei maalaisliiton eduskuntaryhmän taholta enää tehty sovitteluyrityksiä valtalain voimaansaattamiseksi.

Mutta sikäli kuin asema sen jälkeen kehittyi eduskunnan oikeistolle suotuisaksi, ja oli pelättävissä, että ryhmä tällä merkillisellä menettelytavalla menettää koko asemansa ja vaikutusvaltansa, alkoivat ryhmän johtavat ainekset pelätä, ettei valtalakiakaan saada voimaan, puhumattakaan muista eduskunnan aikaisemmin päättämistä laeista. Nyt alkoi ryhmässä saada jalansijaa *sellainenkin* ajatus, että valtalaki olisi esitettävä eduskunnassa vahvistettavaksi erillisenä muista vaatimuksista. Tällainen kysymys nostettiin ryhmässä kuitenkin vasta sen jälkeen kuin oli rauennut maalaisliittolaisten viimei-

nen sovitteluehdotus valtalain hyväksymisestä hallituskompromissilla sosialistien kanssa.

Miten tämä välien katkeaminen tapahtui, siitä ensiksi pari sanaa. Kirjelmässään, jonka maalaisliitto oli ryhmälle lähettänyt, pyysi se vastausta klo 4 mennessä marraskuun 14 päivänä, sillä nimenomaisella lisäyksellä, että »jollei vastausta määräaikaan mennessä saavu, katsomme, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on täten asiallisesti *luopunut* valtalain voimaan saattamisesta». Mitä teki eduskuntaryhmämme? Kuten ylempänä mainittiin, lähetti se kirjelmän vallankumoukselliseen neuvostoon, jossa se viipyi siksi, ettei ryhmä ennättänyt ajoissa lähettää maalaisliiton eduskuntaryhmälle vastaustaan, jonka »neuvosto» oli sille sanellut. Maalaisliitolla taas oli samaan aikaan keskusteluja toisten puolueitten kanssa tilanteen johdosta, ja oli asema silloin kun ryhmässämme kysymys oli lopullisesti käsiteltävänä, muuttunut sikäli, että maalaisliitto puolestansa oli *luopunut* yrityksistä saada valtalaki enää voimaan, varsinkin kun ulkopoliittisen tilanteen vuoksi porvariryhmien keskuudessa suunniteltiin jo Suomen riippumattomuuden julistamista, mutta valtalain voimaansaattaminen olisi jättänyt suhteet Venäjään nähden toistaiseksi avoimeksi, ainakin sotilaskysymyksissä ja ulkopolitiikassa. Eduskunnan puhemiesneuvosto oli ajatellut muuttuneen tilanteen, sekä sen vuoksi, ettei maassa ollut säännöllistä hallitusvaltaa, ehdottaa, että eduskunta päättäisi, siksi kunnes kysymys valtionhoitajakunnan vaalista tulisi ratkaistuksi, siirtää korkeimman vallan käytön senaatin talousosastolle. Tämän johdosta oli ryhmillä neuvotteluja ja saatiin eduskuntaryhmämme kokoukseen tieto, että maalaisliitto oli

päättänyt esittää eduskunnassa puhemiesneuvoston ehdotuksen vastaehdotukseksi oman lausuntonsa. Se kuului: »Koska sitä valtionhoitajakuntaa, jolle eduskunta on päättänyt antaa Suomen korkeimman hallitusvallan käytön, ei vielä ole voitu valita, päättää eduskunta toistaiseksi käyttää sitä valtaa, joka voimassa olleitten säännösten mukaan on kuulunut keisarille ja suuriruhtinaalle.»

Kun tämä ehdotus ryhmässä tuli käsiteltäväksi, julistivat monet puhujat sen aivan mahdottomaksi, ollen sitä mieltä, että sen kautta petetään työväkeä ja koetetaan vain haudata valtalaki. Valtalaista koetettiin vielä nytkin pitää kiinni. Valpas teki ehdotuksen, että se esitettäisiin eduskunnassa äänestettäväksi puhemiesneuvoston ehdotuksen vastaehdotuksena, muttei sotkettuna muitten asiain keralla. Samalla vastusti hän maalaisliittolaisten ehdotusta sen perusteella, että sen kautta annetaan epäsuorasti tunnustus valtionhoitajakunnalle. Murto ehdotti, että vastaehdotukseksi olisi esitettävä ammattijärjestön edustajakokouksen vaatimukset. Ne olivat sangen kirjavaa laatua ja olisivat tienneet asian ajamista samanlaiseen umpikujaan kuin »Me vaadimme» ohjelman esittäminen aikaisemmin. Kolmannen ehdotuksen esitti tämän kirjoittaja ja viittasi siihen, että koska valtalain kannattamisesta maalaisliitto on jo luopunut, eikä olisi luultavaa, että siitä tehtyä ehdotusta puhemies edes laskisi äänestettäväksikään, koska se oli »Me vaadimme» ohjelman yhteydessä tavallansa tullut jo kerran hyljätyksi ja kun toiselta puolen Murronkaan ehdotusta sen mahdottomuuden vuoksi ei voitaisi ottaa vakavalta kannalta, niin jäisi jälelle ainoastaan maalaisliittolaisten ehdotus, jolla on suurimmat mahdollisuudet lähinnä puhemiehistön eh-

dotusta tulla eduskunnan päätökseksi. Mutta koska maalaisliittolaisten ehdotuksen johdosta on huomautettu, että sitä kannattamalla tultaisiin antamaan epäsuora tunnustus valtionhoitajakunnan vaaleille, niin esitettiin siihen eräitä muutoksia, joitten mukaan se olisi tullut kuulumaan: »Koska sitä valtionhoitajakuntaa, jolle eduskunta on päättänyt antaa Suomen korkeimman valtiovallan käytön, ei ole voitu valita, päättää eduskunta, *kunnes uusi hallitusmuoto on säädetty,* itse käyttää sitä valtaa, joka ennen voimassaolleitten säännösten mukaan on kuulunut keisarille ja suuriruhtinaalle. *Ylintä toimeenpanovaltaa käyttää toistaiseksi senaatin talousosaston jäsenet, jotka eduskunta asettaa ja eroittaa.»*

Tämä ehdotus, jonka kursiveeratut kohdat olivat lisäyksiä maalaisliittolaisten ehdotukseen, olisi epäilemättä katkaissut kärjen niiltä epäilyksiltä, joita valtionhoitajakunnan vaaliin nähden esitettiin, koska tämän mukaan, jos se olisi tullut eduskunnan päätökseksi, eduskunta itse olisi käytellyt korkeinta valtaa aina siksi kunnes olisi saatu aikaan uusi hallitusmuoto, joka vasta lopullisesti olisi säännöstellyt lainsäädännöllisen ja hallinnollisen vallan suhteet. Kun edelleenkään ei olisi ollut epäilystä, etteikö maalaisliitto olisi suostunut kannattamaan tätä ehdotusta, niin olisi ollut mahdollista, että ehdotus suurella äänten enemmistöllä olisi tullut eduskunnan päätökseksi. Mitä valtionhoitajakunnan vaalia koskevaan asiaan tulee, oli se lähetetty perustuslakivaliokuntaan puhemiehen menettelyä äänestyksessä koskevan selityksen vuoksi. Ei olisi ollut pelkoa siitäkään, että se olisi tullut kummittelemaan eduskuntaan, jos kerran maalaisliittolaiset ja sosialistit olisivat sopineet siitä. Samalla

olisi voitu ryhtyä tehokkaasti valmistamaan uutta hallitusmuotoa, joka jo lieneekin ollut alustavasti käsiteltävänä asianomaisessa valiokunnassa.

Mutta tähän ei suostunut sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä. Se päätti nytkin pitää kiinni sokeasti valtalaista, varsinkin kun Valpas oli pitkästä aikaa saapunut sitä ryhmään suosittelemaan, huolimatta siitä, että näytti etukäteen varmalta, ettei se tulisi ylempänä mainituista syistä eduskunnassa hyväksytyksi. Ryhmässä toimitetussa äänestyksessä 60 äänellä 16 vastaan hyljättiin Huttusen ehdotus ja hyväksyttiin Valppaan ehdotus vaitalain esittämisestä ja lopullisessa äänestyksessä Valppaan ehdotus 68 äänellä 9 ääntä vastaan, jotka annettiin Murron ehdotuksen puolesta. Niin oli ryhmä taas kerran päättänyt toimeenpanna valtalakiparaadin. Että se päättyi ryhmälle tappioon, on hyvin tunnettua, sillä hyväksytyksi tuli maalaisliittolaisten alkuperäinen ehdotus, joka tosiaankin jätti tien auki valtionhoitajakunnan vaaliin.

Mutta tämä ei vielä ollut viimeinen kerta kuin ryhmä epätoivoisesti yritti saada valtalain läpi. Mitä pitemmälle aika kului ja mitä kiusallisemmaksi tilanne kehittyi, sitä itsepäisemmin vedettiin valtalaki uudelleen ja uudelleen esille. Kuusinen otti sen jälleen ja viimeisen kerran esille ryhmässä marraskuun 29 päivänä. Hän oli laatinut porvarillisille eduskuntaryhmille lähetettävän laajan kirjelmän, jossa tarjottiin valtalakia vahvistettavaksi. Kirjelmässä lausuttiin m.m. seuraavaa: »Pyydämme huomauttaa eduskunnan muitten ryhmien jäsenille pitävämme välttämättömänä, että eduskunta nyt vihdoinkin edellämainitun lain heinäkuun 18 päivältä selvällä päätöksellään tunnustaa ja *vahvistaa*, mikäli vahvistaminenkin tar-

peelliseksi katsotaan sen voimaan saattamista varten, sekä peruuttaa tilapäisen, oikeastaan vähemmistön tahdosta syntyneen päätöksen keisarin ja suuriruhtinaan käyttämän vallan uskomisesta erityiselle valtionhoitajakunnalle.» Samalla oli Kuusinen laatinut eduskunnan puhemiehelle esitettäväksi kirjelmän, jossa anottiin eduskunnalta valtalain vahvistamista. Olkoon huomautettu, että ryhmä kyllä jo aikaisemmin marraskuun 17 päivänä pitämässään kokouksessa oli luopunut valtalain takautuvasta vaatimuksesta. Päätös tehtiin 35 äänellä 16 vastaan. Mutta vähemmistö piti tätä päätöstä joukkojen pettämisenä ja sen vuoksi »jyrkimmät» merkitsivät pöytäkirjaan asiasta vastalauseensa. Samalla on mainittava, etteivät ryhmän toimitsijat ryhtyneet mihinkään puuhiin ilmoittaakseen asiasta porvarillisille eduskuntaryhmille ja ennen kaikkea maalaisliiton eduskuntaryhmälle, jotta se olisi voinut määrätä siihen nähden kantansa, erittäinkin kun asia olisi tuolla selityksellä joutunut uuteen vaiheeseen. Kun sitten parin viikon kuluttua Kuusinen esitti asian ryhmälle samansisältöisenä kirjelmänsä yhteydessä, oli ryhmän »jyrkimpienkin» ainesten keskuudessa tapahtunut täysi käännös. He yhtyivät kannattamaan ehdotusta, joka tulikin ryhmän päätökseksi sillä maltillisempien taholta tehdyllä huomautuksella, että päätöksellä ei nyt enää ollut mitään käytännöllistä merkitystä, koska tilanne valtalain vahvistamiselle ja voimaansaattamiselle oli jo aikaa sitten mennyt ohi.

Ja niin kävikin. Porvarilliset ryhmät eivät kiinnittäneet kirjelmään minkäänlaista huomiota. Heillä oli jo toisenlaisia suunnitelmia tilanteen järjestelyn varalta. Valtalaki, joka oli pitkät ajat pitänyt yleistä mielipidettä

jännityksessä ja joka oli muodostunut työväenluokalle aivan kuin taistelulipuksi, jonkinlaiseksi kansanvallan symbooliksi, oli nyt ijäksi päiväksi menetetty puolueen johtavien piirien taitamattoman politiikan vuoksi, jotka eivät jaksaneet arvioida tilanteen vaatimuksia aikanaan ja toimia sen mukaan. Sillä totuus on tässä asiassa se, että vaikkakin porvariston eräitten piirien taholla oli suurtakin vastenmielisyyttä valtalakia kohtaan ja vaikkakin ne tekivät parhaansa sen hylkäämiseksi, niin varsinainen syy siihen, ettei se aikanaan tullut eduskunnassa hyväksytyksi ja saatetuksi voimaan, on sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän, eikä kenenkään muun.

Mitä varten oli tultu eduskuntaan?

Syynä siihen tappioon, minkä sosialidemokraattinen puolue kärsi valtalain lopullisen hylkäämisen kautta, oli se, että puoluejohto arvioi liian suureksi kumouksellisen toiminnan merkityksen ja pani sille enemmän painoa kuin olisi ollut parlamenttarisen toiminnan menestyksen kannalta katsottuna suotavaa. Tämä kumouksellisen toiminnan painostaminen oli ominaista koko istuntokaudelle uusien vaalien jälkeen. Se ilmeni jo kohta eduskunnan istuntokauden alussa useissa kysymyksissä. Sattuvasti julisti noiden kumouksellisten mielialan edustajatar rouva Alma Jokinen lausumalla ryhmässä, »ettemme ole tulleet tänne tekemään työtä, vaan protesteeraamaan». Useat edustajat, eikä lainkaan vähimmin rouva Jokinen, uskollisesti noudattivatkin mainittua ohjetta. Kun maalaisedustajien taholta huomautettiin »protesteeraajille», ettemme ole tänne tulleet pannaksemme vastalauseita, vaan

tehdäksemme työtä työväenluokan hyväksi, kuten aikaisempien puoluekokousten päätöksetkin eduskuntaryhmän velvollisuuksista säätävät, niin vastattiin tähän, etteivät maalaiset ole tilanteen tasalla, he eivät jaksa käsittää, että nyt ei olla normaalioloissa, vaan »vallankumouksellisessa ylimenokaudessa».

Ja siltä kannalta ryhmän käytännöllinenkin toiminta aluksi johtavien taholta otettiin. Ensimäisenä se ilmeni kansliatoimikunnan vaalia koskevassa asiassa. Siitä kieltäytyi ryhmä 57 äänellä 33 ääntä vastaan, jotka annettiin sellaisen ehdotuksen puolesta, että vaaleihin olisi otettava osaa. Vähemmistö perusteli mielipidettään sillä, että jos kerran kansliatoimikunnan vaaleihin ei protestisyistä voida ottaa osaa, yhtävähän voidaan sitten ottaa osaa muittenkaan valiokuntien vaaliin. Varoitettiin sellaisesta kevytmielisyydestä, sillä sen kautta saatettaisiin vaaraan monia työväenluokalle tärkeitä etuja, eikä menettely missään tapauksessa saisi valitsijain taholta hyväksymistä osaksensa. Näillä vastaväitteillä ei kuitenkaan ollut tarkoitettua vaikutusta, sillä ryhmän enemmistö, kuten ylempänä on osoitettu, päätti olla vaalilakossa kansliatoimikunnan vaaleissa. Sama juttu uusiutui puhemiehen vaalia koskevassa asiassa. Jo useilla istuntokausilla oli eduskunnan ensimäisenä varapuhemiehenä sosialisti sen aseman perusteella mikä ryhmällä oli ollut eduskunnassa. Vanhan tavan mukaan ehdotettiin parlamenttaristen sosialistien taholta nytkin valittavaksi mainittuun toimeen oma puhemies, kun siihen kerran olisi mahdollisuus ja koska siitä olisi jo senkin vuoksi hyötyä, että ryhmän edustaja siten voisi seurata puhemiesneuvoston toimintaa, johon kenties muuten ei olisi mahdollisuutta, koska on

'se vaara olemassa, ettei ryhmä, vähemmistönä eduskunnassa ollen, saisi ehkä omia miehiään valiokuntien puheenjohtajiksi. Tämäkin ehdotus hyljättiin 50 äänellä 31 vastaan.

Samanlaista »protesteeraamista» noudatti ryhmä myöhemminkin. Vai mitä muuta osoitti sen menettely neuvotteluissa valtiollisen ristiriidan selvittämiseksi? Kenraalikuvernööri oli ehdottanut eräänlaisia toimenpiteitä tilanteen johdosta. M.m. oli suunniteltu jonkinlaista manifestia, jonka väliaikainen hallitus olisi tullut eduskuntaryhmien suostumuksella julkaisemaan. Kenraalikuvernööri ei tahtonut omin päin ratkaista asiaa ja siinä suhteessa tahtoi neuvotella, ei ainoastaan porvarillisten ryhmien, vaan myöskin — ja nimenomaan juuri sosialidemokraattisen ryhmän kanssa. Neuvotteluja sosialistien kanssa piti kenraalikuvernööri — kuten hän itse edustajansa kautta ilmoitti ryhmälle, tärkeämpänä, eikä ilman sosialistien lausuntoa tahtonut asiassa tehdä mitään. Joka tapauksessa Venäjän hallituksen silloisen edustajan menettely oli kaikin puolin lojaalista, mutta siltä kannalta ei sitä jaksanut käsittää eduskuntaryhmämme. Huolimatta siitä, että ryhmän edustajat olivat olleet samalla tavalla kuin porvarillistenkin ryhmien valtuutetut neuvottelemassa hänen kanssaan, päätti ryhmä julkaista kaikki neuvotteluja koskevat asiakirjat *ennenaikaisesti* nolatakseen siten sekä porvarilliset ryhmät että Venäjän hallituksen edustajan. Ryhmässä muutamat edustajat huomauttivat moisen menettelyn säädyttömyydestä, mutta se ei vaikuttanut asiaan. Ryhmä päätti kuin päättikin asiakirjat julkaista sanomalehdissä. Poikamaisuuden huipun saavutti ryhmän menettely hieman myöhemmin

samanlaatuisessa asiassa. Ryhmälle lähettämässään kirjelmässä lausui kenraalikuvernööri: »Katsoen aivan *välttämättömäksi* tietää sosialidemokraattisen ryhmän mielipiteen niistä perusteista, joiden pohjalla lopullinen järjestely tulisi tapahtumaan ja erittäinkin niiden suhteesta heinäkuun 18 p:än asiakirjan (valtalain) oikeusperusteihin, pyydän ilmoittamaan minulle, katsooko ryhmä mielipiteen välittömän vaihdon edustajiensa ja minun välilläni toivottavaksi.» Ryhmä katsoi, ettei sen arvolle ollut sopivata ryhtyä keskustelemaankaan kenraalikuvernöörin kanssa; se lyhyesti vastasi tähän varsin lojaaliseen ehdotukseen, kehoittamalla kenraalikuvernööriä lukemaan »Työmies»-lehteä ja ottamaan sieltä selvää, mitä ryhmässä valtiollisesta tilanteesta ja sen järjestelystä ajatellaan! Se seikka, että manifesti myöhemmin kävi tarpeettomaksi ja että kenraalikuvernööri itsekin poistui maastamme Venäjällä syttyneen kapinan vuoksi, joka kukisti silloisen väliaikaisen hallituksen, ei suinkaan paranna asiaa eikä tee ryhmän menettelyä sen arvokkaammaksi.

Hosumista raha-asiain käsittelyssä.

Samanlainen hutiloiva ja ylimielinen menettely jatkui muissakin asioissa. Tärkeitten raha-asiain käsittely muodostui sellaiseksi, ettei ryhmä niissä suinkaan esiintynyt edukseen. On myönnettävä, että verojen kielto-oikeus, meillä kuten muuallakin, muodostaa yhden tärkeimmistä eduskunnan oikeuksien ja vallan tunnusmerkeistä. Sen avulla voi se tehokkaalla tavalla vaikuttaa ei ainoastaan hallituksen politiikkaan, vaan koko maan elämään. Mutta samalla kun eduskunnan budgetti-

oikeus on yksi sen tärkeimpiä, samalla on myöskin muistettava, että siihen oikeuteen kuuluvaa valtaa on käytettävä syvän harkinnan jälkeen ja vain harvoissa tärkeissä tapauksissa. Muuten mainittu ase menettää tehokkuutensa. Mutta tätä seikkaa ei käsittänyt eduskuntaryhmä. Kun ryhmä itse taitamattoman menettelynsä vuoksi oli ajanut karille valtalain, niin ryhtyi se kiristämään sille hyväksymistä porvariston taholta verojen kieltämisellä. Tässä tarkoituksessa turvauduttiin valtiopäiväjärjestyksen määräenemmistöpykäliin, vaikka niitä oli vaadittu poistettavaksi valtiopäiväjärjestyksestä ja painostettu sellaista vaatimusta vaaliohjelmassakin.

Näistä verojutuista ansaitsee ensisijassa tulla mainituksi pääoma- ja kuponkisuostunta. Eduskunnan istunnossa joulukuun 17 päivänä oli se kolmannessa lukemisessa käsiteltävänä. Tällöin ilmoitettiin ryhmämme taholta, että suostunta hyljätään, jollei suostuta siihen, että se ratkaistaisiin sitten kun on saatu tietää mihin hallitus tulee varoja tarvitsemaan. Kun eduskunnan enemmistö ei suostunut mainittuun lykkäyspyyntöön, äänestettiin lakia vastaan, jolloin se tuli hyljätyksi syystä, ettei saanut ⅔ äänten enemmistöä. Saman kuun 18 päivänä kävi leimasuostunnalle samalla tavalla. Sen hylkäämistä perusteltiin samoilla syillä. Vieläpä valtiovarainvaliokunnan meikäläiset jäsenet vakuuttivat, ettei ole tietoa mihin varoja tultaisiin käyttämään ja sen vuoksi suostuntaa ei voida hyväksyä. Ettei tämä seikka ollut verojen hylkäämisen syynä, vaan puhtaasti taktillinen peli, kävi selville siitä, että asiallisesti oli jo selvitetty mihin suostuntoja tultaisiin tarvitsemaan. Kun leimaveroa käsiteltiin täysiistunnossa, oli silloin mietintö kansanvalistusmäärära-

hoiksi jo jaettu eduskunnalle, kulkulaitosbudgetti loppuun käsitelty valiokunnassa ja yleinen tulo- ja menoarvio käyty valiokunnassa läpi ensimäisessä lukemisessa, jolloin hallituksen esityksiin ei oltu tehty muuta kuin mitättömiä muutoksia. Valtiovarainvaliokunnan jäsenillä, jotka eduskunnassa vakuuttivat, ettei suostuntoja voida hyväksyä, koska muka ei ole tietoa, mihin varoja tarvitaan, oli jo täysin selvillä valtion kaikki rahatarpeet. Mutta ryhmän muutamien jäsenten taktillinen temppuilu sai määrätä, että ne kiellettiin tuolla keksityllä tekosyyllä. Että se oli *tekosyy*, käy selville siitäkin, ettei sitä vaatimusta sovellettu suurten tulojen verolakiin, joka samojen »taktikkojen» ehdotuksesta aivan samaan aikaan eduskunnassa hyväksyttiin *ilman*, että oli sen paremmin selvitetty valtion rahatarpeet. Jos verojen kieltäminen vakavalta kannalta olisi ollut kysymyksessä, niin ennen kaikkea sitten olisi pitänyt hyljätä suurten tulojen vero, jonka kautta hallitus olisi saanut 85 miljoonaa markkaa varoja, kun sitävastoin noiden hyljättyjen verolajien yhteissumma teki vain 11.5 miljoonaa markkaa, josta leiman osalle tuli 4 miljoonaa ja pääoma- ja kuponkisuostunnan osalle 7.5 miljoonaa markkaa. Missä määrin varsinainen taktillinen temppuilu oli syynä esim. pääoma- ja kuponkisuostunnan kieltämiseen, käynee selville jo siitä, että myöhään yöllä *samana iltana* kun suostuntamietintö eduskunnassa hyljättiin, valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja tohtori Gylling, joka itse esitti lakien hylkäämistä, kutsui valiokunnan kiireellisesti koolle ja esitti siellä uuden aloitteen samaksi lakiehdotukseksi! Hänen uusi ehdotuksensa oli kaikin puolin samanlainen kuin hyljätty laki, mutta sillä eroituksella, että veroasteikko

oli korotettu 5 prosentista 5 ½ prosenttiin. Puheenjohtaja esittäessään asiasta uutta alotetta, ei suinkaan maininnut perusteiksi, että olisi jo saatu selvyys tai edes *takeita* siitä, mihin varoja tullaan käyttämään, mikä olisikin ollut mahdotonta, sillä tulo- ja menoarvio hyväksyttiin lopullisesti vasta joulukuun viime päivinä. Valiokunnan puheenjohtajan menettely, jota ei millään asiallisilla syillä voinut puolustaa, oli sitä valitettavampaa, ettei hän ollut neuvotellut asiasta edes valiokuntaryhmätovereiensa kanssa. Siitä seurauksena oli, että hänen ehdotuksensa tuli valiokunnalle täydellisenä yllätyksenä, eikä se mitenkään ollut sopusoinnussa hänen äskeisen esintymisensä kanssa eduskunnan täysi-istunnossa. Valiokunnan jäsenistä Huttunen kieltäytyi ottamasta osaa koko asian käsittelyyn. Samoin tekivät porvarillisetkin jäsenet. Tästä oli seurauksena, että puheenjohtaja jälellä olevien valiokunnan meikäläisten jäsenten kanssa (siis valiokunnan vähemmistöjäsenillä) sai hyväksytyksi ehdotuksensa uudesta alotteesta.

Ei ainoastaan valiokunnassa, vaan eduskunnassakin nolasi ryhmä täydellisesti itsensä tällä menettelyllä, jolle täytyi hakea kovin läpinäkyviä perusteita. Valistuneemmat ainekset, sekä puolueessa että sen ulkopuolella, lienevät tosin käsittäneet menettelyn todelliset vaikuttimet, mutta suurempiin joukkoihin, jotka vain pinnallisesti seuraavat tapausten kulkua ja joille ei ole tunnettua »kulissien» takainen politiikka, lienee menettely tehnyt tarkoitetun vaikutuksen. »Jyrkät» saavuttivat sillä jälleen yhden voitoistaan. Saattoivat osoittaa kansalle, että porvarilliset tahtovat hallitukselleen varoja »hämäriin tarkoituksiin», joitten laatua eivät tahdo paljastaa, koskeivät

sallineet lakien käsittelyn lykkäämistä siksi kunnes valtion todelliset tarpeet olisi saatu selville, mutta että ryhmä »tarmokkaalla» esiintymisellään tälläkin kertaa teki tuollaiset yritykset tyhjäksi.

Samanlaista peliä, jota »jyrkät» harjoittivat näissä verosuostunnoissa, aiottiin jatkaa edelleenkin raha-asioissa, vaikkakin huonolla menestyksellä, sillä ryhmän maltillisempi osa ryhtyi nyt tarmokkaammin sellaista politiikkaa vastustamaan. Näin tapahtui ensi kerran tammikuun alussa. Silloin oli käsiteltävänä hallituksen pyyntö saada 25 miljoonan markan tilapäislaina, joka tarvittiin erinäisiin välttämättömiin menoihin, kuten elintarvehankintaan, korkojen kuoletuksiin ja palkkauksiin. Valtiovarainvaliokunnassa oli ryhmän hiljaisella suostumuksella laadittu lainaa puolustava mietintö, jota sosialistisetkin valiokunnan jäsenet kannattivat. Mietintö oli yksimielinen. Mutta ennen kuin asia tuli esille eduskunnassa, teettättivät kumoukselliset ryhmässä sellaisen päätöksen, että mainittu laina on hyljättävä. Kun asia tuli eduskunnassa esille, julisti ryhmän edustaja reippaasti, että ryhmä tulee äänestämään lainaa vastaan, koska muka ei ole selvillä, tuleeko hallitus käyttämään lainaa »lahtarien» asestamiseen vai muihin tarkoituksiin. Nyt alkoi johtomiesten seikkailupolitiikka käydä ryhmän sokeimmillekin jäsenille selville. Alettiin arvella, tokko sellaisesta menettelystä tulee olemaan työväestölle hyödyllisiä seurauksia. Alkoi jo arveluttaa lainan kieltäminen, varsinkin kun porvarillisen sanomalehdistön taholla oli tehty viittauksia siihen suuntaan, että eduskunta tultaisiin ehkä hajoittamaan, jollei lainaa myönnettäisi. Kun eduskunta otti pienen loma-ajan, vaativat maltilliset kutsuttavaksi ryhmän koolle,

jossa ehdottivat ennen tehdyn päätöksen purkamista ja lainan myöntämistä. Tämä tulikin, tosin pienellä äänten enemmistöllä, ryhmän päätökseksi ja seurauksena oli, että hallitus sai varat.

Päätös synnytti ryhmän siinä osassa, joka silläkin kertaa olisi jatkanut, seurauksista välittämättä, seikkailupolitiikkaansa, nurjaa mieltä. Mikäli saatiin tietää, lienevät »kumoukselliset» suunnitelleet jo ryhmän hajottamista ja uuden »vasemmistolaisten» ryhmän muodostamista kumouksellisella ohjelmalla. Että tätä »kumoukselliset» tavoittelivat, kävi hyvin selville jo siitä, että asiasta vaadittiin mainitussa kokouksessa toimitettavaksi nimenhuutoäänestys, jotta sen kautta olisi saatu jokaisen kanta tarkoin selville. Hajoitushomma raukesi sillä kertaa kuitenkin sikseen. Syynä siihen oli se, että sellaiset miehet kuin Valpas ja Tokoi olivat äänestäneet maltillisten mukana, joita ilman taas »kumoukselliset» eivät tahtoneet mennä uutta ryhmää muodostamaan.

Miksi uudet kunnallisvaalit lykkääntyivät?

Niin mielenkiintoista kuin olisikin, kävisi kuitenkin kovin pitkäksi kaikessa laajuudessaan selostaa sitä taktiikkaa, mitä ryhmän johtavat ainekset eri kysymysten käsittelyssä harjoittivat, johtaen maalaisedustajia auktoriteetillaan mielensä mukaan. Mutta ennen kuin katsauksemme ryhmän sisäiseen työkuntoon ja menettelytapoihin päätämme, kajoamme vielä erääseen kysymykseen, joka mielestämme ansaitsee huomiota. Se koskee kunnallisvaalien toimittamista uusien kunnallislakien mukaan.

Kuten tunnettua, oli eduskunta heinäkuun 14 päivänä vuonna 1917 hyväksynyt uudet kunnallislait, mutta kun niitä ei oltu toimitettu vahvistettavaksi väliaikaiselle hallitukselle, eikä porvaristo puolestansa pitänyt pätevänä sitä vahvistusta, minkä niille antoi »Mannerin eduskunta» syyskuun viimeisenä päivänä pitämässään istunnossa, koska siellä oli vain sosialidemokraattinen ryhmä läsnä, niin oli välttämätöntä saada niille vahvistus vaalien jälkeen kokoontuvalta eduskunnalta. Se olisi kyllä voitu sopimuksella maalaisliittolaisten kanssa saada jo hyvissä ajoin, mutta ryhmän kieltäytyminen parlamenttarisesta yhteistoiminnasta sekä alituinen vetoaminen siihen, että valtalaki jo muka on voimassa, aiheutti sen, että valtakiista jatkui myöhemmälle ja eduskunta vasta marraskuun 16 päivänä vahvisti kysymyksessä olevat lait. Se tapahtui kuitenkin niin myöhään, että oli mahdoton toimittaa vaaliluetteloja niin nopeasti, että vaalit olisi voitu toimeenpanna joulukuulla, kuten laki sisälsi. Toiselta puolen yleinen tilanne maassa oli siksi kiihtynyt, että jokainen viivytys tiesi suuria vaaroja ja sen vuoksi olisi täytynyt vaalit saada mahdollisimman pian toimitettua.

Hallitus tässä suhteessa tekikin, sikäli kuin allekirjoittanut ymmärtää, voitavansa. Eduskunnalle jättämässään esityksessä ehdotti se, että kun vaaliluetteloja ei ennätetä valmistaa vuoden 1917 vaalien toimittamista varten, eikä vaalien toimittamisesta vanhojen kunnallisasetuksien mukaan saattaisi olla kysymystäkään, koska eduskunta oli jo laatinut sekä vahvistanut uudet kunnallislait ja hallitus ne jo julkaissut, niin olisi vaalit nyt ensi kerralla toimitettava niiden vaaliluettelojen perusteella, joita käytettiin viime eduskuntavaaleissa.

Ehdotus oli sellainen, että sen kautta asia olisi tullut autetuksi. Tosin sen mukaan äänioikeutta eivät tuossa äänestyksessä olisi vielä saaneet käyttää 20-vuotiset, vaan ainoastaan valtiollisesti äänioikeutetut, mutta se ei olisi ollut kovinkaan suuri tappio siihen etuun verrattuna, mikä olisi johtunut siitä, että joukoille olisi suotu tilaisuus päästä kunnallistoimintaan käsiksi osoittaakseen siinä mihin pystyvät. Varmaa olisi ollut, että jos hallituksen ehdotuksen mukaan äänestys olisi toimitettu, olisi työväki useissa kunnissa saavuttanut enemmistön, toisissa melkein puolet valtuusmiespaikoista, kun taas useimmissa joutunut siksi vaikutusvaltaiseen vähemmistöön että ilman työväen myötävaikutusta ja suostumusta, ei yhtään huomattavampaa ja laajakantoisempaa päätöstä olisi saatu aikaan. Työväestölle olisi silläkin tavalla aivan äkkiä avautunut suuremmoinen toiminta-ala, johon sillä tuskin olisi riittänyt tarpeeksi pystyviä voimiakaan, joita ei vielä ollut juuri lainkaan kouliintunut kunnalliselämää varten. Kun samoihin aikoihin oli mieliala niin kiihkeä, että m.m. Helsingin työväki uhkasi hajoittaa valtuuston ja ottaa kunnallisvallan omiin käsiinsä, niin sellaiset arveluttavat ja työväenliikkeelle vaaralliset suunnitelmat olisivat menettäneet kaiken kärkensä, jos työläiset olisivat päässeet laillisella tavalla määräämään osaltaan kunnallisasiain hoidosta ja kunnallispolitiikan suunnasta.

Mutta niin ei, valitettavasti, käynyt. Eikä syy suinkaan ollut hallituksen enempää kuin eduskunnan porvarillisen enemmistön, vaan suorastaan eduskuntaryhmän. Valmistava valiokunta, jossa tämän kirjoittaja ehdotti, että asetuttaisiin hallituksen ehdotuksen kannalle, jotta mahdollisimman pian päästäisiin vaaleihin ja siten jouk-

kojen kiihtynyt mieliala ja toimintahalu saataisiin suunnattua käytännöllisen politiikan alalle kumouksellisista haaveista, tappoi tämän ehdotuksen ja esitti sen sijaan, että hallituksen ehdotus hyljätään ja vaaditaan vaalien toimittamista sellaisten luettelojen mukaan, joita uudet kunnallislait edellyttävät.

Ryhmä tietysti yhtyi valmistavan valiokunnan ehdotukseen, koska se oli tarpeeksi jyrkkä ja teki hyvän vaikutuksen ulospäin, kun sen sijaan hallituksen ehdotuksen kannalle asettuminen olisi tiennyt sovittelupolitiikkaa, joka olisi ollut omansa hillitsemään kumouksellisten intoa. Vieläpä sellaisetkin ryhmän vakavamieliset ja arvossa pidetyt jäsenet, jotka aikaisemmin olivat lausuneet yksityisesti epäilyksensä siitä, tokko työväki pystyy riittämättömine ja kouliintumattomine voimineen kunnollisesti hallitsemaan sitä asemaa ja hoitamaan niitä suuria ja vastuunalaisia tehtäviä, joita sille kunnalliselämän alalla aivan äkkiä avaantuu, nyt esiintyivät hallituksen esityksen jyrkkinä vastustajina, vaikka asiallisesti sen hyväksyminen olisi tiennyt työväelle suurta moraalista ja käytännöllistä voittoa. Ainoa tappiopuolelle merkittävä seikka — jos semmoisesta lainkaan saattaa puhua tässä yhteydessä, olisi ollut se, että työväki ei olisi saanut eräissä paikoin *niin* ylivoimaista asemaa edustajamääräänsä nähden kuin se ehkä olisi saanut, jos 24 vuotta nuoremmat ikäluokat olisivat voineet ottaa osaa vaaleihin. Mutta siitähän ei oikeastaan olisi ollut mitään vahinkoa, sillä paljon turvallisempaa olisi ollut ottaa kunnallisen toiminnan alalla ensiaskeleita hieman pienemmällä edustajamäärällä ja saada sen kautta kokemusta — sikäli kuin sitä yhden vuoden aikana olisi voinut saavuttaa ja seuraavana

vuonna sitten, kun vaalit olisi toimitettu uusien vaalilakien mukaan, valtuustoihin olisi voitu viedä täysilukuinen määrä työväen miehiä.

Tässäkin tapauksessa siis jätettiin huomioonottamatta se etu, joka eduskunnallista tietä olisi saavutettu, jos olisi suostuttu ensimäisenä vuonna toimittamaan vaalit hallituksen ehdottamalla tavalla. Se vastustuskanta, minkä ryhmä tässäkin asiassa otti, vaikutti sen, että vaalit, joita kipeästi olisi kaivattu, lykkääntyivät aivan epämääräisesti. Siitä seurauksena taas oli, että joukkojen kiihtymys sai uutta vauhtia, varsinkin kun demagogian oli helppo osoittaa, ettei sieltä eduskunnasta tule mitään hyvää, vaan porvariston jarrutuksen vuoksi menetetään nekin voitot, joita työväki eduskunnallista tietä edellisenä kesänä oli saavuttanut.

„Poliisisosialismi" ja elintarveulttimaattumi.

Näin kehittyi kumouksellinen mieliala joukoissa, johon vielä suotuisasti vaikuttivat samaan aikaan sattuneet muut levottomuuksiin viittaavat ilmiöt eri osissa maata. Näistä ensisijassa ansaitsee tulla mainituksi »poliisisosialismi», joka siellä täällä näytteli aivan huomattavaa osaa kapinaliikkeen kehityksessä. Kun Venäjän vallankumous oli kukistanut tsaarivallan, meni sen mukana hautaan myöskin entinen poliisivalta. Kansan syvät rivit, jotka vallankumouksen jälkeen joutuivat suuressa määrässä vaikuttamaan tapausten kulkuun, saivat myöskin melkoisen osan määräysvallasta järjestyslaitoksissa. Työväen järjestöjen jäseniä ja toimitsijoita valittiin järjestyslauta-

kuntiin ja ne huolehtivat siitä, että järjestyslaitoksen palvelukseenkin joutui järjestyneitä työläisiä. Kun riittävää kontrollia ei ollut, tunkeutui sen kautta järjestyslaitoksiin hylkyaineksiakin. Näiden kiihoituksesta ja osaksi olosuhteitten vaikutuksesta seurauksena oli, että järjestyslaitoksia alettiin vaatia yksinomaan työväen käsiin, ikäänkuin sen kautta yhteiskunnalle koituisi erikoinen onni ja ikäänkuin työväenasiaa juuri sen kautta vietäisiin eteenpäin. Monia työväenpiireissä ennen verrattain vähän huomiota herättäneitä henkilöitä joutui järjestyslaitoksissa kaikenlaatuisiin virkoihin ja pitivät nämä niistä tehtävistään, joissa työnpaljous ei liioin rasittanut, kiinni kaikilla keinoilla. Palkkauskysymyksissä esittivät nämä uudet »järjestyneet» vaatimuksiaan sellaisella ponnella ja sellaisin uhkavaatimuksin, ettei sitä ammattijärjestön toimikuntakaan kaikitellen voinut hyväksyä. Niinpä se esim. kielsi Viipurin »poliisisosialisteja» tekemästä lakkoa, ja vältettiinkin Viipurissa vaivoin sellainen, mutta Turussa kehittyi asiain kulku aikaisemmin täydelliseksi hulinaksi ryöstöineen ja rosvouksineen, joihin itse miliisit ottivat osittain osaa. Turkulainen poliisijoukkue fanaattisen johtajansa keralla uhkaili aloittaa sieltä käsin »yhteiskunnallisen vallankumouksen, jollei puolueen johto ryhtyisi pikaisiin samansuuntaisiin toimenpiteisiin.

Yhä kärjistyvä elintarvepula antoi samoihin aikoihin hyvää vauhtia kumouksellisille touhuille. Puolueen johtavien piirien viaksi on tässä yhteydessä mainittava, että ne sotkivat kaiken lisäksi ammatillisen liikkeenkin tähän valtiolliseen temmellykseen. Helsinkiläistä johtoa on kiittäminen siitä, että se, arvioiden liian suureksi kumouksellisen voiman, teetätti ammattijärjestön valtuustolla

tunnetun ulttimaattumin senaatille elintarvekysymyksessä. Ulttimaattumi, johon hallituksen piti, vakavien toimenpiteiden uhalla, antaa vastaus marraskuun 1 päivään mennessä, oli laadittu, ei niin paljon pitämällä silmällä sen käytännöllistä merkitystä kuin agitatoorista tarkoitusta. Kun allekirjoittanut eräälle valtuuston jäsenelle, joka oli päätöstä hyväksymässä, huomautti, että valtuuston päätöksessä on ammuttu yli maalin esittämällä liikoja vaatimuksia, jotka pilaavat sen muuta asiallista sisältöä ja heikentävät vaatimusten pontta, huomautti asianomainen, »ettei siitä kaikkea ole tarkoitettukaan ajettavaksi perille. Kun asetetaan runsaat vaatimukset, niin tullaan suostumaan ainakin osaan niistä ja siten saadaan tyydyttävä lopputulos.»

En tiedä, voisiko tuollaista politiikkaa sanoa käytännölliseksi? »Lehmäkaupoissa» se saattaa menetellä, mutta ei suuren valtiollisen järjestön ehdottomana mielenilmaisuna, jota vaaditaan täytäntöönpantavaksi seuraamusten uhalla. Sitä paitsi tuollaisesta menettelystä on se vaara olemassa, että joukot kiihoitetaan sen kautta vaatimaan kaiken sen hyväksymistä, mikä kerran on tullut esitettyä. Ja niin kävi tässäkin tapauksessa. Joukot olivat kovin kiihtyneitä, varsinkin kun puoluelehdistö kaiken lisäksi esiintyi asiassa sangen äänekkäällä ja yllyttävällä tavalla. Levisi yleensä sellainen käsitys, että ulttimaattumiajan päättyessä jotakin vakavata tulee tapahtumaan. Useissa paikoin varustauduttiinkin suurlakkoon. Ei ollut siis lainkaan outoa, että ammattijärjestön toimikunta, joka alunpitäen ei liene minkäänlaista yleistä lakkoa vaatimusten johdosta suunnitellut, tuli nyt levottomaksi, erittäinkin kun se ei ollut varustautunut

suurempien tapausten varalle. Joukot oli nyt saatava pysymään aloillaan, missä onnistuttiinkin, mutta ylivoimaisin ponnistuksin. Selitys, millä ammattijärjestön toimikunta kääntyi valtuuston päätöksen johdosta joukkojen puoleen, oli siinä määrin haettu, etteivät joukot kaikitellen jaksaneet käsittää, miksi heitä oli käsketty kaiken aikaa varustautumaan noitten »ehdottomien» vaatimusten puolesta, mutta kun asian paikka tuli, kun piti ryhtyä uhkausta panemaan täytäntöön, oltiin valmiit perääntymään.

Marraskuun lakko.

Yhtenä syynä, millä kiihoittuneet ja kiihoitetut joukot saatiin pysymään aloillaan, oli viittaus siihen, että muutaman päivän kuluttua tulee kokoontumaan ammattijärjestön edustajakokous, joka antaa asiassa lopullisen päätöksensä. Mutta siihen mennessä on varustauduttava ja oltava valveilla. Ammattijärjestön edustajakokous tulikin sittemmin, mutta myöhästyneenä. Maan eri osissa oli työväki omin päin ryhtynyt lakkoon ja Helsingissä työväenneuvosto, seuraten samaa esimerkkiä, julistanut lakon alkavaksi yöllä 14 päivää vasten marraskuuta. Kun lakko oli syntynyt, oikeastaan ilman keskusjohtoa ja sen määräyksiä, oli nyt keskusjohdon tartuttava asiaan ja annettava sille »sisältöä». Siinä tarkoituksessa ammattijärjestön edustajakokous laatimassaan julistuksessa ilmoitti yhtyvänsä kannattamaan (!) lakkoa ja esitti joukon vaatimuksia, johon oli otettu valtuuston vaatimus elintarvekysymyksestä, valtalaki, vanhuuden vakuutus, kaikki eduskunnan edellisellä istuntokaudella päättämät

lait ja kansalliskokouskysymys. Pääkohdissaan sisälsi vaatimus samaa kuin »Me vaadimme» ohjelmakin. Täten oli ammattijärjestökin sotkeutunut taisteluun ja asettunut vielä samojen valtiollisten vaatimusten taakse, joilla eduskuntaryhmä oli kerran ajanut itsensä jo karille. Kun lakkoa oli muutaman päivän jatkunut ja eduskunta 16 päivänä marraskuuta hyväksynyt kunnallislait ja 8-tuntisen työaikalain, julisti kumousneuvosto, että nuo myönnytykset eivät voi tyydyttää työväkeä, vaan on lakkoa jatkettava edelleen.

Niin tapahtuikin. Vasta parin päivän kuluttua, kun lakko uhkasi päättyä pannukakkuun, havaitsi keskusneuvosto hyödyttömäksi sen jatkamisen ja päätti julistaa sen loppuneeksi perustellen toimenpidettään sillä, että »porvariston mustat vallankaappaushankkeet on lyöty maahan» ja että »osa eduskunnan porvarillisista ryhmistä on tehnyt hätälupauksia». Oikeastaan olisi voinut puhua päinvastoin, sillä lakon johtajat asiallisesti tekivät »hätälupauksia», antaen joukoille vakuutuksia siitä, että »punainen senaatti», jonka epäonnistuminen jo etukäteen oli ratkaistu, tulisi muka toteuttamaan ne laajakantoiset uudistukset, joita porvarilliset eivät suostuneet hyvällä toimeenpanemaan. Noilla lupauksilla höystettynä julistettiin lakko voitolliseksi ja merkittiin sen tulokseksi kunnallislakien ja 8 tunnin työaikalain vahvistaminen.

Asia ei kuitenkaan ollut sillä selvitetty. Sen vuoksi, että johdon taholta muutama päivä aikaisemmin oli julistettu, etteivät eduskunnassa saavutetut voitot merkinneet vielä mitään, vaan oli lakkoa jatkettava »painostuksen» lisäämiseksi, eivät joukot tahtoneet nyt johtoa totella lakon lopettamismääräyksessä. Lakkoa jatkui eri osissa

maata edelleenkin. Vieläpä pääkaupungin työväki jatkoi sitä pari päivää. Helsingissä lakko saatiin loppumaan sillä lupauksella, että muodostetaan »punainen hallitus». Johtajat eivät oikein olleet vielä selvillä, olisiko se muodostettava parlamenttarista vaiko kumouksellista tietä. Joukot olisivat tahtoneet kumouksellista, sillä se tuntui niistä komeammalle. Puoluetoimikunta tyytyi — nähtävästi heikkouden tunnosta vain parlamenttariseen. Sen sijaan ammattijärjestön toimikunnan valtuutetut kumouksellisessa neuvostossa olivat niin jyrkällä kannalla, että olisivat tahtoneet muodostettavaksi diktaturihallituksen. Sitä todistaa se, että he lakon lopettamista koskevassa julistuksessaan lausuivat, etteivät he »*tällä* hetkellä näe muuta keinoa kuin hallitusvallan heti ottaminen työväen käsiin». Rintaman yhtenäisyyden säilyttämiseksi luopuivat he kuitenkin tästä vaatimuksestaan ja yhtyivät kannattamaan lakon lopettamista. Sitä puolusteli Tokoi, lohdutellen tyäväkeä lakon lopettamistilaisuudessa ilmoituksella, jollaiseen hänelle ei mikään järjestö liene antanut lupaa, että »jollei eduskunnan täysi-istuntoa kutsuta koolle *samaksi* illaksi, niin Mannerin eduskunta kutsutaan koolle».[1]) Noin julistaessaan Tokoi tiesi, että hänen lupaustansa, joka oli keksitty joukkojen silmien lumeeksi, oli mahdoton panna täytäntöön, kuten sittemmin kävikin ilmi. Eduskunnan istunto pidettiin vasta parin päivän kuluttua. Mutta se ei ollut enää niin painava seikka, sillä johtomiehet, jotka lakon olivat provoseeranneet, olivat sen nyt saaneet päättymään.

Paljon on puhuttu siitä oliko tämä lakko, jonka ku-

1) »Suurlakkotiedonantoja» Marraskuun 19 p:nä 1917.

luessa eri osissa maata tapahtui joukko rumia tihutöitä. tarpeellinen. Puolueen entinen johto piti sitä välttämättömänä, tai ainakin julisti sen sellaiseksi. Miten muka välttämätön se oli, on tahdottu todistaa sillä, että sen kauttahan saavutettiin kunnallislakien ja 8 tunnin työaikalain vahvistaminen.

Tämä selitys ei kuitenkaan ole paikallaan, eikä totuuden kanssa yhtäpitävä. Mitä tulee kunnallislakien ja 8 tunnin lain vahvistamiseen, niin niitä ei ole laskettava lakon tulokseksi. Ne olisi saatu vahvistetuksi ennen lakkoakin sopimuksella maalaisliittolaisten ja radikalisten porvariainesten kanssa. Eikä siinä vielä kyllin! Olemme aikaisemmin näissä kirjoituksissa osoittaneet, että valtalaki olisi niinikään voitu saada vahvistetuksi, jollei eduskuntaryhmämme johtavat ainekset olisi ryhtyneet harjoittamaan seikkailupolitiikkaansa ja sen kautta ajaneet sitä karille. Jos mainitut kolme tärkeintä lakia olisi sopimuksella, vaikkapa se olisi vaatinut sekasenaatin muodostamista, vahvistettu ja voimaan saatettu, ei joukkojen mieliala olisi niin kärjistynyt. Kumouksellisella kiihoituksella ei olisi ollut niin paljon vaikutusta, eikä myöskään olisi syntynyt tarpeetonta marraskuun lakkoa. Mutta ettei niin käynyt, siitä saa puolueemme johto ja sen vastuunalaiset henkilöt syyttää itseään.

Kun ylhäältäpäin puolueessa alettiin pyrkiä eteenpäin »suoran toiminnan» keinoin ja tahallisesti kehitettiin tilanne sellaiseksi, että se tuotti mahdollisimman vähän tuloksia eduskunnallisella alalla, kun vartavasten koetettiin saada jonkinlainen »parlamenttarinen työnseisaus» aikaan — missä onnistuttiinkin, niin ei ole ihme, että diktatuuriajatus saavutti joukkojen keskuudessa.

joille venäläiset esimerkit olivat vielä suurena kiihoittimena, yhä suurempaa kannatusta ja että ennen pitkää alettiin vaatia sitä sovellutettavaksi myöskin käytäntöön, keinona, joka pelastaa eduskunnallisesta umpikujasta ja nopeammin vie voittoihin.

Jo suurlakon lopettamisaikoihin julisti Tokoi diktatuuriajatusta julkisesti, kuten kävi ilmi hänen laatimastaan ammattijärjestön toimikunnan eräitten jäsenten päätöslauselmasta 18 päivältä marraskuuta. Itse marraskuun lakkokin oli jo eräänlaista »sapelin kalistusta» ja antoi väkivaltaisen luonteensa kautta uutta pontta diktatuuri-aatteelle. Vaikkakaan suurlakon kautta sitä ei vielä pantu suoranaisesti käytäntöön, niin ei sitä silti unohdettu asianomaisissa piireissä, vaan päinvastoin pidettiin vireillä ja odotettiin milloin tilanne oli »kypsynyt» sen toteuttamiseksi.

Eduskuntaryhmää yllytetään valtiokaappaukseen.

Pahimpana esteenä diktatuuria kannattavilla oli eduskuntaryhmä, mikä ei lainkaan ollut halukas antautumaan valtiolliseen seikkailuun, huolimatta siitä, että sen parlamenttarinen enemmistö istuntokauden alusta alkaen antoi diktatuuria tavoittelevien seikkailupolitikoitsijain johtaa itseään harhaan, kuten m.m. »Me vaadimme» ohjelman käsittely niin selvästi osoitti. [1] Diktatuurin kan-

---

1) Jo siihen aikaan kuin »Me vaadimme» ohjelmaa käsiteltiin eduskunnassa, suunnittelivat puoluetoimikunnan eräät kumoukselliset jäsenet kaappauksen toimeenpanoa. Niinpä samana yönä kun mainittu julistus oli eduskunnassa käsiteltävänä, kumouksel-

nattajain oli nyt kohdistettava toimintansa eduskuntaryhmään ja saatava se keinoilla millä hyvänsä mielettömän yrityksen puolelle. Tässä tarkoituksessa uhattiin ryhmältä jo riistää oikeus käsitellä ja päättää tärkeimmistä eduskunnassa esille tulevista valtiollisista asioista. Kumouksellinen keskusneuvosto lähetti nimittäin ryhmälle kirjelmän, jossa ilmoitti, että tärkeimmistä asioista on oikeutettu päättämään ainoastaan mainittu neuvosto, muttei ryhmä. Kun tämä yritys rajoittaa ryhmän oikeuksia, synnytti ryhmässä pahaa verta, ilmoittivat diktatuurin kannattajat vaikuttavansa siihen, että mainittu päätös puretaan. Näytti siltä kuin se olisi heitetty koepalloksi,

---

listen taholta levitettiin erästä luonnosta julistukseksi, joka nähtävästi oli aijottu ajaa läpi eduskuntaryhmässä. Siinä lausuttiin m.m.:

Siinä tapauksessa, ettei eduskunta tänä iltana anna kannatustaan julistuksessa »Me vaadimme» esitetyille vaatimuksille, julistetaan tämä laittomien vaalien kautta valittu eduskunta syrjäytetyksi.

»Samat vaatimukset esitetään viime edellisissä vaaleissa valitulle eduskunnalle, jolle heinäkuun 18 päivänä säädetyn lain mukaan kuuluu korkein valta Suomessa ja joka on kutsuttava koolle ensi tiistaiksi t.k. 13 päiväksi. Jos eduskunta hyväksyy työväen vaatimukset, siis myös kansalliskokousvaatimuksen, päättäköön eduskunta sitten kenen käsiin on uskottava väliaikaisesti korkein valta maassa tahi ainoastaan maan toimeenpaneva valta.

»Onko eduskunnalta vaadittava ja sille ehdotettava, että se luovuttaa korkeimman vallan väliaikaisen käytön kokonaan Suomen järjestyneelle työväestölle, alistetaan päätettäväksi ensi viikolla Suomen ammattijärjestön edustajakokoukselle ja sos.-dem. puoluekokoukselle. Se tai ne elimet, jotka täten ensi viikolla tapahtuvain ratkaisujen perusteella tulevat käyttelemään väliaikaista korkeinta valtaa, toteuttakoot mahdollisimman pian julistuksessa »Me vaadimme» esitetyt vaatimukset. Siihen asti, siis

jotta olisi saatu selville, miten aulis ryhmä olisi taipumaan ulkoapäin tulevaan johtoon. [1])

Siihen saakka diktatuurin kannattajat pelasivat salaisesti ryhmän takana. Mutta nyt tehtiin homma ryhmän keskuudessakin julkiseksi. Kun diktatuurin tavoittelijoilla ei ollut rohkeutta ryhtyä muodostamaan hallitusta, niin koettivat he tyrkyttää tehtävää eduskuntaryhmälle,

---

lähimpinä päivinä tulee järjestöjen valtuuttamana ylimpänä laitoksena valvomaan asiain hoitoa ja vallankumouksen kehitystä Suomen työväen järjestöjen keskusneuvosto.

»Samalla kehoitetaan järjestynyttä työväkeä yli maan heti muodostamaan vallankumoukselliset piirineuvostot kuhunkin vaalipiiriin ja kunnallisneuvostot, mikäli mahdollista, jokaiseen kuntaan. Missä määrin sellaisissa kunnissa, joissa järjestynyt työväki on voimakkaana osana, olisi vallankumouksellisten neuvostojen alettua toimintansa, välttämätöntä syrjäyttää porvarilliset kunnallishallinnot, jo ennen uusien kunnallisvaalien toimittamista, tehköön kunnan järjestynyt työväki ehdotuksensa piirineuvostolle.»

Kuten mainittu, jaettiin tätä julistusluonnosta eduskuntaryhmän jäsenille. Mutta sitä eivät kumoukselliset kuitenkaan esittäneet virallisesti ryhmässä. Tämä johtui siitä, että heti »Me vaadimme» äänestyksen toimitettua, syntyi ryhmän kokouksessa kiistaa menettelytavasta, jossa suurin osa ryhmän jäseniä syytti johtoa vehkeilystä. Johtavat kumoukselliset henkilöt pitivät nähtävästi mahdottomana esittää julistustaan ryhmälle, koska olisi ollut varmaa, ettei se olisi siellä saanut kannatusta, mutta kumouksellisten touhut olisivat sen kautta paljastuneet.

1) Vielä tämänkin jälkeen sekaantui kumouksellinen neuvosto ryhmän toimintaan. Niinpä tahtoi se saada vaikuttaa venäläissuomalaisen sekakomitean jäsenten vaaliin siten, että eduskuntaryhmän ehdokkaat tuli esittää sille ensin hyväksyttäväksi! Ryhmän eräät kumoukselliset jäsenet lienevätkin hankkineet neuvostosta hyväksymisen ehdokkaille, jotka ryhmä jo oli ennättänyt asettaa.

tahtoen saada ryhmän sidottua siihen. Tällainen ehdotus tehtiin ryhmälle marraskuun 21 päivänä. Tilaisuutta oli puoluejohdon taholta erikoisesti valmisteltu ja ryhmän painostamistarkoituksessa haalittu kokoukseen punaisen kaartin edustajia, joista huomatuin oli kapinan aikana »sotaministerinä» toiminut Eero Haapalainen. Joukkojensa nimessä julisti hän, että suurlakon lopettaminen on peruutettava ja toimeenpantava »pikkuvallankumous» — kuten sanat kuuluivat — ja jos voimia riittää, kehitettävä sitä venäläiseen tapaan. Puhuja kehui kotipaikallaan Kyminlaaksossa vallankumouksen olleen jo täydessä käynnissä ja oli siellä anastettu aseet, elintarpeet, jopa viinakset — kuten puhuja mielihyvin mainitsi. Häntä säesti muuan toinen kaartien edustaja, joka ilmoitti, »ettei kaarti tarvitse Mannerin eduskuntaa enempää kuin nykyistäkään, koska sillä on keinoja hoitaa muutenkin asioita».

Ryhmän valmistavan valiokunnan puolesta esitettiin kokoukselle ehdotus, että ryhmä päättäisi ottaa hallitusvallan käsiinsä ja sen muodostamalle hallitukselle tueksi kutsuttaisiin koolle Mannerin eduskunta. Tämän ehdotuksen takana olivat Kuusinen, Manner, Sirola ja Tokoi. Valiokunnan vähemmistön kannan esitteli Huotari, ehdottaen, ettei ryhmä ryhdy tähän antiparlamenttariseen toimenpiteeseen, vaan jättää menettelytapakysymyksen kaikessa laajuudessaan riippumaan 25 päivänä samaa kuuta kokoontuvasta puoluekokouksesta.

Diktatuurin kannattajia ei ryhmässä kuitenkaan tyydyttänyt tämä vähemmistön ehdotus. He olisivat tahtoneet *pakoittaa* ryhmän muodostamaan diktatuurihallituksen, vaikka puoluekokous oli tulossa 3 päivän kuluttua ja

vaikka yhdessäkään puoluekokouksessa aikaisemmin ei oltu hyväksytty minkäänlaista antiparlamenttarista toimintaa, sitä vähemmän diktatuuria, mutta sen sijaan aina painostettu parlamenttarisia menettelytapoja eduskuntaryhmän toiminnassa. Kuusinen, joka aikaisemmin oli ollut verrattain varovaisella kannalla — muistammehan hänen lausuntonsa H:gin puoluekokouksessa, että »jo yksistään »suoran toiminnan» keinojen *painostaminen* on työväen asialle vahingollista», oli nyt asettunut diktatuurin innokkaimmaksi kannattajaksi ja vihdoin päättänyt avoimesti esiintyä sen puolustajana. Hän kehoitti ryhmää toimeenpanemaan diktatuurin ja vastaukseksi niille, jotka viittasivat lähellä olevaan puoluekokoukseen, huomautti hän, että voihan puoluekokous sitten peruuttaa sen jos tahtoo»! Tokoi oli niin innostunut diktatuurihommaan, että olisi tahtonut sen *heti* toteuttamista ja Mannerin eduskunnan kutsumista koolle jo *huomiseksi!* Entinen senaattori ja eduskunnan puhemies ei joutanut ajattelemaan edes sellaisia pikkuseikkoja kuin laillista määräaikaa, jonka sisällä eduskunta olisi kutsuttava koolle. Niin kevytmielisellä tavalla käsittelivät ryhmän ja puolueen johtavat henkilöt sellaista kysymystä, josta riippui mitä suurimmassa määrässä ei ainoastaan sosialidemokraattisen ryhmän vaan koko puolueen tulevaisuus.

Keskustelujen jatkuessa tästä asiasta koko päivän, tehtiin sen kuluessa valmistavan valiokunnan ehdotusten lisäksi joukko uusia ehdotuksia, joista tärkeimmät esittelemme. Niitä olivat:

Airola: »että Venäjän hallitus julkaisisi manifestin, jossa sen hallitus sanoisi ajan tulleen, jolloin Suomen kansan oikeus määrätä itse kohtalostaan, on Venäjän

puolelta tunnustettava ja että siinä tarkoituksessa kansan komissarioiden neuvosto tunnustaa Suomen eduskunnan tekemän päätöksen korkeimman valtiovallan käyttämisestä sekä hyväksyy Suomen hallitukseksi Sos.-dem. puoluetoimikunnan, Suomen Ammattijärjestön toimikunnan ja sos.-dem. eduskuntaryhmän asettaman hallituksen hoitamaan maan hallintoa, kunnes Suomen kansa itse ehtii maalle hallitusmuodon laatia ja hallituksen asettaa.»

Lehokas: »Kun parlamenttarista tietä osoittautui ryhmälle mahdottomaksi asettaa maalle hallitusta, jättää ryhmä muulla tavalla asetettavan hallituskysymyksen ja »Mannerin eduskunnan» kokoonkutsumisen puoluekokouksen lopullisesti ratkaistavaksi, koska ryhmällä ei ole oikeutta ottaa käytäntöön muunlaisia menettelytapoja vastoin puoluekokouksen päätöksiä. Ryhmä kuitenkin käsityksenään lausuu, että jos tilanne maassamme vaatii pikaisempia toimenpiteitä, niin puoluetoimikunta velvoittakoon ryhmän asettamaan hallituksen ja valitkoon sellaisen uudestaan väliaikaisesti maan asioita hoitamaan.»

Sirola: »Eduskuntaryhmä katsoo, että on ryhdyttävä kaikkiin toimenpiteisiin vallan ottamiseksi työväen käsiin. Sitä varten on valittava neuvosto, eli »väliaikainen hallitus», joka sillä perusteella, että maassa ei ole hallitusta, eikä eduskuntaa saada toimeen, ryhtyy hoitamaan maan asioita. Edellinen eduskunta kutsutaan heti koolle. Nykyisen eduskunnan on sallittava nyt tai vastedes toimia vain sillä ehdolla, että siltä saadaan täydet takeet tyydyttävän uudistusohjelman toteuttamisesta ja hallituskysymyksen kunnollisesta järjestämisestä. Näihin toimenpiteisiin ryhdytään huomioonottaen, että puoluekokous

saattaa ne muuttaa. Puoluetoimikunnan ja ammattijärjestön toimikunnan huoleksi jätetään lähimmät toimenpiteet.»[1])

Vuoristo: »Ryhmä lausuu, että tämä tärkeä kysymys vallan ottamisesta työväen käsiin, jätettäköön puoluekokouksen lopullisesti päätettäväksi. Puolue- ja ammattijärjestön toimikunta ryhtykööt kaikkiin välttämättömiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen, jotta puoluekokouksen päätöstä voidaan heti ryhtyä toteuttamaan, jos puoluekokous päättää tälle tielle lähteä. Tässä tarkoituksessa voitaisiin kutsua ensi maanantaiksi koolle »Mannerin eduskunta». Samoin on eduskunnassa vastustettava porvariston vallankaappausyrityksiä tällä väliajalla ja estettävä porvarillisen hallituksen muodostaminen ja toimeensa astuminen.»

Näiden ehdotusten ohella tehtiin vielä neljä muuta vähemmän tärkeätä ehdotusta, jotka tavalla tai toisella sisältyivät tässä esitettyihin. Kun keskustelu vihdoin oli päättynyt ja ryhdyttiin äänestämään, asetettiin vastakkain ensiksi valmistavan valiokunnan vähemmistön, eli Huotarin esittelemä ehdotus ja toiselta puolen Lehokkaan ehdotus. Kumpikin sai äänestyksessä 33 ääntä. Puheen-

---

1) Tässä yhteydessä lienee paikallaan mainita eräästä kuvaavasta ilmiöstä Sirolan mielipideheilahduksissa. Kotkan puoluekokouksessa v. 1909 hän menettelytapakysymyksen yhteydessä polemiseerasi ankarasti Kaapo Murrosta vastaan, jonka väitti saaneen anarkososialistisia mielipiteitä Amerikasta, jossa Murros aikoinaan oleskeli. Sirolalle kävi samalla tavalla. Palattuaan Amerikasta, esiintyi hän erikoisesti jyrkän suunnan edustajana ja joutui samaan anarkososialistien joukkoon, josta hän Murrosta oli aikaisemmin syyttänyt.

johtaja ratkaisi asian Lehokkaan ehdotuksen hyväksi. Seuraavassa äänestyksessä Lehokkaan ehdotus voitti 43 äänellä Airolan ehdotuksen, jonka puolesta annettiin 25 ääntä. Sitten voitti Lehokkaan ehdotus 44 äänellä Sirolan ehdotuksen, jonka hyväksi annettiin 36 ääntä ja vihdoin Lehokkaan ehdotus 43 äänellä valmistavan valiokunnan enemmistön ehdotuksen, jonka puolesta annettiin 33 ääntä. Muutamat diktatuurin kannattajat ilmoittivat päätöksen johdosta vastalauseensa sen vuoksi, ettei valmistavan valiokunnan ehdotusta oltu hyväksytty vallan ottamisesta heti työväen käsiin.

On muuten huomattava, että mainittuihin äänestyksiin eivät kaikki ryhmän jäsenet ottaneet osaa. Niinpä ensimäisessä äänestyksessä eivät kaikki diktatuurin tavoittelijat äänestäneet, koska kumpikaan ehdotus ei ollut niin »jyrkkä», että se olisi voinut heitä tyydyttää ja koska heidän mielestään oli yhdentekevää, kumpi niistä tuli äänestyksessä voitolle. Mitä taas viimeiseen äänestykseen tulee, ei siihenkään kaikki ottaneet osaa ja johtui se siitä, että ne, jotka ensimäisessä äänestyksessä olivat valmistavan valiokunnan vähemmistön ehdotuksen kannalla, ettei eduskuntaryhmä voi hyväksyä antiparlamenttarisia menettelytapoja, olivat nyt osittain äänestyslakossa, koska kumpikaan ehdotus ei voinut tyydyttää heidän mielipiteitään. Lehokkaan ehdotus oli kyllä maltillisempi, mutta kun se paitsi sitä, että se oli sekava, jätti puoluetoimikunnan päätettäväksi, onko ryhmä velvoitettava asettamaan diktatuurihallitus, eivät parlamenttarisen menettelytavan kannattajat voineet sille antaa kannatustaan. Huolimatta mainitusta takaportista Lehokkaan ehdotuksessa sen hyväksyminen osoitti kuitenkin diktatuurin ta-

voittelijoille, miten mahdotonta heidän on saada ryhmässä läpi selvää ja jyrkkää päätöstä luokkahallituksen muodostamisesta, sillä olihan valmistavan valiokunnan samoin kuin Sirolankin kumouksellisia ehdotuksia kannattanut ainoastaan kolmasosa ryhmän jäseniä. Myöhemmin maltillinen suunta sai yhä enemmän vaikutusvaltaa ryhmän keskuudessa ja siitä seurauksena oli, että diktatuurin kannattajat pitivät enää hyödyttömänä uudistaa siellä ehdotuksiaan.

Diktatuuri puoluekokouksessa.

Kun diktatuurikysymys oli näin kärsinyt haaksirikon eduskuntaryhmässä, oli enää ainoa toivo saada puoluekokoukselta sille kannatus. Niin käänteentekevä kuin mainittu kokous päätöksiensä puolesta olikin Suomen työväenliikkeessä, tiedetään siitä työväen keskuudessa vielä nytkin hyvin vähän. Puolueen pää-äänenkannattaja »Työmies» ei kokousta selostanut muuten kuin julkaisemalla siellä hyväksytyn päätöslauselman. Sitä vastoin vaikeni lehti kokonaan niistä erimielisyyksistä, joita kokouksessa keskustelujen kuluessa ilmaantui. Eipä julkaistu edes valiokunnan mietintöön liittyneitä vastalauseita diktatuurikysymyksestä.[1] Noin lienee menetelty

---

[1] Missä määrin puoluelehtienkin taholta erinäisissä tapauksissa harjoitettiin sananvapauden sortoa toisinajattelevia kohtaan, mainittakoon vain esimerkkinä seuraava tapaus. Viipurissa joulukuulla 1917 punaisen kaartin toimeenpaneman Pietisen tehtaan piirityksen ja valtauksen jälkeen ,kiihoittajat saivat aikaan sen, että kunnallisjärjestö päätti julistaa kunnallislakon. Lakko tuntui kauvempana olevista aivan tarpeettomalta paraadilta, joka oli

puoluejohdon määräyksestä, sillä emme luule, että toimitus ominpäin olisi tahtonut salata sitä erimielisyyttä, mikä kokouksessa pääkysymyksessä tuli esille. Ainoastaan yhdessä maaseutulehdessä oli kokouksen vastakkaisiakin mielipiteitä aikanaan selostettu. Kun sosialidemokraattisilla työläisillä lienee aihetta, vaikkakin näin jälkeenpäin, sen menoon tutustua, niin teemme siitä tässä pääkohdissaan selvää.

Kuten arvata sopii, oli kokouksessa alusta alkaen sangen kumouksellinen mieliala vallalla. Eri suunnat, niin hyvin kumouksellinen kuin parlamenttarinen, törmäsivät siellä vastakkain todistellen kumpikin etujaan. Puoluetoimikunta, joka ainakin ennen oli hyvin valmistanut kokouksia, ei tätä kokousta varten ollut ryhtynyt minkäänlaisiin toimenpiteisiin. Se nähtävästi johtui siitä, että puoluetoimikunta oli vakuutettu, että kokouksessa tulee muitta mutkitta valtiokaappaus päätettäväksi, eikä valmistuksillaan tahtonut näyttää ulospäin mitenkään vaikuttaneensa päätöksen syntyyn. Seurauksena tuosta puoluetoimikunnan varovaisuudesta oli se, että keskustelu kokouksessa oli hajanaista ja liikkui sivuseikoissakin. Suurempaa pontta antoi niille päätöslauselmaehdotus, jonka keskustelujen pohjaksi esitti edustaja Heikkilä.

---

omansa herättämään vain uutta kiihtymystä paikkakunnalla. Samalla tavalla käsitti sen Viipurin kirjaltain ammattiyhdistyskin, joka pani lakon julistamisen johdosta vastalauseensa. Mutta tätä vastalausetta kieltäytyi sikäläinen työväenlehden toimitus julkaisemasta. Siten sananvapauden sorto kohdistettiin ei ainoastaan puolueen yksityisiä jäseniä vaan kokonaisia järjestöjäkin vastaan, kun ne eivät vain alistuneet noudattamaan kumouksellisten määräyksiä.

Ehdotus, joka oli parlamenttarististen sosialistien ja jota oli kokouksen aikana valmisteltu asianomaisissa piireissä, kuului seuraavasti:

1) »Puoluekokous lausuu: sosialidemokraattisen päämäärän saavuttamiseen on edelleen pyrittävä valtiollisen, ammatillisen ja kulutusosuustoiminnallisen järjestäytymisen sekä parlamenttarisen ja kunnallisen toiminnan kautta; sekä julistaa hylkäävänsä anarkistiset ja anarkososialistiset taistelutavat, muistuttaen puoluelehtien ja suullisen valistustyön harjoittajien velvollisuutta teroittaa joukoille tästä johtuvia tehtäviä ja menettelytapoja.

2) Puolueen keskusjohdon muodostamat tilapäiset järjestökaartit on kehitettävä työväen vakiintuneitten menettelytapojen mukaisiksi, puolueen valvonnan alla ja vastuulla toimiviksi luotettaviksi järjestöiksi, niin että ne tukevat puolueen ja työväen toimintaa, eivätkä niitä vahingoita.

3) Köyhälistön diktatuurille, jolla puolueen keskuudessa nykyään on kannatusta, ei taloudellisesti kehittymättömässä maassamme ole riittäviä edellytyksiä ja olisi se vallankin nykyisen työttömyyden ja nälänhädän aikana omiaan yhä enemmän lisäämään työväen luokan kärsimyksiä. Puhdas sosialidemokraattinen hallitus, kun sillä ei ole eduskunnassa tukenaan sosialidemokraattista enemmistöä, tulisi, vallankin tällä hetkellä, jolloin maamme asiat on saatettu perinpohjaiseen rappiotilaan, ennen pitkää osoittautumaan maamme sosialidemokratialle vahingolliseksi.

Sosialidemokraattien osanotto kokoomushallitukseen edistysmielisten porvarillisten ainesten kanssa, mikäli sellaisia on olemassa, voidaan pakoittavien olosuhteitten val-

litessa hyväksyä sillä ehdolla, että siinä on sosialidemokraattinen enemmistö ja että sen ohjelma on työväenluokan lähimpiä vaatimuksia vastaava.»[1])

Kun parlamenttaristen sosialistien päätöslauselma, jonka oli allekirjoittanut noin 15 edustajaa, oli kokoukselle esitetty, kohdistui arvostelu siihen ja liikkui keskustelu etupäässä sen ympärillä. Sitten kun keskustelu, jonka kuluessa punakaartilaisten viralliset edustajat olivat puolittain uhkaavassa äänilajissa esittäneet käsityksensä kaiken vallan ottamisesta väkivaltaista tietä työväen käsiin,

---

1) Tässä maltillisten päätöslauselmaehdotuksessa voi lukijan huomiota herättää se, että siinä puhutaan järjestökaartien »kehittämisestä», eikä lainkaan niitten hajoittamisesta. Merkilliselle voi myöskin tuntua vaatimus, että kokoomushallitukseen pitäisi saada »sosialistinen enemmistö».

Näiden johdosta on huomautettava, että mitä ensiksikin tulee järjestökaarteihin, niin maltillisten keskuudessa oltiin aivan yhtämieltä siitä, että ne on hajoitettava, sillä kokemus suurlakon ajoilta vuodelta 1905 osoitti, että ne saattoivat muodostua vaaraksi työväenliikkeelle ja puolueelle. Mutta puoluekokouksen aikoihin tilanne oli siksi kärjistynyt ja kiihkoinen, että oli mahdotonta ajatella järjestökaartien äkkiä hajoittamista. Jos sellainen ehdotus olisi tehty, olisi se ilman muuta tapettu, huolimatta siitä, sisälsipä se muussa suhteessa miten kannatettavia mielipiteitä tahansa. Taktillisista syistä maltilliset asettuivat sille kannalle, että järjestökaarteihin ei nyt kosketa, mutta niitten hajoittamiseen on ryhdyttävä niin nopeasti ja tehokkaalla tavalla kuin se suinkin on mahdollista, sittenkun kokous olisi hyväksynyt parlamenttariset menettelytapaohjeet puolueelle, kuten ponsien I:ssä kohdassa ehdotettiinkin ja niitä ryhdytty puolueen järjestöissä noudattamaan.

Mitä taas hallituskysymykseen tulee, on sitäkin arvosteltava tilanteen vaatimuksien kannalta. Siinä ei parlamenttariset sosialistit tahtoneet lausua mitään ikuista ohjetta vastaisuuden varalle.

oli päättynyt, toimitettiin koeäänestys parlamenttarisen ja kumouksellisen suunnan välillä. Tässä äänestyksessä 59 äänellä 43 vastaan pääsi voitolle parlamenttarinen kanta. Äänestys toimitettiin sitä varten, että valiokunta, jonka tuli laatia päätöslauselmaehdotus, tietäisi asettua jo alunpitäen vissille kannalle. Mutta niin ei tapahtunut. Valiokunnan vaalissa olivat kumoukselliset pitäneet varansa ja puoluetoimikunnan vaikutuksesta (siinä oli puoluetoimikunta valveilla) valinneet sinne enemmistön diktatuurin kannattajia. Päätöslauselma, jonka valiokunta esitti kokoukselle, ei ollut lainkaan laadittu sen perusteella, mitä koeäänestyksessä oli käynyt ilmi, vaan sellaiselle kaksimieliselle kannalle, jossa kumarrettiin miltei yhtä paljon oikealle kuin vasemmallekin. Kun päätöslauselma aikanaan oli julkaistu lehdissä, rajoitumme sen vuoksi nyt viittaamaan vain sen eräisiin tärkeimpiin kohtiin. Siinä huomautettiin ensiksi, että »Sosialidemokratia pyrkii suorittamaan suuret historialliset tehtävänsä kaikilla kansan oikeudentuntoa vastaavilla keinoilla ja vaatii se työväellekin oikeuden, kun muu ei auta, *myös ase kädessä* puolustaa itseään asestettuja vihollisia vastaan» ja jatkettiin sitten, että »koska näinä vallankumouksellisina aikoina saattaa esiintyä tilanteita, jolloin työväenluokan lähimpäin vaatimusten läpiajaminen voi vaatia tilapäisesti *hallitus- ja valtiovallan ottamista kokonaan sosialidemokratian käsiin* taikka sosialidemokratian osanottoa sellaiseen *kumoushallitukseen,* jossa porvarilliset jäsenet ovat vähemmistönä, niin harkitkoon kulloinkin sosialidemokratinen eduskuntaryhmä ja puolueneuvosto, onko jommasta kummasta menettelytavasta odotettavissa sosialidemokraattiselle luokkataistelulle varmasti enemmän

hyötyä kuin vahinkoa ja vaaraa ja jos tulevat yhdenmukaiseen päätökseen toisen tai toisen menettelytavan edullisuudesta ja ehdoista, olkoon se toistaiseksi sallittua.»

Valiokunnan mainittu mietintöehdotus ei ollut yksimielinen. Salin oli liittänyt siihen vastalauseensa, joka oli samanlainen kuin Heikkilän kokoukselle esittämä päätöslausuntoehdotus, joka edellä on jo (s. 81) esitetty. Sitä paitsi olivat Aaltonen ja Toivonen liittäneet niinikään vastalauseensa, jossa ehdotettiin sellaista muutosta mietintöön, että silloin kuin ryhmä ja neuvosto tulevat »*yksimielisyyteen* jommasta kummasta menettelytavasta, olkoon se sallittua» j.n.e. Penttala ehdotti puolestaan, ettei tällä kertaa ryhdyttäisi minkäänlaisen sosialistisen hallituksen muodostamiseen. Edustaja Onni Tuomi esiittämässään vastalauseessa ehdotti: Puoluekokous asettuen tinkimättömän luokkataistelun kannalle ja seisoen lujana Zimmervaldin internationaleen yhtyneiden eri maiden sosialidemokraattien rinnalla, päättää, että Suomen sosialidemokraattisen puolueen tulee olla selvästi erossa kaikista kompromisseista porvaripuolueitten kanssa. Sen sijaan on puolueemme eduskunnassa niin kuin sen ulkopuolellakin tapahtuvassa toiminnassa esiinnyttävä täysin itsenäisesti. Nykyisen tilanteen vaatiessa on päättävästi käytävä vallankumoukselliselle tielle, hallitus- ja valtiovallan valtaamiseen työväenluokan käsiin kaikilla kansan oikeudentuntoa vastaavilla keinoilla, Forssan puoluekokouksessa hyväksytyn puolueohjelman mukaan.»

Paitsi mainittuja vastalauseita, esitettiin kokouksessa vielä joukko muutosehdotuksia ja lisäyksiä päätöslauselmaan. Niistä huomattavin oli A. Halosen ehdotus, että valiokunnan mietinnön perusteluihin otettaisiin lisäksi

Salinin ponsiehdotuksen ensimäinen kappale parlamenttaristisista taistelutavoista ja niistä rauhallisen toiminnan keinoista, joita puolue on tähän saakka noudattanut.

Kun valiokunnan mietintö oli kokoukselle esitetty, herätti se suuren osan edustajien keskuudessa pettymyksen tunteen, sen vuoksi, ettei siinä suoralla tavalla lausuttu selvää kantaa enempää puoleen kuin toiseenkaan. Ei ollut ihme siis, että se aiheutti kokouksessa kiivaan keskustelun, jossa diktatuuria vastaan esiintyivät huomattavine lausuntoineen m.m. Tainio, Salin, Halonen ja Viik, viitaten siihen, ettei meidän maassamme ole edellytyksiä sosialistiselle vallankumoukselle, eikä köyhälistön diktatuurille. Puhujat osoittivat mitä vaikeuksia tuollainen yritys tulisi kohtaamaan ja miten mahdottomaksi se ennenpitkää osoittautuisi, johtaen työväenluokan loppujen lopuksi häviöön.

Kun keskustelujen päätyttyä käytiin äänestämään, asetettiin siinä ensin vastakkain Salinin ja Tuomen ehdotukset, joista Tuomen ehdotus voitti 59 äänellä 44 vastaan. Sen jälkeen Aaltosen ehdotus voitti 67 äänellä 28 vastaan Tuomen ehdotuksen ja vihdoin mietintö 70 äänellä 43 vastaan Aaltosen ehdotuksen. Muut ehdotukset, muitten muassa Halosen ehdotus hyljättiin tai tuli niitten kautta tehtyä ponsiin vain pienempiä muodollisia muutoksia.

Päätökseen, joka ei tyydyttänyt parlamenttarisia sosialisteja, liitettiin muutamia vastalauseita. Useiden allekirjoittamana esitti Heikkilä pöytäkirjaan seuraavan vastalauseen:

»Olin odottanut, että puoluekokous, joka nykyisissä oloissa joutuisi määräämään puolueen menettelytavoista,

olisi pitänyt erikoisena velvollisuutenaan painostaa puolueen tähänastisten koeteltujen menettelytapojen tärkeyttä ja huomauttanut, mitä vaaroja niistä poikkeaminen saattaa aiheuttaa. Tämä olisi ollut sitä tärkeämpää kun puolueen keskuudessa ilmeisesti on olemassa voimakasta pyrkimystä turvautua välittömiin keinoihin muka nopeampien tulosten saavuttamiseksi.

Sen sijaan, että puoluekokouksen enemmistö olisi näin menetellyt, hyväksyi se ponsilauselman, jossa kiirehditään antamaan hyväksyminen puolueen johdon viimeaikaiselle toiminnal'e, siitä huolimatta, että sen tulosten ei luulisi kehoittavan puoluetta jatkamaan samalla tiellä. Ja samalla jätetään puolueelle mahdollisuus jatkuvasti toimia tähän aikaisemmasta menettelytavasta poikkeavaan suuntaan, sen sijaan, että olisi päättävästi astuttu selvälle ja oikealle kannalle. Tämmöisten ohjeitten antamiseen en voi olla myötävaikuttamassa.

Puoluekokouksen enemmistön hyväksymän ponsilauselman viaksi on pääasiallisesti luettava se, että se jättää puolueen edelleen siihen ristiriitaisten menettelytapojen umpikujaan, jossa se viime kuukausina on ollut. Puolueemme keskuudessahan on kaksi aivan vastakkaista suuntaa, joiden menettelytavat taistelevat toisiaan vastaan. Toinen, joka on vähintäin anarkososialistinen, ellei puhtaasti anarkistinen, on pitänyt tärkeimpänä taistelukeinona köyhälistön diktatuurin aikaan saamista, välittämättä siitä, että sen kautta saatetaan vaaraan työväen jo saavuttamat ja vakiintuneilla menettelytavoilla saavutettavissa olevat edut. Tätä minä puolestani pidän puoluetta vahingoittavana. Sen rinnalla on edelleenkin ollut vaikuttamassa toinenkin suunta, joka nojautuen aikaisem-

min puolueemme keskuudessa yksimielisesti tunnustettuihin menettelytapoihin, ei ole antanut kuohumistilassa olevien valtiollisten olojemme, yhtä vähän kuin vaihtelevien venäläisten konjunktuurienkaan johtaa itseään pois näiden viittomalta tieltä. Kumpikin suunta on halunnut työskennellä työväenluokan hyväksi niillä aseilla, joita se pitää edullisimpina, mutta pakoitettuina yhdessä työskentelemään, ovat ne ainoastaan häirinneet toisiaan, saamatta kumpikaan käytännössä osoittaa, kummasta niistä on työväenluokalle suurempaa hyötyä. Kun ei kumpikaan näistä suunnista puoluekokouksessa käydystä keskustelusta päättäen, voi toistaiseksi luopua omaksumistaan menettelytavoista, on nähtävästi välttämätöntä antaa niille kummallekin tilaisuus ja vapaus käytännössä näitä menettelytapojaan toteuttaa. Jatkuvasta eri menettelytapojen yhteenkytkemisestä tämmöisissä oloissa on vaan seurauksena, että sosialidemokraattinen puolue kuluttaa voimiaan keskinäisessä taistelussa sillä aikaa kun sen täytyisi voida kohdistaa kaikki voimansa porvariston vastarinnan murtamiseen ja työväenluokkaa hyödyttävien käytännöllisten tulosten saavuttamiseen.

Kun ei siis kumpikaan suunta halua olla vastuussa toistensa menettelytavoista ja kun mitään kumpaakaan suuntaa yhteensovittavaa menettelytapaa ei voida aikaan saada, — puoluekokouksen enemmistön tähän tähtäävä yritys, joka jättää kaiken epäselväksi, ei ainakaan minua tyydytä, näyttää mielestäni parhaalta puolueen sisällä ryhmittyä erilaisten menettelytapojen ympärille. Tästä syystä tähänastisille puolueemme menettelytavoille uskollisena pysyen panen vastalauseeni puoluekokouksen enemmistön päätöslauselmaa vastaan, kannattaen tulevan

toimintani lähimpänä ohjeena päätöslauselmaa, jonka olen puoluekokouksessa äänestyksen alaiseksi saattanut. Enemmitösn uhkaaman puolueesta eroittamisen uhallakin pidätän itselleni vapauden näin menetellä ja olen vakuutettu sen kautta hyödyttäväni työväenluokan asiaa parhaalla mahdollisella tavalla.»

Sosialidemokratisen ryhmän edustajana kokouksessa ollut E. Huttunen ilmoitti yhtyvänsä Heikkilän vastalauseeseen, mainiten lisäksi vielä seuraavaa:

Merkiten vastalauseeni teen sen useammastakin syystä, mutta ennen kaikkea sen periaatteellisen suunnan johdosta, joka on, valiokunnan mietinnön tultua kokouksen päätökseksi, saanut tunnustuksensa. Heikkilän ehdotuksessa päätöslauselmaksi, jonka olin allekirjoittanut, lausuttiin sen 1:ssä kohdassa, että »puolue pyrkii yhdenmukaisena aikaisempien puoluekokousten päätöksille, sos.-dem. päämäärän saavuttamiseen valtiollisen, ammatillisen ja kulutusosuustoiminnallisen järjestäytymisen sekä parlamenttaarisen ja kunnallisen toiminnan kautta», mutta tätä periaatetta ei kokous tahtonut riittävän selvästi tunnustaa, vaan jätti sen hämäräksi. Vieläpä on merkille pantavaa, että se suosiessaan kumouksellisia ja parlamenttarismia vierovia menettelytapoja, hylkäsi äänestyksellä toveri Halosen ehdotuksen valiokunnan mietinnön korjaamisesta siten, että siinä palamenttarisen toiminnan merkitystä olisi tehokkaammin painostettu. Tässä kokouksen päätöksessä näen parlamenttarista toimintaa väheksyvän katsantokannan voiton, josta on käsitykseni mukaan oleva vahinkoa työväenliikkeelle maassamme.

Edelleenkään en saata hyväksyä sitä valiokunnan mietinnön kautta kokouksen päätökseksi tullutta kohtaa,

minkä mukaan kysymystä köyhälistön diktatuurihallituksen muodostamisesta ei ole selvästi ratkaistu puoleen tai toiseen, vaan on se jäänyt yhtä epäselväksi millaisena se joutui kokouksen käsiteltäväksikin. Eduskuntaryhmä oli toivonut puoluekokouksen koolle kutsumista ratkaisemaan mainittua asiaa, mutta nyt jätettiin puoluekokouspäätöksellä asia ryhmän ja puolueneuvoston ratkaisun varaan. En saata hyväksyä puoluekokouksen sitä päätöstä, että mainituille orgaaneille edes valittavaksi jäisi diktatuurin ja eduskunnallisen hallituksen välillä, koska mielestäni maassamme ei vielä ole olemassa niitä edellytyksiä, jotka olisivat takeena köyhälistön diktatuurihallituksen menestykselle. Pitäisin sellaisen muodostamista suurena onnettomuutena maamme työväenluokalle ja sen vuoksi en olisi tahtonut ryhmälle jätettäväksi mitään valinnan varaa noin tärkeässä periaatteellisessa asiassa, varsinkaan kun puoluekokous ei ole itsekään katsonut voivansa tehdä siitä mitään sitovaa päätöstä ja kun kysymystä ei ole ennen kokousta valmisteltu sellaisella huolella kuin se olisi antanut aihetta laajakantoisuuteensa katsoen.

Niinikään olen pakoitettu merkitsemään eriävän mielipiteeni valiokunnan mietinnön 5:ssä kappaleessa olevan kohdan suhteen, jossa myönnetään puolueneuvostolle oikeus eroittaa puolueesta ne, jotka puoluetta vahingoittavat. Kun mainitussa kappaleessa ei lähemmin osoiteta, minkälaisissa tapauksissa eroittaminen saattaa tulla kysymykseen, niin näen siinä sellaisen vaaran mahdollisuuden, että mainittua kohtaa tultaisiin käyttämään ehkä niitäkin vastaan, jotka kannattavat mietintöön liitetyssä toveri Salinin vastalauseessa esitettyjä ajatuksia, ja julkisuudessa, sekä järjestöissä että puoluelehdistössä esille

toisivat sitä käsitystä selvittäviä ja tukevia mielipiteitä. Entisten puoluekokouspäätösten perusteella on kylläkin puolueen jäsenillä oikeus puolustaa mielipiteitään julkisuudessa, jopa arvostella puoluekokouspäätöksiäkin, mutta nyt hyväksytyn päätöslauselman kautta sellainen arvosteluvapaus on saatettu, jollei suorastaan vaaraan, niin kuitenkin epäilyksen alaiseksi, varsinkin koska siinä ei selvästi tunnusteta oikeutta sosialidemokraattiseen sanan ja toiminnan vapauteen.»

Ylläolevat vastalauseet irrallisina puhuvat liian vähän kokouksessa vallinneista erimielisyyksistä, joista parhaimman kuvan antaisi varsinainen keskusteluselostus, mutta sen esittäminen, puuttuvien pöytäkirjojen vuoksi, tässä yhteydessä on mahdoton. Kuitenkin jo mainittujen vastalauseittenkin perusteella voidaan panna merkille, että kokous ei suinkaan semmoisenaan niellyt kaikkea sitä mitä kumouksellisten taholta sille tarjottiin, vaan että melkoinen joukko edustajia sittenkin jyrkästi hylkäsi sen oikealle ja vasemmalle puolueessa kallistelevan sovittelupolitiikan, jolle ei voitu enää mitään pysyvämpää rakentaa, puhumattakaan sitten selvästä diktatuurikannasta, joka maltillisten puolelta ilman muuta hyljättiin.

Kuten tiettyä, ei kokous tehnyt suoranaista päätöstä kapinaan ryhtymisestä. Siitä huolimatta antoi se virikettä siihen suuntaan. Diktatuuria tavoittelevat eivät tosin voittaneet siellä avoimesti, mutta heille kuitenkin teki kokous sangen suuria myönnytyksiä. Jo se seikka, että kokous tunnusti olevan mahdollista ottaa tarpeen vaatiessa tilapäisesti hallitusvalta väkivaltaista tietä työväenluokan käsiin, tiesi kumousta menettelytavoissa; se

tiesi entisten puoluekokouspäätösten *syrjäyttämistä* ja avasi tien sellaisille aloille, jossa odottivat mitä suurimmat vaarat työväenluokkaa. Kapinallisten keskuudessa viritti yhä suurempaa toivoa kaiken lisäksi Venäjän hallituksen virallisen edustajan, kansallisuusasiain komissarin Stalinin kokouksessa pitämä puhe, jossa huomautettiin miten helposti vaikeudet ovat voitettavissa ja minkälaisia etuja odotettavissa siitä menettelytavasta, jonka venäläiset äärimäiset sosialistit olivat omaksuneet.

Muutamat niistä kumouksellisista, jotka kokouksessa johtivat äärimäisiä aineksia, koettivat jäädä vielä odottavalle kannalle. Kuusinen m.m. mainitsi allekirjoittaneelle, »ettei voi tulla kysymykseenkään minkäänlaisen diktatuurin toimeenpano, *jollei* puolueen valtava *enemmistö* ole sitä kannattamassa ja sellaisen menettelyn takana». Nyt ei niin ollut. Päinvastoin koeäänestyksen perusteella saattoi pitää selvitettynä, että puolueen enemmistö vastusti diktatuuria, huolimatta siitä, että diktatuurin tavoittelijat, Kuusisen avulla, »salakuljettivat» diktatuuriajatuksen kokouksen päätöslauselmaan.

Joukot eivät kuitenkaan olleet johtavien henkilöitten mielestä vielä kypsyneet diktatuurin toimeenpanoon. Niille oli annettava valmistusaikaa ja käytettävä väliaika maaperän muokkaamiseen. Vasta tammikuun 20 päivänä koolla olleessa puolueneuvoston kokouksessa ottivat he uuden askeleen tavoittelemaansa suuntaan. Saivat aikaan sen, että puoluetoimikuntaa täydennettiin siellä muutamilla diktatuuria kannattavilla henkilöillä. Kun ottaa huomioon, että puoluetoimikunnassa jo entuudestaan oli sellaisia aineksia, niin saivat kumoukselliset uusien tulokkaitten kanssa siellä enemmistön ja tavallaan myöskin

johdon käsiinsä. Sen kautta oli ratkaistu, mille suunnalle toimikunnan lähin työ tulisi kallistumaan. Tosin tässäkään neuvoston kokouksessa ei vielä tehty päätöstä vallan valtaamisesta, mutta tehtiin viittauksia siihen, että sellainen »voi käydä välttämättömäksi». Jotta joukkojen keskuudessa paremmin olisi mahdollisuus vaikuttaa kumouksen hyväksi, päätettiin Tampereelle kutsua suuri, koko maata käsittävä työväenjärjestöjen neuvottelukokous. Kokouksella ei tarkoitettu ilmeisesti mitään muuta kuin saada siitä se tausta, joka kuvastaisi vallankumouksellista mielialaa, se keino, jonka nojalla diktatuuri voitaisiin toteuttaa. Kokouksen kiihkoinen mieliala oli etukäteen selvillä; ei olisi tarvinnut muuta kuin puhaltaa hieman sen intohimoja, niin hirveä palo olisi ollut valmis. Maltillisilla aineksilla ei mainitussa kokouksessa, enempää kuin toukokuulla pidettäväksi aijotussa puoluekokouksessakaan olisi tullut olemaan sanottavaa vaikutusta, jollei ulkonaiset tapaukset siihen mennessä olisi vaikuttaneet joukkoja hillitsevästi. Eduskuntaryhmä oli taas siinä määrässä terroriseerattu ja ulkonaisen painostuksen alainen, ettei sekään olisi pystynyt pelastamaan asemaa parlamenttarista tietä, sillä se oli jo liian myöhäistä.

Äärimäisten ainesten kiihko oli rajaton. Johtavien seikkailuhalu siksi suuri, ettei kulunut mainitusta puolueneuvoston kokouksesta kuin viikon päivät, kun vallankaappaus toimeenpantiin ja työväki vedettiin myrskyn pyörteisiin, jossa se kärsi hirvittävän häviön.

Diktatuurin kannattajilla oli tapana nimittää tätä tekoaan vallankumoukselliseksi, mutta sitä se ei ollut. Se oli vallan*kaappaus* ei ainoastaan valtiossa sen kansan-

valtaista eduskuntaa vastaan, vaan myöskin vähemmistön vallankaappaus puolueessa, rikos puoluekokouksen päätöksiä vastaan, joiden mukaan eduskuntaryhmän ja puolueneuvoston olisi täytynyt *yhdenmukaisesti* päättää asiasta puoleen tai toiseen, mutta joita ***kumpaakaan*** ei kuultu. Vasta sitten kun kaappaus oli toimeenpantu, kutsuttiin koolle puolueneuvosto hyväksymään kaiken sen, mikä jo oli tapahtunut.

*

Myöhemmin on näkynyt sellaisia selityksiä diktatuurin toimeenpanijain taholta, että he olivat muka saaneet menettelylleen valtuudet tammik. 20 p:nä pidetyltä puolueneuvoston kokoukselta. Vieläpä on väitetty, että ryhmän jäsenet olivat *tietoisia* puolueneuvoston päätöksistä ja sen kautta siis vastuussa koko kapinan toimeenpanosta.

Kumpikin näistä väitteistä on kokonaan vailla totuutta. Viimemainittu väite ei ole lainkaan paikallaan *koko* ryhmään nähden. Ainoastaan ne *harvat* eduskuntaryhmän jäsenistä, jotka samalla olivat myöskin puolueneuvoston jäseniä, olivat päätöksistä sekä tietoisia että vastuunalaisia. Mitä taas ensinmainittuun seikkaan tulee, että neuvosto olisi antanut oikeuden kapinan toimeenpanoon, niin se ei ole totta, sillä neuvosto *ei ollut oikeutettu* puoluekokouksen päätöksen perusteella myöntämään sellaisia valtuuksia. Senhän tiesivät hyvin diktatuurin tavoittelijatkin, jotka mainitussa neuvoston kokouksessa teetättivät päätöksen Tampereella helmikuun puolivälissä pidettävästä neuvottelukokouksesta, jonka velvollisuutena olisi ollut »antaa lausunto aseman vaatimista toimenpiteistä ja menettelytavoista». Edelleen päätti sama neuvoston kokous kehoittaa järjestynyttä työväkeä järjes-

töissään sekä puoluelehdissä »*monipuolisesti pohtimaan* neuvottelukokouksessa esille tulevia kysymyksiä ja niistä esittämään alustuksia ja päätösehdotuksia». Ettei neuvoston kokous tarkoittanut suoraan kumoustielle lähtemistä, käy selville, paitsi mainituista neuvottelukokouksen laajaa valmistelua koskevista seikoista, myöskin sen päätöksestä *hallitus*kysymyksessä. Sehän lausui käsityksenään, että vaikkakin sen mielestä tilanteen nykyisellään ollen »on erittäin vähäiseksi katsottava mahdollisuus sellaisen parlamenttarisen hallituksen muodostamiseen, josta viime puoluekokouksen päätöksessä puhutaan», niin kuitenkin »*jos* sellaiseen tarjoutuisi tilaisuus, voidaan se muodostaa. Mutta sen tulee tapahtua sellaisen ohjelman perusteella, joka tyydyttää maan köyhälistön nykyisiä vaatimuksia ja on viipymättä toteutettavissa, niin ettei köyhälistö joutuisi mitenkään sen hallituksen suhteen pettymään ja mikäli olisi löydettävissä eduskuntaryhmä, joka suostuisi puoluetta tuollaisen ohjelman läpi viemiseksi tukemaan, voitaisiin sen kanssa tehdä *sopimus väliaikaisesta yhteistyöstä,* kuitenkin silmällä pitäen, ettei sellaisen toimenpiteen kautta välttämättömien uudistusten toteuttaminen mitenkään viivästy tai tule ehkäistyksi».

Tästä näkyy, ettei puolueneuvosto, johon kapinalliset viittaavat, antanut mitään valtuuksia diktatuurin toimeenpanemiseksi. Se päinvastoin viittasi vielä *kompromissin mahdollisuuksiin porvarillisten* eduskuntaryhmien kesken ja muissa suhteissa tekemillään päätöksillä — neuvottelukokouksen koolle kutsumisesta helmi- ja puoluekokouksen toukokouulla — tahtoi *lykätä* lopullisen ratkaisun tilanteen johdosta siksi pitkälle, että asiata olisi voitu riittävästi valmistaa ja pohtia.

Mutta diktatuurin kannattajat puoluejohdossa eivät jättäneet edes tilaisuutta sellaiseen tilanteen vaatimuksien arvosteluun, jota neuvosto tarkoitti, sitä vähemmän suostuneet odottamaan, mitä toukokuulla pidettävä puoluekokous tulisi asiasta sanomaan. Kun kapina toimeenpantiin vastoin puoluepäätöksiä, tahtoivat kumoukselliset sillä riistää jo etukäteen eduskuntaryhmältä tilaisuuden menettelytavan määräämiseen, ollen vakuutettuja siitä, että kapina tulee onnistumaan ja puolueen keskusjärjestöt, niin hyvin eduskuntaryhmä kuin puoluekokouskin, tulevat sen sitten hyväksymään. Missä määrin puoluejohdon kapinallisten ainesten laskelmat pitivät paikkansa, siitä on Suomen työväenluokalla nyt liiankin katkera kokemus, jota se ei koskaan unohda.

Loppumietteitä.

Tämän kapinan kautta, jolla anarkososialistiset ainekset puolueessamme sitoivat kohtalonsa Venäjän bolshevikkiliikkeen kohtaloihin, antoivat he syvän iskun maamme demokratialle. Jo kapinan aikana harjoittivat he sellaista kansalaisvapauksien sortoa, että sille saa hakea vertaista tsaarivallan ajoilta maassamme. Ne, jotka kapinan puolustamistarkoituksessa viittaavat siihen, että kun kerran Venäjän työväki oli uskaltanut valtataisteluun kapitalismin kukistamiseksi, niin Suomenkin työväen tuli seurata sen esimerkkiä, eivät tiedä muuta kuin tyhmästi matkia oloja, jotka eivät lainkaan soveltuneet meille, niin suuressa määrässä erilaisia ne joka suhteessa olivat. Venäjä oli vielä vuosi sitten tapahtuneen vallankumouksen aiheuttamassa kuohumistilassa, siellä ei vielä

ollut päässyt rauhallisuus palaamaan, eikä siellä oltu saavutettu parlamenttarista järjestystä ja hallitusvaltaa enempää kuin niitä pysyviä voittoja ja laitoksia, joita Suomen yhteiskunnalla ja erittäin sen työväen luokalla oli omanaan. Ryhtymällä samanlaiseen seikkailuun yhteiskunnallisen vallankumouksen tavoittelemiseksi ase kädessä kuin mihin venäläiset sosialistit ovat tehneet itsensä syypäiksi, ne Suomen työväenlikkeen vastuunalaiset henkilöt, joiden vaikutusvallalla oli suuri merkitys joukkojen toiminnassa, heittivät vaakalaudalle ne voitot ja asemat, jotka Suomen työväki pitkäaikaisen, sitkeän ja vaivaloisen taistelun kautta oli saavuttanut. Kun vaaka kallistui toiselle puolelle, olivat ne yhdellä iskulla menetetyt.

Eivätkö työväenliikkeen johtajat tätä käsittäneet? Eivätkö he nähneet syvemmälle ja kauemmaksi kuin pintapuolinen katselija? Eivätkö he ymmärtäneet, etteivät meillä ole olosuhteet kypsyneet missään suhteessa vielä yhteiskunnallista kumousta varten, eikä se täällä ole mahdollistakaan, koska sitä ei ole voitu vielä läntisissä kulttuurimaissakaan toteuttaa? [1])

---

[1]) Mitä »lopullisiin päämääriin», joihin kapinan toimeenpanijat tähtäsivät, tulee, ei heidän taholtaan ennen kapinaa siitä ainakaan julkisesti tehty juuri selvää. Ainoana lähteenä siinä suhteessa on Sirolan tammikuun 12 päivänä 1918 »Työmiehessä» julkaisema alakertakirjoitus: »Kehittyykö tilanne vallankumoukselliseksi». Kirjoittaja lausui siinä m.m., että »sekä venäläisten että meikäläisten »bolshevikien» täytyy käsittää, että menettelytapoja ei voi siirtää kopioiden maasta toiseen». Edelleen huomautti hän, että »puolueemme ei ole asettanut lähimpien pyrkimystensä joukkoon *yhteiskunnallisen* vallankumouksen yrittämistä, sosialismin toteuttamista, eikä se sitä varten ole laatinut

Luullakseni he eivät olleet siitä aivan tietämättömiä. Monet merkit viittaavat siihen. Jo viime joulun edellä lausui Sirola — kapinaliikkeen henkinen sielu — eräässä kokouksessa, että »Suomen työväenlikkeen alus törmää murskaksi kallioon, mutta sitä ei voida välttää». Turkia toisti jokseenkin samaa lausuen: »Suomen työväenliike *häviää* tämän taistelun, mutta sen täytyy mennä eteenpäin.» Jos Kuusinen ajatteli samalla savalla, niin täytyy

---

ohjelmaa». »Suomen tietoisten sosialidemokraattien kesken lienee jotenkin yleinen sellainen käsitys, että sosialistinen kumous on Suomessa mahdollinen *vain* sikäli, kuin se toteutuu kapitalismin suurmaissa.» Sitä ei kuitenkaan ollut Länsi-Europassa vielä tapahtunut ja sen vuoksi Sirolan mielestä »hallitusvalta pitäisi nyt vallata kumouksellista tietä, sosialistien panna toimeen *porvarillinen* kumous sellaisten valtiollisten olojen luomiseksi, joiden pohjalla sitten voitaisiin lähteä valmistelemaan sosialistiseen yhteiskuntaan siirtymistä, kun siihen olot kypsyvät».

Noin kirjoitteli Sirola tammikuun puolivälissä. Saman kuun lopulla astui hän hallitukseen, joka julisti Suomen sosialistiseksi työväen tasavallaksi, kuten allekirjoitus kuului m.m. suomalais-venäläisen sekakomitean päätöksessä. Että Sirola kumppaneineen olisi jo ollut valmis siirtymään sosialistiseen yhteiskuntaan, käynee selville siitä, että Sirolan nimittämä »Suomen sosialistisen tasavallan lähettiläs Moskovassa» herra Pukka, julisti *Prawda*-lehden 50 n:ssa »virallisesti», että »Suomen köyhälistö pyrkii viemään täydelliseen voittoon köyhälistön sosialistisen vallankumouksen».

Jos siis kapinalliset aluksi — Sirolan selityksistä päättäen — aikoivat toimeenpanna porvarillisen vallankumouksen, niin vallan makuun päästyään, laajensivat he ohjelmaansa sikäli, että päättivät samalla kertaa toteuttaa sosialistisenkin vallankumouksen! Tämä ei suinkaan todista niin paljon diktatuurimiesten suurista suunnitelmista ja niiden laadusta kuin harkitsemattomasta hosumisesta yhdestä äärimmäisyydestä toiseen.

sanoa, että noilta miehiltä oli mitä suurinta rikosta, etteivät he asettuneet kapinaliikettä *vastaan*, tehneet kaikkea voitavaansa sen estämiseksi, vaikkapa siihen olisi täytynyt ryhtyä puolueen hajoamisenkin uhalla.

Mutta he eivät tehneet sitä. Päinvastoin vaikuttivat he kumouksellisen toiminnan hyväksi kiihoittaen joukkoja varustautumaan »ratkaisevaan taisteluun», kuten puolueen julistukset niin hyvin osoittivat. Jos he olisivat tahtoneet varjella Suomen työväenliikettä joutumasta tuhottavaksi, niin heidän taktiikkansa olisi jo *aikaisemmin* pitänyt olla toisenlaista. Sen olisi täytynyt painostaa parlamenttarista toimintaa sekä niitä menettelytapoja, joita noudattaen puolue oli saavuttanut suuret voittonsa. Edelleen sen olisi pitänyt eduskunnallisella alalla käydä sovittelujen tietä ja etsiä yhtymäkohtia yhteiskunnan terveitten kansanvaltaisten ainesten kanssa sellaisen voimakkaan yhtenäisen rintaman luomiseksi, joka olisi voinut kestää taantumuksen vahvimmatkin myrskyt, milloin ne olisivat saattaneet uhata. Niin ei kuitenkaan tapahtunut. Puolueen johto täytti väärin tässä suhteessa tehtävänsä. Se asetti kiihoituksen useassakin tapauksessa etualalle ja koetti kuvata, mikäli se sen vaikutuksesta riippui, luokkavastakohtia räikeämmiksi kuin mitä ne todellisuudessa olivat. Se myötävaikutti joukkojen asestautumiseen venäläisten avulla ja salli niiden keskuudessa sellaisten levottomampien ja hurjimpien ainesten päästä määräävään asemaan, jotka eivät olleet järjestyneitä työläisiä ja jotka eivät tienneet mitään sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta ja menettelytavoista. Eduskunnallisessa toiminnassa koetti se taas keinotekoisesti ajaa asioita karille ja saada syntymään sellaisen vaikean tilanteen,

jonka nojalla olisi joukoille ollut mahdollista näyttää, ettei siitä ole muuta ulospääsyä kuin kumouksellinen toiminta. Kun sillä tavalla viikosta viikkoon ja kuukaudesta kuukauteen johdon taholta toimittiin ulospäin ja vaikutettiin joukkoihin, ei ole ihme, että villiintyminen rauhallisen suomalaisen työväestön keskuudessa kehittyi muutenkin erittäin suotuisien olosuhteitten vuoksi niin pitkälle, vaatimus venäläisten esimerkkien soveltamisesta meidän oloissamme niin suureksi, että se vihdoin johti aseelliseen yhteentörmäykseen eri yhteiskuntaluokkien kesken, jossa ennen niin kukoistava, voimakas ja niin suuria voittoja saavuttanut työväenliike kärsi sellaisen häviön, jollaista tuskin minkään muun maan työväenliikkeen historia tietää mainita.

Kenties huomautettanee, mikseivät maltillisemmat ainekset ajoissa nousseet vastarintaan, mikseivät parlamenttarisen toiminnan kannattajat eduskuntaryhmässä, puolueneuvostossa ja puoluekokouksessa astuneet esiin ja selvästi sekä jyrkästi sanoutuneet irti sellaisesta politiikasta, joka uhkasi työväenluokkaa turmiolla? Mikseivät he koettaneet pelastaa työväenliikettä joutumasta siihen onnettomuuteen, mikä sen osaksi sittemmin tuli?

Niin, näitä kysymyksiä voidaan kyllä asettaa, vieläpä voidaan syyttääkin puolueen maltillisempia aineksia kaikesta tästä, kuten on julkisuudessa toiselta taholta tehtykin. Mutta nämä kysymykset, enempää kuin syytöksetkään, mitä kapinan jälkeen parlamenttarisia sosialisteja vastaan on heitetty, eivät ollenkaan peloita asianomaisia. Niihin voidaan vastata heti ja luullakseni tavalla, jonka pitäisi katkaista kärjen epäilyksiltä vastustajienkin keskuudessa.

Mitä Suomen työväenliikkeen toimintaan aikaisempina vuosina tulee, vallitsi sen keskuudessa ulospäin verrattain suuri yksimielisyys. Tämä johtui etupäässä siitä, että taistelussa venäläistä sortovaltaa vastaan puolueen eri suuntaryhmät löysivät saman taistelupohjan. Kun heitä yhdisti taistelu suurimmassa asiassa, ei pienten erimielisyyksien, vaikkapa niitä olisikin ollut, sallittu enempää puolella kuin toisellakaan hajoittaa rivejä, joiden yhtenäisyydestä riippui taistelun suurempi tai pienempi menestys. Vallankumouksen jälkeen taas oli asema siksi outo, siksi suuret tehtävät avautuneet puolueelle, ettei sen keskuudessa oikeastaan millään taholla liene vakavasti ajateltu rivien hajoittamista. Puolueen politikoitsijain taholla lienee kylläkin käsitetty, että Suomen työväenliike ei voi tehdä poikkeusta muitten maitten työväenliikkeistä, sen keskuudessa ei voi olla syntymättä erilaisia virtauksia ja kenties ryhmittelyjäkin. Mutta siihen eivät vielä sillä kertaa asiat olleet kypsyneet. Jos puolueella olisi ollut pitempiaikainen parlamenttarisesti hedelmällisempi ajanjakso takanaan, olisi asia ollut kokonaan toinen. Silloin olisi saattanut puhua kenties jo kahdesta eduskuntaryhmästä: oikeisto- ja vasemmistososialistisesta. Mutta nyt vasta vallankumouksen kautta päästiin oloihin, joissa sellaisen ryhmittymisen *tarve* syntyy *ajan* mukana. Ne tehtävät, joita ryhmän suoritettavaksi joutui viime vuoden ensimäisillä valtiopäivillä, olivat niin laajakantoisia, niin tärkeitä työväenluokalle, että niihin nähden tuskin yksikään eduskuntaryhmän jäsenistä olisi saattanut ajatella uuden ryhmittelyn aikaansaamista. Katsoen siihen, että puolueella oli tunnettu niukka enemmistö eduskunnassa, koetettiin sitä säilyttää ja ylläpitää, vaikkapa pienten

ryhmäintressien menetyksen uhallakin, jotta tuon kokonaisuuden avulla olisi voitu saavuttaa kaikki ne edut, joita sosialistien enemmistöasema eduskunnassa työväenluokalle merkitsee.

Vanhojen traditsionien perusteella jäi vallankumouksenkin jälkeen johtava asema puolueessa entisiin käsiin. Aikaisemmin eivät johtavat henkilöt vielä olleet käytännöllisen politiikan alalla tehneet sanottavampia virheitä, mikä johtui siitä, ettei heillä siihen ollut juuri tilaisuuttakaan. Se seikka, että heidän seikkailupolitiikkansa jo viime vuoden kuluessa tuotti monta vaikeaa asemaa eduskuntaryhmälle valtiopäivillä, ei suinkaan ollut omansa herättämään suurimmassa osassa ryhmän sekä puolueneuvoston jäseniä epäluottamusta heitä kohtaan. Olemme jo aikaisemmin osoittaneet, millaisella valistustasolla suurin osa puolueneuvoston jäsenistä oli, miten pinnalta he katselivat asioita ja miten vähän he ymmärsivät kulloinkin vallitsevan tilanteen vaatimuksia. Sama oli eduskuntaryhmänkin laita. Sen jäsenten enemmistö oli, valitettavasti kyllä, kannattomia henkilöitä, jotka menivät johtajien mukana siinä hyvässä uskossa, että tottapahan he paremmin asiat tietävät. Ei ollut siis helppo sellaisissa oloissa ja sellaisten ainesten kesken saada aikaan uutta ryhmämuodostumaa, joka olisi voinut ryhtyä noudattamaan terveellisempää ja sovinnollisempaa parlamenttarista politiikkaa, varsinkin kun painostus kiihoitettujen joukkojen taholta ulkoapäin oli verrattain voimakas.

Kuitenkaan ei sellainen suhde puolueessa ja ryhmässä olisi voinut *pitempää* aikaa jatkua. Ennemmin tai myöhemmin olisi syntynyt sama hajaannus kahteen leiriin,

mikä m.m. Ruotsissa on jo aikaa sitten tapahtunut. Meilläkin alkoi jo esiintyä merkkejä sellaisesta. Eduskuntaryhmässä uskalsivat viime aikoina maalaisedustajat arvostella johtavien menettelyä, mikä ennen oli harvinaista. Muutamissa kysymyksissä asettuivat he kokonaan toiselle kannalle kuin mikä olisi ollut johtavien politiikan ja tarkoitusperien mukaista. Siitä kuvaavana äänestyssotkut verolakien käsittelyssä, joita aikaisemmin olemme selostaneet ja jotka jo joulukuun puolivälissä uhkasivat ryhmää kahtia jakaantumisella. Samanlaista oppositsionia oli, eikä suinkaan vähäisessä määrässä, puoluekokouksessakin. Tarvittiin vain *aikaa,* ja jos sitä olisi ollut, olisivat mielipide-eroavaisuudet kehittyneet luonnollisella tavalla puolueen jakaantumiseen parlamenttariseen ja kumoukselliseen, tai oikeammin sanottuna sosialidemokraattiseen ja »kommunistiseen» ryhmään — onneksi kylläkin Suomen työväenliikkeelle.

Ettei maltillisten taholta, kuten on väitetty tai tahdottu väittää, olisi mitään tehty kapinahankkeiden välttämiseksi, ei pidä paikkaansa. Taistelu eduskuntaryhmässä, yhdistyksissä ja puoluekokouksessa ei suinkaan ollut merkityksetön.[1] Kaiken lisäksi puuhattiin parlament-

---

[1] Ettei maltillisten toiminta suinkaan ollut merkityksetöntä, käynee hyvin selville siitä lausunnosta, minkä kapinallisten Tukholmassa toimittama »Viesti»-niminen lehti 19 numerossaan tänä vuonna lausuu. Sen johdosta, että maltillisten sosialistiemme taholta on osoitettu mihin onnettomuuksiin johti työväen diktatuuri, josta maltilliset hyvissä ajoin ennen kapinaa varoittivat, lausuu mainittu lehti: »Te lepertelette vanhojen erehdysten toistamisesta. Kuka teki erehdyksiä enemmän kuin oikeistosuunnan miehet? Mikä enemmän kuin teidän yltiö-

taristen sosialistien toimesta pääkaupunkiin jo ennen joulua toista työväenlehteä, joka olisi tullut ajamaan työväenliikettä rauhallisen ja parlamenttarisen ohjelman merkeissä. Paha kyllä, mainittu suunnitelma ei silloin vielä toteutunut. Että niin kävi, johtui kapinasta, joka puhkesi nopeammin kuin kukaan olisi osannut aavistaa. Mitä taas kapina-aikaan tulee, oli silloin maltillisilta kaikki toiminnan mahdollisuudet estetyt. Vieläpä heitä pidettiin kapinallisten taholta vaarillisempinakin kapinalikkeelle kuin porvaristoon kuuluvia. Siellä, missä he eivät taipuneet pyyntöihin ja kehoituksiin, käytettiin heitä vastaan uhkauksia, jopa aseellisia pakkokeinojakin. Kapinallisilla alueilla oli silloin maltillisilla sosialisteilla yhtä vähän tilaisuutta levittää mielipiteitään kuin konsanaan porvarillisilla aineksilla, jotka hyvin itse tuntevat ja tietävät mitä se »vapaus» oli, jonka laadun sanelivat kaartiesikunnat ja äärimäiset venäläissuomalaiset anarkososialistiset ainekset.

---

päisen typerä ja lyhytnäköinen oikeistopolitiikkanne ja yhteispelailunne sekakarvaisten ja monipäisten porvarillisten koplien ja valtaryhmien kanssa viime kesäkautena ja syksynä vuosi sitten (1917), kylvi epäilystä ja epäluuloisuutta työväen laajojen kerrosten mieliin ja johti puolilluopumiseen omasta johdostaan, saattaen siellä täällä epäilemään sitä ja pyrkimään uusille teille ilman riittävää johtoonsa turvaantumista. Kuka enemmän kuin te oikeistososialistit kantaa syytä siitä, että vallankumouksellista organisatsioonia ei maassamme luotu täyteen kuntoon jo ajoissa. Ja kuka vihdoin enemmän kuin te, kantaa syytä siitä puolitankokannasta ja salaisesta jarrutuksesta, mitä vallankumouksen aikana niin paljon suoritettiin ja joka suureksi osaksi oli *myrkyllisempää* kuin porvariston julkinen vastavallankumouksellisuus, mitä ainakin tiedettiin varoa.»

Nyt on jo verinen kansalaissota päättynyt. »Rauhoitustyö» on joko hyvässä käynnissä tai on se jo saatettu loppupuolilleen. Vie kuitenkin aikaa ennenkuin ne haavat, joita kansalaissota on yhteiskuntaan iskenyt, menevät umpeen ja nyt vallitseva katkeruus unohdetaan. Mutta siitä huolimatta on työväestön ryhdyttävä jälleen rakennustyöhön. Raunioille pitäisi ryhtyä luomaan työväenliikettä ja työväenliikkeelle välttämättömiä laitoksia uudelleen. Tässä työssä epäilemättä tulevat olemaan kapina-ajan veriset kokemukset rikkaana opetuksena. Ne osoittavat mitä työväenliike ei saa olla ja mitä menettelytapoja sen tulee vastaisuudessa välttää. Aivan toiselle pohjalle on sen nyt rakennettava toimintansa, käytännöllisen realipolitiikan alalle, jossa hedelmällinen luomistyö ja vuorovaikutus yhteiskunnan muiden kansanvaltaisten ainesten kanssa tulee muodostumaan tämän toiminnan tärkeimmäksi kulmakiveksi.

Mitä vastaiseen puoluemuodostukseen tulee, emme tahdo lainkaan väittää, että tulee olemaan »yksi lammashuone ja yksi paimen», eli että puolueen jäsenet orjallisesti tulevat seuraamaan vissejä johtajia tai jotakin määrättyä suuntaa. On mitä luonnollisin asia maailmassa, että Suomen työväenliikkeessä muodostuu jälleen eri ryhmittelyjä, niin kuin niitä oli ennenkin, mutta täsmällisemmin ja selkeämmin hahmotelluin ääriviivoin. Epäilemätöntä on, että ajan mukana saattaa puolueeseen muodostua sellainen »vasemmisto»-ryhmä, joka ei jaksa mukaantua kaikitellen parlamenttaristen sosialistien menettelytapaan. Muodostukoon! Mutta se ei tule eikä se *saa* tulla määrääväksi tekijäksi Suomen työväenliikkeessä. Jos puolueeseen muodostuu eri ryhmittelyjä, niin siitä

vain on seurauksena, että arvostelu, mikäli se liikkuu tosiaankin asiallisissa rajoissa, muuttuu hedelmälliseksi ja kasvattavaksi ja ehkä siitä sen kautta on oleva myöskin kokonaisuudelle hyötyä.

Mutta se on vasta tulevaisen ajan murhe. Nyt on harkittava, miten pirstoina olevat työväenliikkeen voimat, sen hajalleen heitetyt rivit saadaan koolle ja miten luova työ mahdollisimman nopeaan käyntiin. Vaikka tiedämmekin, että aika on ankara ja vaikeudet monet, niin ne ennen pitkää vielä voitetaan ja työväenliike nousee jälleen voimakkaana ja mahtavana, jolle yhteiskunnan *täytyy* antaa sille tuleva arvonanto.

*

Lopuksi tahtoo tämän kirjoittaja huomauttaa, että tarkoitukseni ei ole ollut loukata ketään yksityisiä henkilöitä. En tahdo kieltää kenenkään heidän ansioitaan työväenliikkeessä aikanaan. Ja jos olenkin tullut maininneeksi muutamia nimeltä, niin se ei ole johtunut pahansuopaisuudesta, eipä edes luulosta, että he yksin olisivat vastuussa kaikesta siitä, mitä tässä maassa on kuluneen vuoden ajalla tapahtunut, sillä olisinhan silloin unhoittanut materialistisen historiankäsityksen alkeellisimman säännön. Kun kuitenkin olen viitannut erinäisiin henkilöihin, on se johtunut siitä tietoisuudesta, että heillä, jos kenellä on ollut ja on täytynyt olla vaikutusvaltaa tapausten kulkuun. Ja mikäli he siinä ovat antaneet intohimojen ja tunteitten tahdon ratkaista kylmän punnitsemisen asemasta, mikäli he siinä ovat myötävaikuttaneet siihen, että Suomen työväenliike joutui tuhoisaan myrskyyn,

jossa sen voitot ja saavutukset pitkäksi aikaa menetettiin, sikäli heillä henkilöinäkin on siitä vastuunalaisuutta. Enkä luule, että he sitä, vakavasti ajatellen, itsekään kieltävät.

Sisältö.